Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

REF.
Oi-c
SOS

Kommunernas finanser 1997

Statistiska centralbyrån Statistics Sweden

Kommunernas finanser 1997

Sveriges officiella statistik
Statistiska centralbyrån

Local Government Finance 1997

Official Statistics of Sweden
Statistics Sweden

Från Trycket	December 1998
Producent	Statistiska centralbyrån Offentlig ekonomi 701 89 Örebro

ISSN 0347-7290
ISBN 91-618-0947-3

Printed in Sweden
SCB-Tryck, Örebro 1998

Förord

I denna publikation redogörs för kommunernas, landstingens, kyrkokommunernas, kommunalförbundens, kommunkoncernernas och de kommunägda företagens finanser år 1997.

Redogörelsen ger en översiktlig presentation av den kommunala sektorn och de olika kommuntyperna, samt deras betydelse i ett större samhällsekonomiskt sammanhang.

Där så är möjligt har speciella kommunalekonomiska begrepp ersatts med termer som används inom företagsekonomin.

Publikationen har utarbetats av Leif Heinstedt.

Statistiska centralbyrån i december 1998

JAN CARLING

Margareta Andersson

Innehåll

1 Inledning 5

2 Den kommunala finansstatistiken genom tiderna 7

3 Uppgiftsinsamling, uppgiftsskyldighet och kvalitetsredovisning 10

4 Den offentliga sektorn 16

5 Den kommunala sektorn 21

6 Kommuner 29

7 Kommunägda företag 44

8 Kommunal koncernredovisning 47

9 Kommunalförbund 51

10 Landsting 53

11 Kyrkokommuner 61

12 Tabelldel 65

13 Begreppsförklaringar 89

14 Summary 93

1 Inledning

Den första publicerade sammanställningen av kommunernas finanser avser kalenderåret 1874. Därmed är denna statistikgrenen SCB:s näst äldsta statistik med kontinuerlig publicering. Äldre är bara SCB:s befolkningsstatistik som började sammanställas 1749.

Föreliggande publikation, kommunernas finanser 1997, följer i princip samma uppläggning som motsvarande publikation 1994. Bl.a. finns det ett kapitel som ger en kort historisk återblick över hur statistiken har utvecklats från 1874 och fram till 1997. Hur uppgifterna har samlats in från olika kommuntyper, regler för uppgiftsskyldighet och kvalitetsredovisningar har samlats i ett kapitel. Därutöver har redovisningen av de olika kommunerna delats upp i två delar, ett analysavsnitt och en tabelldel. I analysavsnittet, som omfattar ett kapitel för varje kommuntyp, beskrivs och kommenteras den bokslutsstatistik som samlats in. Med hjälp av olika tidsserier beskrivs i regel också den ekonomiska utvecklingen under 1990-talet. I tabelldelen har resultaträkningar, finansieringsanalyser, balansräkningar samt i vissa fall drift- och investeringsredovisningar samlats för de olika kommuntyperna.

Under de många år som kommunernas finanser belyst kommunernas ekonomi har deras verksamheter genomgått genomgripande förändringar både vad beträffar omfattning och inriktning. En viss uppfattning om hur genomgripande förändringarna har varit kan man få genom att jämföra den kommunala sektorns utgifter 1874 och 1997. Räknas 1874 års utgifter på 36 miljoner kronor om med hjälp av konsumentprisindex [1] till 1997 års priser motsvarade det ca 1 400 miljoner kronor. Detta belopp skall jämföras med 1997 års utgifter på 462 000 miljoner kronor. Jämförelsen ger naturligtvis inte en riktig bild av utvecklingens omfattning bl.a. därför att förhållandena vad avser målsättning och innehåll för kommunal verksamhet har förändrats mycket på så många år. Befolkningstillväxten, som inneburit att antalet invånare mer än fördubblats, har t.ex. haft stor betydelse när det gäller ökade utgifter. Om hänsyn tas till befolkningsförändringarna blir utgifterna per invånare, i 1997 års priser, nästan 400 kronor för 1874 och 52 000 kronor för 1997.

---

1) Konsumentprisindex för 1874 är 115,7 och för 1997 4 454. Tal före 1914 bygger på det s.k. Myrdal-Bouvins konsumentprisindex, en ekonomisk-historisk efterhandskonstruktion. Tal efter 1914 bygger på officiella indexserier.

Diagram 1.1
Den kommunala sektorns utgifter fördelade på olika verksamheter 1874 och 1997. Procent

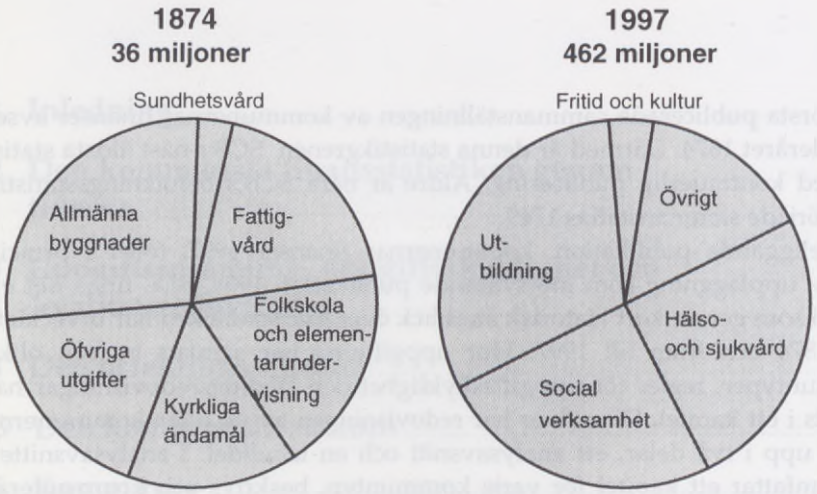

Det blir naturligvis än mer osäkert att göra meningsfulla jämförelser om utgifterna fördelas på lägre nivåer. Därför återges här bara hur de fördelade sig på olika verksamheter 1874 och 1997 utan några försök till jämförelser. Enligt den uppdelning som tillämpades 1874 utgjorde de största utgiftsslagen allmänna byggnader, fattigvård samt folkskola och elementarundervisning. Deras andelar av de totala utgifterna var 27, 19 respektive 18 procent. Enligt 1997 års uppdelning var gruppen utbildning, social verksamhet samt hälso- och sjukvård de största utgiftsposterna. De uppgick till 31, 25 respektive 25 procent.

En kommunalekonomisk jämförelse som borde kunna göras utan invändningar gäller det finansiella sparandet, dvs. differensen mellan inkomster och utgifter. Detta mått speglar det kärva ekonomiska klimat som kommunal verksamhet bedrivits i under 1990-talet. Den kommunala sektorns finansiella sparande har som regel gett underskott under denna period men 1997 uppgick det till ett marginellt överskott på 0,02 procent av de totala inkomsterna. Motsvarande situation 1874 var ett finansiellt underskott på 8,5 procent av inkomsterna. Vi kan konstatera att en underbalanserad kommunalekonomi inte är en modern företeelse.

I denna och i tidigare publikationer, kommunernas finanser, beräknas utgifter och inkomster för den offentliga sektorn utan att den har konsoliderats. Det innebär att de interna mellanhavandena mellan de olika kommuntyperna (kommuner, landsting, kyrkokommuner och kommunalförbund) inte har eliminerats. Undantag är de uppgifter som hämtats från nationalräkenskaperna (kapitel 4).

2 Den kommunala finansstatistiken genom tiderna

I 120 år har statistiken över kommunernas finanser tillhört Statistiska centralbyråns (SCB:s) ordinarie arbetsuppgifter. Under denna tid har det skett en kraftig utökning av det kommunala ansvarsområdet samtidigt som det skett genomgripande förändringar av verksamheten. Ett påtagligt resultat av denna utveckling är att idag utgör den kommunala sektorn en betydande del av den totala samhällsekonomin. Jämsides med den kommunala expansionen har den kommunala finansstatistiken utvecklats såväl kvantitativt som kvalitativt.

Den allra första uppgiftsinsamlingen av finansstatistisk natur från kommunerna ägde rum långt innan det fanns planer på att skapa ett centralt statistiskt ämbetsverk. I ett betänkande från en kunglig kommitté år 1856 erinras om att redan Gustav Vasa, som var en nitisk rikshushållare, med uppmärksamhet följt städernas förvaltning och infordrat uppgifter om deras räkenskaper. Även Gustav Vasas söner krävde sådana uppgifter, men i början av 1600-talet blev uppgiftsinsamlingarna både sporadiska och begränsade.

Det dröjde ända fram till i slutet av 1800-talet innan statsmakterna på allvar tog itu med problemet att man inte hade tillräckliga kunskaper om den ekonomiska ställningen i landets kommuner. I början av 1873 framförde riksdagen i en skrivelse till Kungl. Maj:t att "Kongl. Maj:t täckes taga i övervägande, huruledes en kommunal finansstatistik för riket må kunna åstadkommas." Riksdagens skrivelse remitterades till SCB, som under hösten lämnade ett förslag om hur en sådan statistik skulle kunna utformas. SCB:s förslag vann Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall.

Uppgiftsskyldigheten för den inrättade statistiken reglerades genom en Kunglig förordning den 17 april 1874. Den fastslår, att styrelse eller nämnd, som har hand om borgerlig eller kyrklig kommuns medel eller angelägenheter, skall avlämna statistisk redovisning över sin förvaltning. Samma skyldighet ålades landstingen 1875. Uppgifterna skulle lämnas på blanketter som fastställdes av Kungl.Maj:t och insamlingen samordnades med statistiken över fattigvården. Resultaten skulle redovisas kommun-, läns- och landstingsvis och offentliggöras i tryckta berättelser i serien Sveriges officiella statistik. Berättelserna fick namnet Kommunernas fattigvård och finanser.

De första uppgifterna som insändes till SCB avsåg kalenderåret 1874. Redan från början uppstod en kraftig försening i publiceringen. Berättelsen för 1874 utkom först år 1877. Anledningen till förseningen var främst primärmaterialets dåliga kvalitet men också i någon mån en överdriven ambition hos SCB att försöka få rättelse på alla felaktigheter som upptäcktes vid granskningen av blanketterna. Förseningar blev bestående och avhjälptes först i modern tid när den automatiska databehandlingen infördes i bearbetningen.

Den kommunala finansstatistikens ursprungliga utformning och omfattning förblev i stort sett oförändrad i 44 år. En liten utökning ägde rum 1911, då uppgiftsskyldigheten utsträcktes till att gälla även municipalsamhällena. De utgjorde en form av specialkommuner, som under 1940-talet omfattade mer än 230 enheter. Efter 1952 års storkommunreform började de avvecklas och sedan 1971 är de helt avskaffade liksom uppdelningen i städer, köpingar och landskommuner.

Efter den relativt långa "inlärningsperioden" har det skett väsentliga förändringar av såväl innehåll som sättet att samla in och bearbeta data. Nedan följer några märkesår i den kommunala finansstatistikens historia:

1918 Efter en framställning från SCB fastställer Kungl. Maj:t nya och utförligare blankettformulär. Samma år börjar SCB att ge ut Årsbok för Sveriges kommuner (ÅSK).

1945 Vissa delar av statistiken läggs om. SCB utarbetar nya blanketter för städer, köpingar och landsting som sedan godkänns av Kungl. Maj:t.

1952 Den påbörjade omläggningen 1945 fullföljs genom att Kungl. Maj:t. på förslag från SCB, fastställer en ny blankett för landskommuner. Vissa revideringar görs också av stads- och landstingsblanketterna.

1960 Den viktigaste delen av den kommunala finansstatistiken överförs till automatisk databehandling. Samma år utförs den första kreditmarknadsstatistiska undersökningen avseende kommunernas och landstingens finansiella tillgångar och skulder.

1962 Efter framställan från SCB fastställer Kungl. Maj:t att uppgiftsskyldighet skall gälla för den kommunala finansstatistiken. Samma år tas en ny blankett i bruk för den kyrkokommunala finansstatistiken.

1964 En gemensam blankett för samtliga borgerliga primärkommuner införs, samtidigt som blanketter för städer och landskommuner avskaffas. Förenklingen möjliggörs genom att kommunerna, för sin bokföring, antar en normalkontoplan för kommuner, den s.k. K-planen. Det är emellertid bara K-planens titelindelning som införs i statistikblanketten.

1968 Statistikblanketten anpassas helt till K-planen. Den tidigare införda titelindelningen kompletteras nu med de kontoklasser som används i bokföringen. Därmed hade en samordning uppnåtts mellan statistikblankett och kommunalt räkenskapssätt. En samordning som eftersträvats i mer än 30 år.

1978 En ny blankett införs för kommuner. Den anpassas till den basindelning som Svenska kommunförbundet rekommenderar. Det innebär att verksamheterna indelas efter program.

1979 Redovisningen av enskilda kommuner slopas i publikationen. Uppgifter om enskilda kommuner sammanställs i ett särskilt appendix som tillhandahålles efter särskild beställning.

1985 Landstingens räkenskapssammandrag ändras. De största förändringarna berör redovisningen av hälso- och sjukvården, främmande verksamhet och interna poster, utgifts- och inkomstslag samt utbildning och kulturverksamhet.

1987 I 1987 års bokslut inför landstingen den nya budget- och redovisningsmodell för kommuner och landsting som rekommenderas av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

1988 Ny redovisningsmodell och ny blankett införs för kommuner. Blanketten är anpassad till den nya redovisningsmodell för kommuner som utarbetats av Svenska kommunförbundet och Landstingsförbundet.

1989 Ny blankett införs för kyrkokommunerna och statistiken börjar samlas in årligen. Blanketten är anpassad efter den s.k. FK- planen, normalkontoplan för kyrkokommuner.

1990 Till 1990 års bokslut anpassar SCB kommunblanketten till BAS-planen. Fler och fler kommuner har under senare delen av 80-talet lämnat K-planen och gått över till BAS-planen. Anledningen till byte av redovisningssystem är möjligheten till större flexibilitet samtidigt som systemet liknar de privata företagens redovisning.

1995 Under 1990- talet har den kommunala verksamheten varit utsatt för stora förändringar. Inför verksamhetsåret 1995 införs därför en helt ny blankett för kommunernas bokslutsstatistik. Blanketten bygger på en ny verksamhetsindelning som SCB och Svenska Kommun förbundet utarbetat tillsammans med Skolverket och Socialstyrelsen. Samtidigt sker en anpassning till den nya kommunala baskontoplanen, Kommun-bas 95, som Svenska Kommunförbundet utarbetat.

Den kyrkokommunala blanketten anpassas till den s.k. nya redovisningsmodellen. Anpassningen görs med utgångspunkt från ett förslag från Svenska kyrkans centralstyrelses ekonomiutredning. Kyrkolagens 19:e kapitel om ekonomisk förvaltning revideras och ställer nu högre krav på redovisningen

3 Uppgiftsinsamling, uppgiftsskyldighet och kvalitetsredovisning

3.1 Uppgiftsinsamling och uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet gäller för den kommunala finansstatistiken. Enligt Kungl. Maj:ts kungörelse 1962 åligger det kommuner, landsting, församlingar, pastorat och annan kyrklig samfällighet att lämna sammandrag av sina räkenskaper. Uppgiftslämnarna skall även, efter anmaning, lämna uppgifter av ekonomisk natur som behövs för samhällsekonomisk analys. Anvisningarna har uppdaterats vid flera tillfällen, senast i författningen SCB-FS 1997:4.

Från ***kommunernas*** bokslut hämtar Statistiska centralbyrån, SCB, årligen in information om det gångna årets resultat. De begärda uppgifterna samlas in med hjälp av en bokslutsenkät, det s.k. räkenskapssammandraget. Årets enkät är anpassad till KOMMUN-BAS 95 som är en kommunal baskontoplan vilken Svenska Kommunförbundet har tagit fram. Enkäten är även anpassad till den verksamhetsindelning som finns redovisad i ovan nämnda bok. Detta möjliggör en redovisning som dels kan delas in efter verksamheter (verksamhetsblock/- områden), dels efter utgifts- och inkomstslag.

I avdelningen "Driftredovisning" redovisas kommunernas kostnader och intäkter för de olika verksamhetsblocken. Det är den mest detaljerade redovisningen med en uppdelning på 7 verksamhetsblock samt ett stort antal verksamhetsområden. I en speciell avdelning finns delar av driftredovisningen specificerad på entreprenader, bidrag och vissa intäkter. Utgifter och inkomster som avser investeringar finns i investeringsredovisningen medan de totala externa utgifterna och inkomsterna redovisas i separata avdelningar. Övriga bokslutsuppgifter som ingår i räkenskapssammandraget är resultaträkning, finansieringsanalys och balansräkning.

Definitioner av utgifts- och inkomstslagen samt verksamhetsindelning finns redovisade i boken Kommun-Bas 95 utgiven av Svenska Kommunförbundet.

Underlaget för att samla in 1997 års räkenskapssammandrag hade sammanställts på en pc-diskett, som tillsammans med en handbok, skickades ut till kommunerna. I en första omgång prioriterade kommunerna arbetet med att besvara resultaträkningen och en del av balansräkningen. Uppgifterna publicerades i form av nyckeltal på kommunnivå i mitten av april.

Pc-disketten innehöll förutom blanketten ett stort antal sambandskontroller samt kommunens och koncernens finansiella nyckeltal samt verksamhetsnyckeltal för kommunen. Kommunerna fick därmed möjlighet att kontrollera lämnade uppgifter och se de nyckeltal som senare kom att

publiceras. Kommunernas uppgifter kontrollerades och granskades sedan av SCB. Detta arbete kräver en omfattande kontaktverksamhet med kommunerna.

Under de senaste åren har fler och fler kommuner lämnat den gamla K-planen och gått över till någon form av BAS-kontoplan. SCB tillhandahåller blanketter anpassade för K-planen, de gamla BAS-kontoplanerna samt Kommun-Bas 95.

Inventeringar av ***kommunägda företag*** har genomförts av SCB sedan slutet av 1960-talet. Först i och med 1988 års undersökning byggdes den ekonomiska avdelningen ut för att ge en mer heltäckande bild av företagens bokslut. Fram till 1995 har dessa ekonomiska uppgifterna hämtats in med blanketter som varje företag besvarat.

I och med 1997 års undersökning förenklades uppgiftslämnandet för företagen i och med att inventeringen av kommunägda företag ingick som en del av räkenskapssammandraget. Tillägget omfattade uppgifter om vilka företag som kommunen äger (organisationsnummer och namn) och kommunens ägarandel. Dessa förprintade uppgifter kontrollerades och uppdaterades av kommunen. Detta bestånd av kommunägda företag kontrollerades mot Centrala Företags- och Arbetsställeregistret (CFAR). Från registret hämtades uppgifter om antal anställda, bransch, juridisk form samt om företaget var verksamt eller vilande. För att erhålla de ekonomiska uppgifterna samkördes beståndet av kommunägda företag mot skatteförvaltningens deklarationer för företag. Deklarationerna innehåller detaljerad resultaträkning och balansräkning.

Nästan alla kommuner bedriver en del av sin verksamhet i kommunägda företag. För att bedöma en kommuns ekonomiska ställning och åtaganden är det nödvändigt att även ta hänsyn till verksamhet som bedrivs i bolagsform. SCB har därför sammanställt uppgifter om ***kommunala koncernredovisningar*** sedan bokslutsåret 1992. För verksamhetsåret 1997 är det bara fyra kommuner som inte upprättat någon koncernredovisning då det inte föreligger något koncernförhållande där. De uppgifter som samlas in är resultat- och balansräkningar samt finansieringsanalys för koncernen.

Bokslutsuppgifter från ***landstingen*** sammanställs av Landstingsförbundet som sedan levererar dem till SCB. Den sammanställning som förbundet gör kallas för Ekonomisk basstatistik Bokslut år 1997. Den omfattar även de tre kommuner som står utanför landsting, Göteborg, Malmö och Gotland. I denna publikation ingår de däremot i avsnittet för kommuner.

Landstingen har sedan 1987 i sina bokslut använt den budget- och redovisningsmodell för kommuner och landsting som rekommenderas av Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet. Modellen bygger på redovisningsprinciper som används inom den statliga och den privata sektorn. Det innebär att boksluten skall omfatta driftredovisning, investeringsredovisning, resultaträkning, finansieringsanalys och balansräkning.

Blanketten för insamling av bokslutsstatistiken är anpassad till Landstingsförbundets rekommendationer. I deras handbok "L-planen - budget och redovisningssystem för landstingen" står bl.a. att landstingen rekommenderas att tillämpa L-planen som en minsta gemensam grund för budget och

redovisning. När det gäller utgifts- och inkomstslag grundar sig indelningen på L-planens kontoplan.

Uppgifter om ***kyrkokommunernas finanser*** samlas årligen in av SCB genom en enkätundersökning. Den avser både den lokala och den regionala nivån. På lokal nivå omfattas alla kyrkokommuner med arbetsgivaransvar (församlingar och kyrkliga samfälligheter). De uppgick 1997 till 935 stycken och deras andel av den totala lokala kyrkoekonomin motsvarar ca 98 %. För att täcka hela den lokala nivån görs en uppräkning av de insamlade värdena.

Den regionala nivån utgörs av tretton stiftssamfälligheter, vilka lämnar uppgifter på en särskilt utformad enkät via en diskett i excelformat. Båda enkäterna anpassades inför bokslutsåret 1995 till den så kallade nya redovisningsmodellen. Enkäterna innehåller bl.a. resultaträkning, finansieringsanalys, balansräkning, driftredovisning och investeringsredovisning.

Uppgifter om ***kommunalförbundens finanser*** hämtas årligen in av SCB med hjälp av en särskild blankett. Kommunalförbund bildas för att sköta en eller flera angelägenheter som är gemensamma för de kommuner/landsting som tillsammans bildar ett förbund. Vanliga områden som de verkar inom är energiförsörjning, vatten och avlopp, räddningstjänst, utbildning och vård. År 1997 fanns det 39 verksamma kommunalförbund men deras betydelse för den kommunala sektorns totala ekonomi är relativt liten. De bokslutsuppgifter som samlas in är resultat- och balansräkning, drift- och investeringsredovisning. I 1997 års tabeller används samma verksamhetsindelning som för kommunerna.

3.2 Kvalitet och jämförbarhet

Uppgifter om ***kommunernas*** bokslut samlas årligen in i undersökningen räkenskapssammandraget. Undersökningen är en totalundersökning och materialet medger därför kommunvisa redovisningar av ett stort antal variabler. Statistikens innehåll är relativt stabil. På senare år har blankettomläggningar skett 1979, 1988 och 1995. Jämfört med tidigare omläggningar har förändringen 1995 varit betydligt större, både verksamhets- och slagindelningen är ny. Fr.o.m. 1995 skall t.ex. gemensam och verksamhetsrelaterad administration fördelas ut till respektive verksamhet. Andra förändringar som påverkat jämförbarheten över tiden är:

– Skatteutjämningssystemet. Staten har förändrat statsbidragen till kommunerna vid ett flertal tillfällen. De specialdestinerade statsbidragen blev 1993 till stor del generella (påspengar). Samtidigt ändrades också systemet för kommunalskatteutbetalningarna. 1996 infördes ett nytt bidrags- och utjämningssystem för kommuner och landsting. Systemet innehåller förutom inkomst- och kostnadsutjämning också ett generellt statsbidrag som betalas ut med ett enhetligt belopp per invånare.

– Pensionsskulden. Under de senaste åren har fler och fler kommuner börjat redovisa pensionsskulden i balansräkningen. Den kan beräknas inklusive eller exklusive pensionsskuld till lärare. Vid beräkning av nyckeltal på

kommunnivå används uppgiften om pensionsskuld från Kommunernas Pensionsanstalt, KPA, för att få jämförbara värden.

– Indelningsändringar, t.ex. delning av kommuner.

– Skillnader i organisation. Flera kommuner har t.ex. inrättat en barn- och ungdomsnämnd medan andra kommuner har dessa verksamheter särskilda.

– Kommunala bolag. Den affärsmässiga verksamheten varierar mycket mellan enskilda kommuner. Vissa kommuner bildar bolag för en speciell verksamhet, medan andra väljer att driva den i förvaltningsform. Detta problem kan delvis lösas genom att man redovisar kommunens siffror tillsammans med koncernens.

– Avsaknaden av en enhetlig redovisningsstandard påverkar också jämförbarheten. Kommunerna styrs inte av samma detaljerade lagstiftning som företagen. I kommunallagen finns inte några klara regler hur t.ex. kapitalkostnader och lokalkostnader skall beräknas. Problemen med gemensamma kostnader och interna poster redovisas bättre sedan blankettomläggningen 1995.

Skillnader i organisation och redovisning kräver noggranna kontroller av de insamlade uppgifterna. Kontakter tas med alla kommuner för komplettering och rättning av lämnade uppgifter. SCB strävar efter att bygga upp personliga kontakter med varje kommun. Det är också önskvärt att uppgiftslämnarna har goda kunskaper i ekonomi. Efter avslutad granskning skickas en återrapport för vissa variabler och nyckeltal till kommunerna. Totalt rör det sig om ca 2 000 variabler som ingår i undersökningen och det är omöjligt att till 100 procent kontrollera alla. Brister förekommer därför ibland på lägre redovisningsnivåer för enskilda kommuner medan sammanställningar på riksnivå är av god kvalitet.

Undersökningen av ***kommunägda företag*** förändrades 1996. Kommunerna angav på blankett vilka företag (organisationsnummer och namn) som kommunen ägde samt ägarandel. På företagsnivå summerades ägarandelen och företag där kommunen äger minst 50 procent av de röstetal som grundas på aktier, andelar m.m, räknas som kommunägda. Blanketten besvarades av samtliga kommuner och uppgifterna bedömdes som lätta att lämna. Organisationsnumren kontrollerades mot CFAR. Resultatet blev att ca 40 organisationsnummer rättades. I CFAR saknades 10 företag beroende på att de var vilande.

Variablerna antal anställda, bransch, juridisk form samt om företaget var vilande hämtades från CFAR för första gången 1996. I tidigare undersökningarna samlades dessa uppgifter in på blankett och de är därför inte helt jämförbara med 1996 och 1997 års resultat. Definitionen av ett verksamt företag i CFAR är att något av följande tre kriterier skall vara uppfyllt:

1) har anställd personal

2) är mervärdeskattepliktig eller

3) är F-skatterigistrerad

Antal anställda i CFAR beräknas från kontrolluppgiften (KU) och efter vissa kompletteringar.

De ekonomiska uppgifter som efterfrågas är resultat- och balansräkningsuppgifter. Dessa har fr.o.m. 1996 hämtats från skatteförvaltningens standardiserade räkenskapsutdrag (SRU). För kommunerna var det 76 företag av 1482 som inte ingick i SRU materialet 1997. Dessa 76 företag har bortfallskorrigerats på företagsnivå efter branschtillhörighet. Vid en jämförelse 1995 mellan de ekonomiska uppgifter som de kommunägda företagen lämnade på blankett och motsvarande uppgifter som fanns i SRU visade det sig att överensstämmelsen var mycket god.

Som kommunägda företag räknas företag där en eller flera kommuner har ett avgörande inflytande dvs äger minst 50 procent av de röstetal som grundas på aktier, andelar m.m. Koncernundersökningen vänder sig till i stort sett till samma målgrupp. Skillnaden är att i den studien vänder man sig till företag med mer än 20 procents ägande. När resultatet sammanställs för koncernen betyder det att elimineringar, dvs transaktioner inom koncernen, inte kommer med. Jämförbarheten med kommunägda företag blir därför liten.

En faktor som försvårar jämförbarheten över tiden är den nya näringsgrensindelningen, SNI 92, som infördes 1994. Det betydde att 1994 kan vissa företag ha hamnat i en annan bransch än tidigare.

Kommunernas räkenskapssammandrag ligger till grund för ***koncernredovisningen.*** Uppgifterna om kommunernas koncernredovisning samlas in tillsammans med kommunernas räkenskapssammandrag. Vid upprättandet av koncernredovisningen konsoliderar kommunen bokslutet från sina företag med sitt eget bokslut. Det betyder att interna mellanhavanden mellan dotterbolagen och kommunen elimineras. Kvaliteten på undersökningen kan utifrån de kontroller som görs anses vara tillfredsställande.

I undersökningen efterfrågas kommunens och koncernens resultat- och balansräkning samt finansieringsanalys. Alla kommuner har dock inte upprättat en finansieringsanalys. Kraven och behoven av en mer detaljerad koncernredovisning ökar i takt med att kommunerna blir mer heterogena i sitt sätt att organisera verksamheterna. Koncernredovisningens värde ligger i att koncernen är den naturliga och relevanta jämförelsenivån mellan kommunerna i och med att koncernredovisningen minskar effekten av skillnader i organisationsform.

Den faktor som troligtvis inverkar mest på att tillförlitligheten är god i **landstingen** är det faktum att populationen består av endast 23 landsting. Det gör det möjlighet att hålla en mycket nära kontakt med uppgiftslämnarna vilket skapar bra förutsättning för att de data som levereras håller en hög kvalitet. Den begränsade populationen gör att även granskningsarbetet kan genomföras mycket noggrant med både maskinella och manuella kontroller.

Däremot är det svårt med jämförbarheten över tiden då det har skett indelningsändringar. Hälso- och sjukvården indelades före 1985 i sjukhusansluten hälso- och sjukvård samt hälso- och sjukvård utanför sjukhus. Inom dessa huvudverksamhetsområden såg indelningen annorlunda ut före 1985 än i den nuvarande.

Några andra förändringar som skett är att fr.o.m. 1987 började landstingen redovisa uppgifter i en finansieringsanalys och i en resultaträkning. Först under senare år särredovisas även pensionsskulden. År 1992 överfördes ansvaret för vård och omsorg av äldre och handikappade till kommunerna vilket gör att landstingens kostnader för hälso- och sjukvård minskade mellan åren 1991 och 1992. Omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda har för alla landsting utom Jämtlands läns överlämnats till kommunerna varvid skatteväxling har skett.

Populationen i undersökningen avseende ***kyrkokommunernas finanser*** är stor. Den utgörs av 935 kyrkokommuner med mycket skiftande förmåga att lämna de efterfrågade bokslutsuppgifterna. Kvaliteten på riksnivå kan sägas vara god medan det på kyrkokommunnivå i vissa fall kan finnas brister i redovisningen. Detta beror förutom på skiftande kompetens hos uppgiftslämnarna på att alla ännu inte gått över till den nya redovisningsmodellen. Uppstramningen av kyrkolagens ekonomikapitel har heller inte fått fullt genomslag ute i kyrkokommunernas redovisningssystem.

I granskningsprocessen ingår ett antal maskinella kontroller. Dessa kontrollerar både summeringar och olika samband och rimlighetskrav som lagts in. En viktig faktor för att erhålla god kvalitet i materialet är ambitionsnivån och kompetensen hos den personal som granskar och rättar upp de inkomna uppgifterna i samarbete med uppgiftslämnarna.

Jämförelser bakåt i tiden kan göras från och med 1989. Omstruktureringen av statistikinsamlingen med anpassning till den nya redovisningsmodellen försvårar i vissa fall jämförelser bakåt i tiden. Den nya redovisningsmodellen bygger i huvudsak på de redovisningsprinciper som används inom privat, statlig och övrig kommunal sektor. Andra faktorer som påverkar jämförbarheten över tiden är t.ex. indelningsändringar och förändringar i det kyrkokommunala utjämningssystemet.

Kommunalförbundens uppgifter är relativt enkla för uppgiftslämnarna att besvara. Kvaliteten på uppgifterna är god och kontroller görs i samband med insamling och registrering av materialet. Undersökningen omfattar alla kommunalförbund och svarsfrekvensen är 100 procent.

4 Den offentliga sektorn

4.1 Den offentliga sektorns sammansättning

Verksamheten inom den offentliga sektorn syftar till att förverkliga de mål som de politiska instanserna, främst riksdagen och regeringen, har fastställt. Den offentliga förvaltningens uppgift är att verkställa de politiskt fattade besluten och se till att målen uppnås. Den kommunala verksamheten utgör här en betydande del. För att bedöma dess omfattning och betydelse ges i detta avsnitt en översiktlig beskrivning av sammansättningen, tillväxten och storleken på den offentliga sektorn. Det är en uppgift som har försvårats, under de senaste åren, på grund av den ökade förändringstakten med fler entreprenader och bolagiseringar. Det har bl.a. medfört att gränsdragningen mellan offentlig och privat verksamhet blivit mer oklar. Den traditionella, men inte alltid den självklart lämpligaste, är den som används i nationalräkenskaperna. Där delas den offentliga sektorn upp i tre delar :

- *staten*
- *kommunala sektorn*
- *socialförsäkringssektorn*

I detta kapitel används nationalräkenskapernas definition på den kommunala sektorn. Det innebär att kommunägda och landstingsägda företag är exkluderade från den kommunala sektorn. De ingår i företagssektorn liksom den kommunala affärsmässiga verksamheten (t.ex. el- och vattenförsörjning, fastighetsförvaltning, kommunikationer). Det bör uppmärksammas att i de fortsatta kapitlen ingår den kommunala affärsmässiga verksamheten i den kommunala sektorn.

Staten består av regeringen, departementen samt de olika myndigheter och inrättningar som hör till departementen. Riksdagen och dess verk liksom olika fonder hör också hit. De statliga affärsverken, t.ex. Statens Järnvägar ingår inte bland myndigheterna i nationalräkenskaperna utan räknas till företagssektorn. Detsamma gäller de statliga bolagen, t.ex. LKAB.

Kommunala sektorn omfattar kommuner, landsting och övriga kommuntyper som kyrkokommuner och kommunalförbund.

Socialförsäkringssektorn utgörs av allmän sjukförsäkring, allmän tilläggspensionering (ATP) samt erkända arbetslöshetskassor.

För att få en uppfattning om hur de olika delsektorerna förhåller sig till varandra storleksmässigt redovisas i diagram 4.1 1997 års inkomster och utgifter uppdelade på staten, kommunerna och socialförsäkringssektorn.

Diagram 4.1
Den offentliga sektorns inkomster och utgifter 1997, miljarder kr

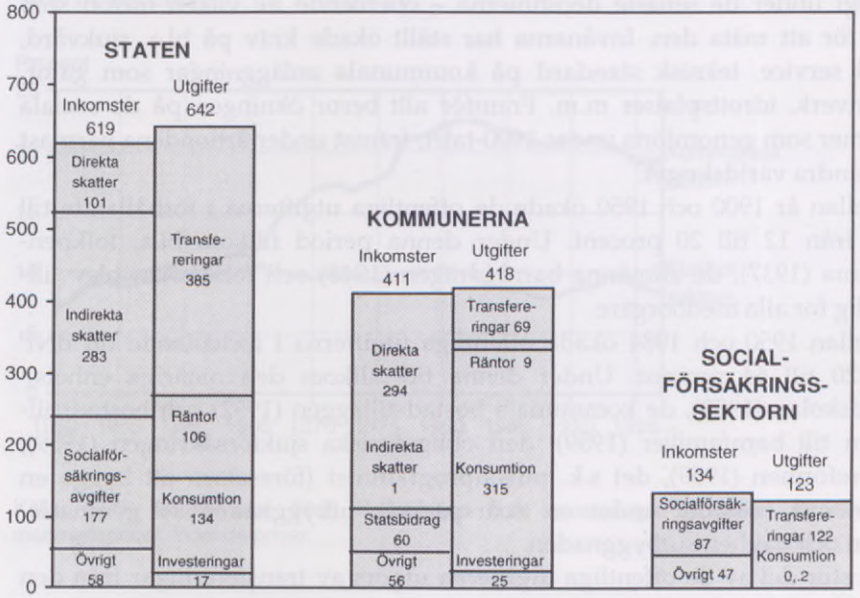

Källa: Konjunkturinstitutet och Nationalräkenskaperna, SCB.

Den offentliga sektorns utgifter består huvudsakligen av olika transfereringar, konsumtion och investeringar. Transfereringar är utgifter som innebär överföringar av medel från den offentliga sektorn till andra sektorer i samhället som t.ex. folkpensioner, barnbidrag till hushållen och subventioner till företagssektorn. Med offentlig konsumtion menas t.ex. lönekostnader för offentligt anställda och utgifter för inköp av varor och tjänster. Investeringar avser inköp av varaktiga tillgångar som byggnader, anläggningar, maskiner och fordon.

Den offentliga sektorns inkomster utgörs av direkta och indirekta skatter, socialförsäkringsavgifter, räntor, och övriga inkomster. Exempel på direkta skatter är skatt på inkomst och förmögenhet. Indirekta skatter utgår på förbrukning av flertalet varor och tjänster, t.ex. mervärdesskatt, skatt på bilism och energiskatt. Inkomster av socialförsäkringsavgifter är lagstadgade arbetsgivaravgifter för exempelvis ATP samt sjukförsäkringen.

Av diagram 4.1 framgår att kommunernas utgifter och inkomster nästan var i balans medan statens utgifter översteg inkomsterna med 23 miljarder kronor. Som regel har de statliga utgifterna överstigit inkomsterna under 1990-talet. Därför har det varit nödvändigt med årliga tillskott som lett till en ökad upplåning och en besvärande statsskuld. Vidtagna åtgärder har emellertid vänt den olyckliga utvecklingen och 1997 års underskott var 200 miljarder kronor mindre i jämförelse med 1993, då det årliga statliga underskottet var som störst.

4.2 Den offentliga sektorns tillväxt

Den offentliga sektorns andel av den totala samhällsekonomin har ökat kraftigt under de senaste decennierna – oberoende av vilken metod som väljs för att mäta den. Invånarna har ställt ökade krav på bl.a. sjukvård, social service, teknisk standard på kommunala anläggningar som gator, vattenverk, idrottsplatser m.m. Framför allt beror ökningen på de sociala reformer som genomförts under 1900-talet, främst under årtiondena närmast efter andra världskriget.

Mellan år 1900 och 1950 ökade de offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 12 till 20 procent. Under denna period tillkom bl.a. folkpensionerna (1937), de allmänna barnbidragen (1948) och folkskolan blev tillgänglig för alla medborgare.

Mellan 1950 och 1984 ökade offentliga utgifterna i förhållande till BNP från 20 till 64 procent. Under denna tid tillkom den nioåriga enhets/grundskolan (1950), de kommunala bostadstilläggen (1952) och bostadstilläggen till barnfamiljer (1959), den obligatoriska sjukförsäkringen (1959), ATP-reformen (1959), det s.k. miljonprogrammet (föresatsen att bygga en miljon nya bostäder under en tioårsperiod), utbyggnaden av gymnasieskolan och daghemsutbyggnaden.

En stor del av de offentliga utgifterna utgörs av transfereringar från den offentliga till den privata sektorn. Syftet med många av de reformer som genomförts under efterkrigstiden har varit att bygga upp ett omfattande transfereringssystem för att garantera en materiell grundtrygghet för alla människor. Denna reformpolitik har lett till att idag består hälften av den offentliga sektorns utgifter av transfereringsutgifter, som används för konsumtion eller investeringar av hushållen och företagen.

Vill man studera hur stora resurser som förbrukas inom den offentliga sektorn får man rensa bort transfereringarna från de totala utgifterna. Då kvarstår de medel som används för konsumtion och investeringar. Fördelas dessa på kommunal och statlig sektor visar det sig att utvecklingen inom de två sektorerna skiljer sig väsentligt (se diagram 4.2). Den statliga sektorn har under hela efterkrigstiden haft en i stort sett oförändrad andel av BNP, värdet av den totala produktionen av varor och tjänster. Konsumtionen och investeringarna, inom den kommunala sektorn, har däremot fördubblats i jämförelse med BNP sedan i mitten av 1950-talet och fram till idag.

Innan det varit möjligt att ta sig an nya eller utökade verksamheter, som reformarbetet gett upphov till, har det varit nödvändigt med omfattande investeringar i byggnader och inventarier inom den kommunala sektorn. En höjd investeringsnivå har varit en indikator på en kommande ökning av konsumtionsvolymen. Av diagram 4.3 framgår också att den kommunala sektorns årliga investeringar låg på en mycket hög nivå under de två första årtiondena under efterkrigstiden.

Under 1970- och 1980-talet har investeringsnivån sjunkit kraftigt, vilket kan ses som ett tecken på att den stora reformperioden har ebbat ut. Den kommunala konsumtionen får i fortsättningen en lugnare utveckling.

Diagram 4.2
Den statliga resp. den kommunala sektorns andel av BNP 1950–1997. Procent

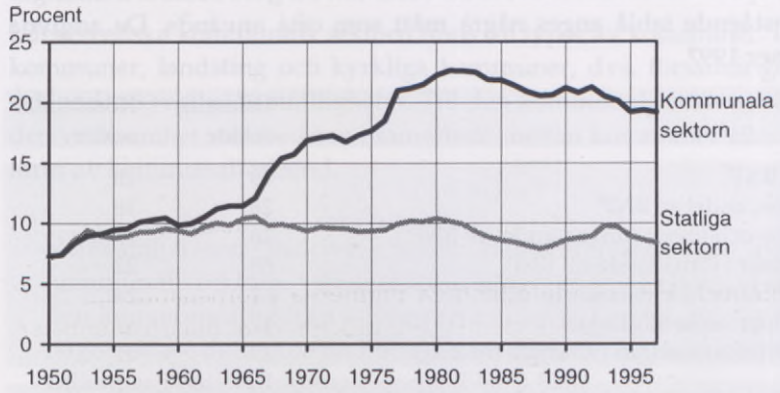

Källa: SCB, BNP-Kvartal 98:2, Konsumtion och investeringar i relation till BNP till marknadspriser, löpande priser.

Diagram 4.3
Den kommunala sektorns investeringar i procent av summa konsumtion och investeringar 1950-1997 (löpande priser)

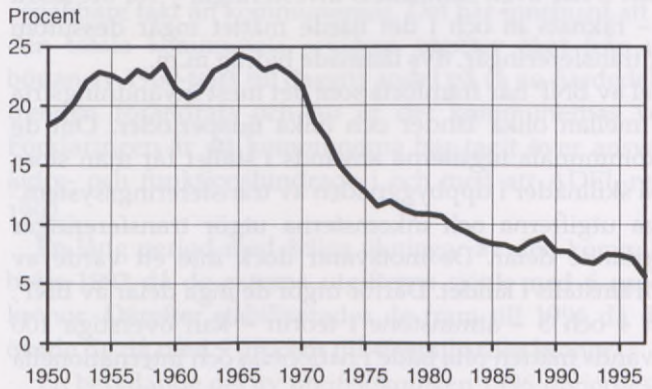

Källa: SCB, BNP-Kvartal 98:2.

4.3 Den offentliga sektorns storlek

I den samhällsekonomiska debatten vill man ofta ange mått på hur stor betydelse den kommunala och den offentliga sektorn har för Sveriges totala ekonomi. Ett problem är då att det finns olika sätt att göra sådana mätningar på. I nedanstående tablå anges några mått som ofta används. De angivna värdena avser 1997.

	Offentlig sektor	Kommunal sektor
1 Bidrag till BNP[1]	19	15
2 Konsumtion, andel av BNP[2]	26	18
3 Konsumtion och investeringar, andel av BNP[2]	28	19
4 Totala utgifter i förhållande till BNP[2]	63	22
5 Totala inkomster i förhållande till BNP[2]	62	24
6 Andel av finansiella tillgångar	12	1
7 Andel av sysselsättningen (arbetade timmar)	27	21

1) Förädlingsvärdet för offentliga myndigheter/BNP till marknadspris.
2) BNP till marknadspris.

Det första måttet visar den offentliga respektive den kommunala sektorns bidrag till BNP. Här avses förädlingsvärdet, dvs. produktionen efter avdrag för inköp av varor och tjänster från andra delar av ekonomin. De varor och tjänster som förbrukas under produktionsprocessen dras av för att undvika dubbelräkningar.

De två följande måtten visar hur stor del av den totala produktionen av varor och tjänster som används av offentliga myndigheter. Mått 2 visar storleken av den slutliga användningen av samhällets resurser för konsumtionsändamål. I mått 3 har även samhällets investeringar – för att säkra framtida konsumtion – räknats in och i det fjärde måttet ingår dessutom sektorernas utgifter för transfereringar, dvs lämnade bidrag m.m.

Konsumtionens andel av BNP har framförts som det mest invändningsfria måttet för jämförelser mellan olika länder och olika tidsperioder. Om de totala offentliga eller kommunala utgifterna används i stället får man stora variationer beroende på skillnader i uppbyggnaden av transfereringssystem.

I de totala offentliga utgifterna och inkomsterna utgör transfereringar respektive skatter betydande delar. De motsvarar dock inte ett värde av varor och tjänster som framställs i landet. Därför utgör de inga delar av BNP, vilket innebär att mått 4 och 5 – åtminstone i teorin – kan överstiga 100 procent. Trots detta används måtten ofta både i nationella och internationella sammanhang.

Den offentliga sektorns och framför allt den kommunala sektorns andel av Sveriges totala finansiella tillgångar är av relativt liten omfattning. Det beror delvis på den stora omfattningen av transaktioner internt inom företagssektorn, t.ex. mellan producerande och finansiella företag. Motsvarande transaktioner mellan kommuner eller mellan stat och kommuner förekommer i liten omfattning. Den offentliga sektorn har dessutom lättare än den privata sektorn att förutse sina in- och utbetalningar, och därmed mindre behov av finansiella tillgångar.

5 Den kommunala sektorn

I den svenska kommunala sektorn finns tre typer av kommuner. De omfattar kommuner, landsting och kyrkliga kommuner, dvs. församlingar, pastorat och andra kyrkliga samfälligheter. Till den kommunala sektorn räknas också den verksamhet som bedrivs i samarbete mellan kommuner eller landsting i form av kommunalförbund.

Verksamhet som bedrivs i kommunägda företag ingår inte i den kommunala sektorn. Däremot ingår kommunernas affärsverksamhet i den kommunala sektorn i detta och i följande kapitel. Här används en något vidare definition än i föregående kapitel, där den definition som tillämpas i nationalräkenskaperna följdes helt.

5.1 Den kommunala sektorns externa utgifter

Den verksamhet som bedrivs inom de olika kommuntyperna är mycket varierande till storlek och omfattning. Av den totala kommunala sektorns utgifter på 462 miljarder kronor 1997 svarade kommunerna för 71 procent och landstingen för drygt en fjärdedel. Kyrkokommunernas utgifter motsvarade 2,5 procent och deras ekonomiska betydelse är marginell i jämförelse med kommuner och landsting.

Landstingens verksamhet har, framför allt mellan 1965 och 1975, byggts ut i snabbare takt än kommunernas. Det har inneburit att landstingens andel av den totala kommunala sektorns utgifter ökat från ungefär en åttondel i början av 1960-talet till dagens andel på ca en fjärdedel. På senare år har den trenden förändrats och nu är det kommunernas verksamhet som ökar. Förklaringen är att kommunerna har tagit över ansvaret för omsorgen om äldre- och funktionshindrade i och med att ÄDEL-reformen trädde i kraft 1992.

En lång period med årliga ökningar av den kommunala sektorns utgifter bröts 1993 då de externa utgifterna sjönk med 6 procent till 441 miljarder kronor. Därefter stabiliserades de fram till 1996 då de steg kraftigt. Totalt ökade de då med 9 procent till 499 miljarder kronor.

En betydande del av utgiftsökningen 1996 utgjordes av avgifter till staten. T.ex. mervärdesskatteavgifter och avgifter till det kommunala kostnads- och utjämningssystemet som infördes då. Dessa medel fördelades mellan kommuner och landsting för att utjämna strukturella skillnader och beloppen fanns därför också redovisade bland de externa inkomsterna. Totalt uppgick de till ca. 28 miljarder kronor, en summa som bör elimineras från de externa

Diagram 5.1
Kommuntypernas utgifter 1960-1997. Procent av den kommunala sektorns externa utgifter

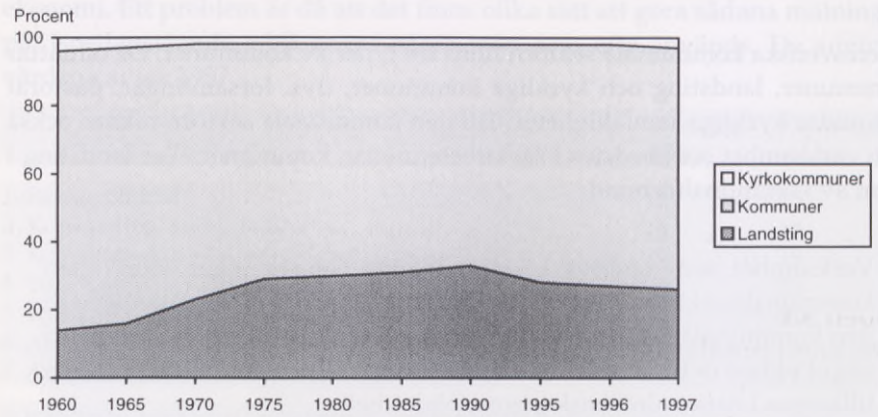

utgifterna för att det skall vara möjligt att få en bättre uppfattning om de faktiska utgifterna. Det skulle innebära att de externa utgifterna reducerades till 471 miljarder kronor och att den faktiska ökningen 1996 blev 3 procent i stället för 9.

År 1997 minskade utgifterna till 462 miljarder kronor. Det berodde främst på att den ekonomiska utjämningen mellan kommuner och landsting redovisades netto i stället för brutto. Det innebar att både kostnader och intäkter blev lägre och att de externa utgifterna och inkomsterna för 1997 inte är jämförbara med 1996. Nettot - skillnaden mellan inkomster och utgifter - är däremot jämförbart. Det förändrades från ett underskott på 12 miljarder 1996 till ett överskott på 87 miljoner 1997.

Diagram 5.2
Den kommunala sektorns utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1993-1997. Miljarder kronor i löpande priser

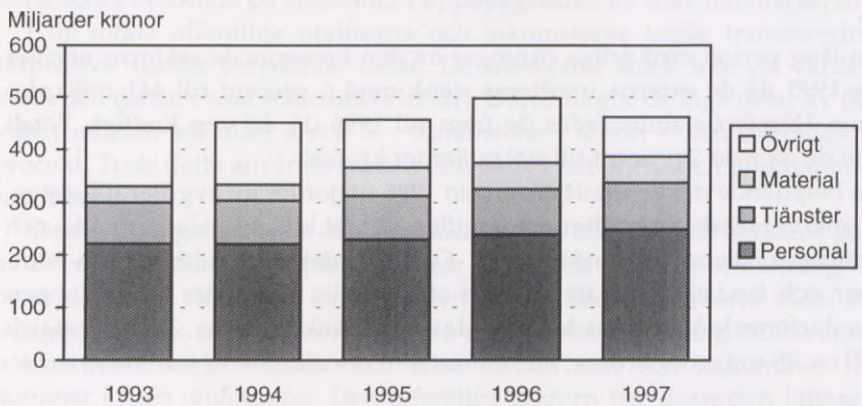

Personalkostnaderna, dvs. löner och arbetsgivaravgifter utgör den kommunala sektorns största utgiftspost. De har svarat för ungefär hälften av de totala utgifterna varje år under första hälften av 1990-talet. De uppgick till 52 procent 1997 vilket motsvarade 243 miljarder kronor.

Utgiftsslaget tjänster har ökat sin andel med 2 procentenheter under 1997 samtidigt som övriga utgifter minskat sin andel med 2 procentenheter. Resultatet av att den ekonomiska utjämningen mellan kommuner och landsting nettoredovisats märks främst genom att avgifter, bidrag och transfereringar minskat sin andel med 5 procentenheter.

Den redovisade periodens värden för material och övriga utgifter är inte helt jämförbara. Det beror på att dessa utgifter har fördelats på ett annat sätt fr.o.m. 1995 då en ny kontoindelning infördes.

Tabell 5.1
Den kommunala sektorns externa utgifter 1997.
Miljoner kronor

Utgiftsslag	1997	
	Miljoner kronor	Procent
Löner	173 690	37
Arbetsgivaravgifter	69 156	15
Material	48 868	11
Tjänster	90 442	20
Avgifter, bidrag och transfereringar	41 962	9
Övrigt	37 872	8
Summa utgifter	461 990	100

5.2 Den kommunala sektorns externa inkomster

Inkomsterna ökade kraftigt under de första åren under 1990-talet. Störst var ökningen 1992 då inkomsterna steg med 14 procent till 470 miljarder kronor. Uppgången berodde främst på den tillfälliga förbättringen i kommunernas ekonomi till följd högkonjunkturen som kulminerade 1990. Det kraftigt förbättrade skatteunderlaget detta år gav kommunerna ökade inkomster med två års fördröjning. Efter en minskning på 8 procent 1993 har de i stort sett varit oförändrade till 1996. Då steg de med 9 procent eller 39 miljarder kronor och totalt uppgick de redovisade inkomsterna till 487 miljarder kronor 1996.

Den kraftiga inkomstökningen 1996 berodde på de bidrag som tillkom när det kommunala kostnads- och inkomstutjämningssystemet infördes. Totalt uppgick bidragen till ca 28 miljarder kronor, medel som tagits in som avgifter och som sedan fördelats för att utjämna strukturella skillnader. För att få en uppfattning om de faktiska externa inkomsterna bör dessa belopp elimineras. Det skulle innebära en faktisk inkomstökning under 1996 för den kommunala sektorn på 2 procent i stället för det redovisade tillskottet på 9 procent.

Förändringen under 1997, en minskning med 25 miljarder kronor, var till stor del en följd av att den ekonomiska utjämningen nettoredovisades (se externa utgifter). Det innebar lägre redovisade inkomster och utgifter och utfallet 1997 är därför inte helt jämförbart med tidigare år.

Diagram 5.3
Den kommunala sektorns externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1993-1997. Miljarder kronor i löpande priser

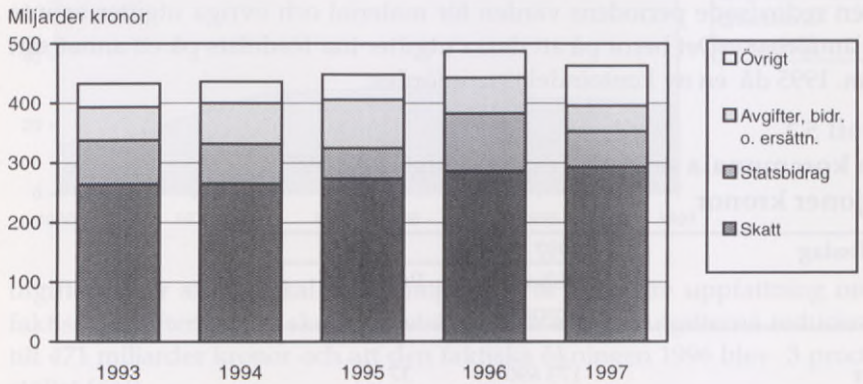

De direkta skatterna, kommunalskatten, är kommunernas största inkomstkälla och dess betydelse har ökat något mellan 1993 och 1997. Från att ha utgjort 61 procent av de totala inkomsterna 1993 har andelen ökat till 64 procent 1997. Den kraftiga minskningen av statsbidragen på 7 procentenheter, jämfört med 1996, speglar dock inte det faktiska utfallet utan är ett resultat av att den ekonomiska utjämningen nettoredovisats.

Andelen avgifter, bidrag och ersättningar har fortsatt att minska efter 1994 bl.a. beroende på att delar av den kommunala affärsmässiga verksamheten förts över till kommunägda företag. Av de totala inkomsterna 1997 utgjorde avgifterna, bidrag och ersättningar 10 procent eller 47 miljarder kronor.

Tabell 5.2
Den kommunala sektorns externa inkomster 1997. Miljoner kronor

Inkomstslag	1997	
	Miljoner kronor	procent
Skatt	293 300	64
Statsbidrag	59 585	13
Avgifter, bidrag och ersättningar	47 272	10
Övrigt	61 920	13
Summa	462 077	100

Hur skatteintäkter, kommunalskatt och statsbidrag, dvs. driftintäkter som inte är knutna till något speciellt ändamål, används för att finansiera olika kommunala löpande verksamheter framgår av diagram 5.4. Huvuddelen av intäkterna används inom utbildning, social verksamhet samt hälso- och sjukvård. Deras andelar av de totala skatteintäkterna 1997, var 32, 25, respektive 25 procent.

Diagram 5.4
Skatteintäkternas användning inom olika verksamhetsområden 1997. Procent

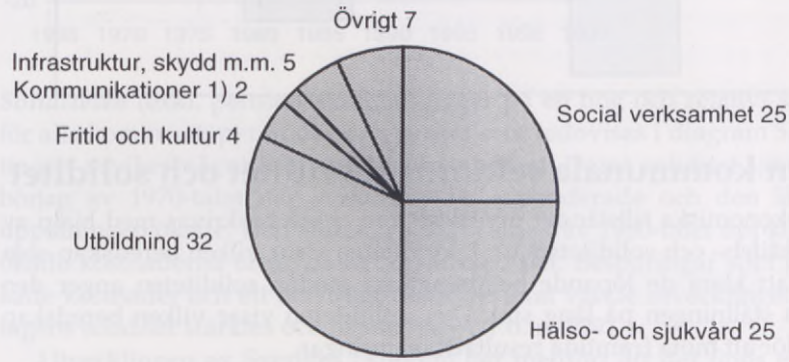

1/ Exklusive gator och vägar

5.3 Finansiellt sparande

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om den kommunala sektorns finansiella sparande. I början av 1980-talet var ekonomin i balans med ett positivt sparande, men fr.o.m. mitten av 1980-talet försämrades utvecklingen stadigt med årliga underskott som regel. Denna utveckling har fortsatt under 1990-talet med undantag för 1992 då höga skatteinkomster gav en tillfällig förbättring. Förklaringen är den gynnsamma inkomstutvecklingen 1990 som med två års eftersläpning möjliggjorde den kortvariga återhämtningen. Därefter har den ogynnsamma utvecklingen fortsatt med årliga underskott fram till 1997 då det skedde en markant förbättring. Det finansiella sparandet gav då ett mindre överskott på 87 miljoner kronor, vilket tyder på att arbetet med att sanera den kommunala sektorns ekonomi har gett avsedd effekt.

Diagram 5.5
Den kommunala sektorns finansiella sparande. Miljarder kronor i löpande priser 1993-1997

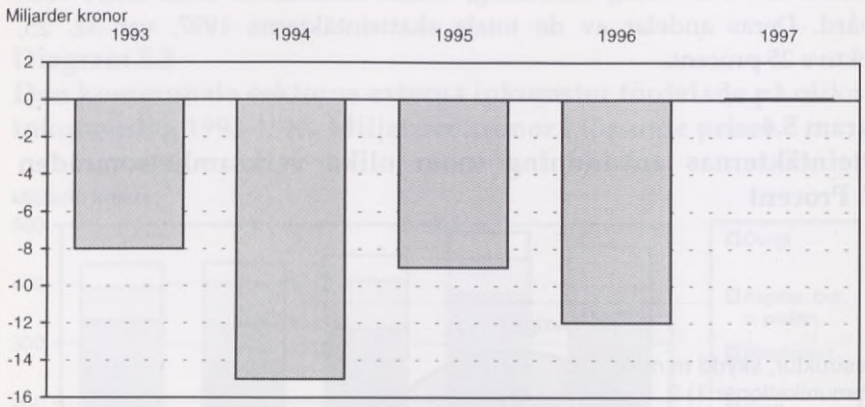

5.4 Den kommunala sektorns likviditet och soliditet

Hur det ekonomiska tillståndet utvecklas kan också beskrivas med hjälp av olika likviditets- och soliditetsmått. Likviditeten visar vilken beredskap som finns för att klara de löpande betalningarna medan soliditeten anger den finansiella ställningen på lång sikt. Dvs. soliditeten visar vilken beredskap det finns för att möta framtida resultatförsämringar.

I denna publikation uttrycks likviditeten som rörelsekapitalet i procent av verksamhetens kostnader. Verksamhetens kostnader har beräknats som externa utgifter minus investeringsutgifter. Det valda måttet rörelsekapital – omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder – i förhållande till verksamhetens kostnader visar hur känslig kommunernas ekonomi är för oförutsedda händelser. (Semesterlöneskuld ingår bland kortfristiga skulder.)

Likviditeten eller betalningsberedskapen för den löpande verksamheten varierar kraftigt mellan de olika kommuntyperna. Trenden har varit nedåtgående men den höga nivå som utmärker kyrkokommunerna skiljer dem från kommuner och landsting. Kyrkokommunerna har en relativt bra likviditet som, under 1997, ökade med 1 procentenhet till 55 procent av verksamhetens kostnader. För kommuner och landsting var situationen däremot bekymmersam. Deras likviditeter låg under 0 procent 1997. För kommunerna innebar det att rörelsekapitalets underskott uppgick till 9 miljarder kronor. Motsvarande underskott för landstingen var 155 miljoner kronor. De kortfristiga skulderna var större än omsättningstillgångarna och anläggningstillgångarna måste då delvis finansieras med hjälp av kortfristiga skulder.

Diagram 5.6
De olika kommuntypernas likviditet 1965-1997. Procent

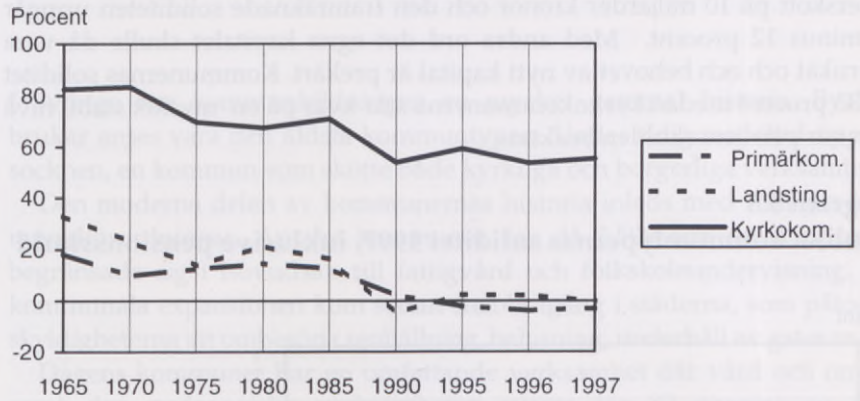

Soliditeten (exkl. pensionsskulden) ligger på en hög och relativt stabil nivå för alla kommuntyper under den period som redovisas i diagram 5.7. Landstingen avviker något från den stabila trenden. Deras soliditet sjönk något i början av 1970-talet när verksamheten expanderade och den långsiktiga upplåningen ökade. Den andra svackan i slutet av 1980-talet uppkom när de ökade kostnaderna tärde på det egna kapitalet. Besparingar som gav minskade kostnader och ett betydligt bättre resultat vände utvecklingen. Landstingens soliditet stärktes och ökade något fr.o.m. 1991.

Utvecklingen av Sveriges ekonomi har medfört att det finns ett mycket begränsat utrymme för framtida skattehöjningar. Därför kommer det att bli svårt att med hjälp av ökade skatter lösa problemet med de växande kommunala pensionsskulderna. Kommunerna måste därför i fortsättningen redovisa sina pensionsskulder och avsätta pengar till dem. Fr.o.m. 1989 finns också sådana skulder upptagna i balansräkningarna och antalet kommuner som redovisar dem har ökat successivt.

Diagram 5.7
De olika kommuntypernas soliditet (exkl. pensionsskuld) 1965-1997. Procent

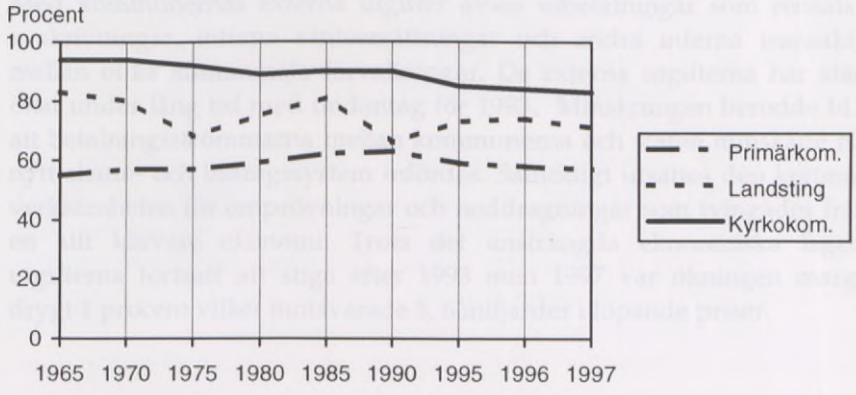

När man tar hänsyn till pensionsskulderna blir den finansiella ställningen mycket bekymmersam för landstingen. Det egna kapitalet visar på ett underskott på 10 miljarder kronor och den framräknade soliditeten uppgår till minus 12 procent. Med andra ord det egna kapitalet skulle då vara förbrukat och och behovet av nytt kapital är prekärt. Kommunernas soliditet blir 33 procent medan kyrkokommunerna står kvar på en mycket stabil nivå även när pensionsskulden beaktats.

Diagram 5.8
De olika kommuntypernas soliditet 1997, inklusive pensionsskuld

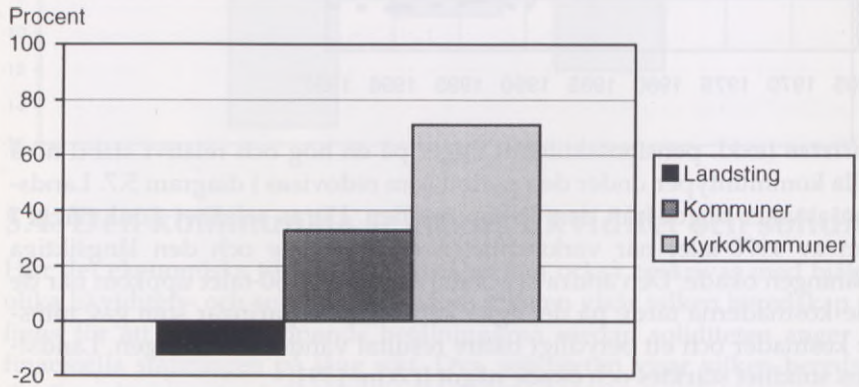

6 Kommuner

I Sverige har kommunbildningen en mycket gammal historia. Byalaget brukar anses vara den äldsta kommuntypen. Under tidig medeltid uppstod socknen, en kommun som skötte både kyrkliga och borgerliga verksamheter.

Den moderna delen av kommunernas historia inleds med 1862 års kommunalförordningar. Antalet kommuner var då 2 500 och deras uppgifter begränsade sig i huvudsak till fattigvård och folkskoleundervisning. Den kommunala expansionen kom sedan snabbt igång i städerna, som påtog sig skyldigheterna att ombesörja renhållning, belysning, underhåll av gator m.m.

Dagens kommuner har en omfattande verksamhet där vård och omsorg samt den pedagogiska verksamheten svarar för 80 procent av driftkostnaderna (exklusive affärsverksamhet). En andel som i löpande priser i genomsnitt har ökat med ca 3 procentenheter per år under 1990- talet.

Huvuddelen av den kommunala verksamheten är reglerad genom förordningar. Olika lokala förutsättningar och varierande ambitionsnivåer ger utrymme för skillnader mellan verksamheterna i olika kommuner. Tre kommuner, Gotland, Malmö och Göteborg, har själva hand om den verksamhet som i övriga landet sköts av landstingen. Detta berör i första hand sjukvården. De är därför i vissa avseenden inte jämförbara med övriga kommuner.

Uppgifterna om kommunernas finanser grundar sig på den bokslutsstatistik som SCB samlar in varje år genom det s.k. räkenskapssammandraget. Ett räkenskapssammandrag som genomgått en omfattande förändring fr.o.m. bokslutsåret 1995. Förändringarna avser både utgifts- och inkomstslagen samt verksamhetsindelningen vilket bl.a. försvårat möjligheterna att göra jämförelser och beskriva utvecklingen över tiden. I denna publikation begränsas därför jämförelser av externa utgifter och inkomster till verksamhetsåren 1996 och 1997.

6.1 Kommunernas externa utgifter

Med kommunernas externa utgifter avses utbetalningar som rensats från avskrivningar, interna ränteersättningar och andra interna transaktioner mellan olika kommunala förvaltningar. De externa utgifterna har ständigt ökat under lång tid med undantag för 1993. Minskningen berodde bl.a. på att betalningsströmmarna mellan kommunerna och staten minskade när ett nytt skatte- och bidragssystem infördes. Samtidigt utsattes den kommunala verksamheten för omprövningar och neddragningar som tvingades fram av en allt kärvare ekonomi. Trots det ansträngda ekonomiska läget har utgifterna fortsatt att stiga efter 1993 men 1997 var ökningen marginell, drygt 1 procent vilket motsvarade 3, 6 miljarder i löpande priser.

Kommunernas totala redovisade utgifter på 327 miljarder kronor 1997 utgjorde drygt två tredjedelar av den kommunala sektorns utgifter. Ställs utgifterna i relation till den totala svenska ekonomin uppgick de till 22 procent i förhållande till BNP. Den totala kommunala konsumtionen beräknas ha uppgått till 214 miljarder kronor 1997, en ökning med drygt 1 procent jämfört med 1996. Uttrycks förändringen i fasta priser motsvarade den en volymminskning på 2, 5 procent.

Tabell 6.1
Vissa utgiftsslag för kommunerna 1996-1997. Andelar och belopp i miljoner kronor

Utgiftsslag	1996		1997	
	Procent	Milj. kr	Procent	Milj. kr
Personalkostnader	53	172 431	54	175 076
därav löner		124 494		125 376
därav sociala avgifter		43 775		44 499
Inköp av anläggningstillgångar	3	9 236	3	8 028
därav fastigheter och anläggningar		2 688		2 063
Material	12	39 810	12	38 308
därav husbyggnadsentreprenader		10 407		9 315
Tjänster, inkl köp av verksamhet	22	70 837	23	75 547
därav övriga entreprenader o köp av verksamhet		27 045		32 480
därav lokalhyror		13 935		13 412
Bidrag och transfereringar	7	20 904	6	20 697
därav socialbidrag		11 884		12 377
Extraordinära kostnader		1 002		1 233
Finansiella kostnader	3	8 992	2	7 891
Summa utgifter	**100**	**323 212**	**100**	**326 780**

1) Inkomst och kostnadsutjämning samt avgifter för mervärdesskatt redovisas netto under inkomstslag.

Uppdelningen av utgiftsslag i nuvarande blankett ger möjlighet att särskilja ovanstående utgifter. Av sammanställningen framgår att det helt dominerade utgiftsslaget var personalkostnader som utgjorde 54 procent av samtliga utgifter vilket motsvarade 175 miljarder kronor. En andel som ökat med 1 procentenhet under 1997.

Mer betydande förändringar kan man urskilja inom områden där kommunerna köpt eller lagt ut verksamhet på entreprenad. Bland utgiftsslaget tjänster har t.ex. entreprenader och köp av verksamhet ökat med 20 procent eller 5 miljarder kronor. Samtidigt har husbyggnadsentreprenader, bland utgiftsslaget material, minskat med 10 procent p.g.a. att kommunernas investeringar inom byggsektorn minskat.

Ett utgiftsslag av betydligt mindre omfattning men som fått stor uppmärksamhet i massmedia är socialbidragen. I löpande priser har de nästan

fördubblats under 1990-talet. Det är ett problem som vuxit i takt med den stigande arbetslösheten men ökningstakten har mattats av och under 1997 steg de med 4 procent till drygt 12 miljarder kronor.

De externa utgiftsslagen innehåller utgifter både för drift- och investeringsändamål. Under rubriken material ingår t.ex. såväl material för löpande förbrukning som husbyggnadsentreprenader.

Tjänster kan omfatta allt från telefonavgifter till köp av tjänster som erbjuds kommuninvånarna men som kommunen har huvudansvaret för. Av kommunernas externa utgifter utgjorde investeringarna omkring 6 procent 1997. I utgifterna ingår *inte* amorteringar och utlämnade lån.

6.2 Kommunernas externa inkomster

Med kommunernas externa inkomster avses, i likhet med externa utgifter, belopp som rensats från interna transaktioner som t.ex. ersättningar mellan olika kommunala förvaltningar. I löpande priser nådde inkomsterna en topp 1992 då de ökade med 21 procent till 320 miljarder. Drygt två tredjedelar av inkomstökningen utgjordes av kommunala skatteintäkter. De grundade sig dels på ÄDEL-reformen (skatteväxlingen mellan landstingen och kommunerna), dels på en två år tidigare gynnsam inkomstutveckling med goda förvärvsinkomster, som med två års fördröjning gav ökade skatteintäkter.

Därefter följde en inte obetydlig minskning av inkomsterna på 28 miljarder kronor. Orsaken till inkomstminskning var nedskärningarna av statsbidragen samtidigt som de specialdestinerade statsbidragen till stor del ersattes av generella statsbidrag. Detta år infördes också ett nytt system för ekonomisk reglering mellan stat och kommun enligt den s.k. finansieringsprincipen.

Den fortsatta utvecklingen har inneburit måttliga ökningar och 1997 steg de med 5 procent till 333 miljarder kronor.

Tabell 6.2
Vissa inkomstslag för kommunerna 1996-1997. Andelar och belopp i miljoner kronor.

Inkomstslag	1996		1997	
	Procent	Milj.kr	Procent	Milj.kr
Försäljning av tillgångar	3	8 295	6	19 433
därav fastigheter och anläggningar		2 531		5495
Taxor och avgifter	10	31 398	9	30 934
Försäljning av verksamhet och entreprenad	4	12 850	4	11 350
därav till andra kommuner och landsting		9 072		7 588
Hyror och arrenden	3	10 417	3	10 717
därav bostads- och lokalhyror		6 690		6 911
Bidrag	5	16 611	5	16 374
därav specialdestinerade statsbidrag		12 482		12 211
Skatteintäkter	60	191 958	59	197 173
därav allmän kommunalskatt		191 203		196 480
Generella statsbidrag[1]	10	30 467	10	34 335
Inkomst- och kostnadsutjämning[1]	1	2 231	1	3 049
Finansiella intäkter	3	8 760	3	8 302
därav ränteintäkter		6 824		6 653
Extraordinära intäkter	1	3 519	0	1 296
Summa inkomster	100	316 506	100	332 963

1) Inkomst- och kostnadsutjämning samt ersättning för mervärdesskatt redovisas netto - jämför utgiftsslag

Av tabell 6.2 framgår att mer än hälften av kommunernas externa inkomster utgörs av kommunalskatter. Dess betydelse som inkomstkälla har ökat under 1990- talet och totalt steg de med 5 miljarder kronor till 196 miljarder 1997. Tillsammans med taxor och avgifter samt statsbidrag utgjorde de fyra femtedelar av de totala inkomsterna. Övriga inkomstslag har förändrats marginellt mellan 1996 och 1997 med undantag för Försäljning av tillgångar som stigit från 8 miljarder kronor till 19 miljarder. Ett tillskott som betytt en fördubbling av inkomsten både relativt och i absoluta tal.

Taxor och avgifter avser inkomster från de tjänster och den service som lämnas till kommuninvånarna. Exempel på taxor och avgifter är avgifter för barnomsorg, hemtjänst, el, värme, vatten etc. Under senare år har delar av den affärsmässiga verksamheten förts över till kommunägda företag. Det har bl.a. inneburit att de sammanlagda avgifterna/inkomsterna till den verksamhet som bedrivs i förvaltningsform har minskat trots att avgiftshöjningar inom t.ex. barnomsorgen och hemtjänsten betytt större inkomster till den egentliga verksamheten. Dessa höjningar motsvarade en inkomstökning på 407 miljoner kronor under 1997.

Under rubriken försäljning av verksamhet och entreprenad redovisas intäkter i samband med försäljning av kommunala verksamheter, entreprenaduppdrag, konsulttjänster och dyl. till andra kommuner, landsting, eller andra företag och organisationer.

Med bidrag avses medel som skiljer sig från försäljningsintäkter av verksamhet - taxor och avgifter - genom att det är bidragsgivaren som bestämmer omfattningen på bidraget. Det föreligger inget egentligt affärsförhållande mellan bidragsgivare och kommunen. Exempel på denna typ av bidrag är driftbidrag från staten och AMS.

I inkomsterna ingår *inte* nya lån och amorteringar på utlämnade lån.

6.3 Finansiellt sparande

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om det finansiella sparandet. Det har med ett undantag varit negativt varje år under första hälften av 1990- talet. Undantaget var 1992 då en gynnsam inkomstutveckling 1990, med två års eftersläpning, gav höga skatteintäkter som möjliggjorde ett positivt finansiellt sparande på 1,6 miljarder kronor.

Utvecklingen under 1997, då intäkterna från Försäljning av tillgångar fördubblades samtidigt som statsbidragen ökade med 5 miljarder kronor, bidrog till en markant förändring av det finansiella sparandet. Ett underskott på 6,7 miljarder kronor 1996 vändes till ett överskott på 6,2 miljarder. Om resultatet skall betraktas som ett undantag, som 1992 års utfall, får den framtida utvecklingen utvisa.

Diagram 6.1
Kommunernas finansiella sparande i löpande priser 1993-1997. Miljarder kronor

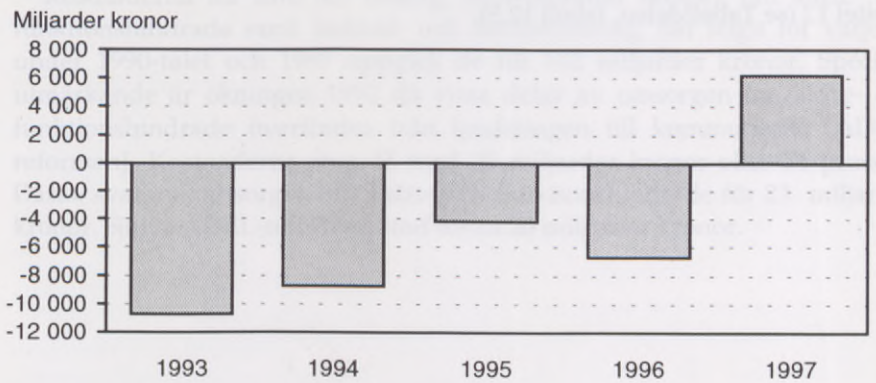

Mellan 1993 och 1997 har kommunerna ackumulerat ett finansiellt underskott på 24 miljarder kronor i löpande priser. Saldot anger vilka kapitalinsatser som har varit nödvändiga för att täcka uppkomna underskott. Nettoskulden – uttryckt som kortfristiga och långfristiga skulder minus fordringar – var emellertid betydligt större. Den uppgick till 138 miljarder 1997, varav den största delen – pensionsskulden – var ofinansierad. Fördelas nettoskulden på hela befolkningen motsvarade det ca 16 000 kr per invånare, varav 65 procent utgjordes av pensionsskulden.

6.4 Kommunernas verksamheter

Kommunernas bokslutsstatistik är indelade i en driftdel och i en investeringsdel. På investeringssidan redovisas byggnadsverksamhet, inköp av fastigheter samt inköp av inventarier, maskiner m.m. Driftredovisningen tar upp alla löpande kostnader, inklusive reparationer och underhåll av anläggningar.

I driftredovisningen finns en uppdelning av verksamheten i verksamhetsblock och verksamhetsområden (se Tabelldelen, tabell 12.5) vilka omfattar kommunernas egentliga verksamhet och affärsverksamhet. Skatteintäkter, statliga utjämningsbidrag och finansnetto ingår inte i driftredovisningen utan redovisas i resultaträkningen.

Som tidigare nämnts i kapitel 3 är blanketten och den verksamhetsindelning som används fr.o.m. 1995 helt ny. Den nya verksamhetsindelningen innebär att kostnader för kommungemensam och för verksamhetsrelaterad administration samt lokalkostnader i sin helhet fördelas ut till respektive verksamhet. Den nya definitionen på kostnader per verksamhet som tilllämpas omfattar kostnader minus interna intäkter och försäljning av verksamhet till andra kommuner och landsting. Det motsvarar kommunernas kostnad för den verksamhet som kommunen har ett kostnadsansvarar för. Dessa förändringar i indelning och definitioner har försvårat möjligheterna att jämföra kostnaderna för kommunernas verksamhet mellan åren.

Kommunernas driftkostnader för den egentliga verksamheten, exkl. de landstingsfria kommunernas sjukvård, uppgick till 277 miljarder kronor 1997. Hur driftkostnaderna för några verksamhetsområden förhåller sig i relation till den totala egentliga verksamheten framgår av tabell 6.3. En mer detaljerad verksamhetsredovisning inklusive affärsverksamheten framgår av Kapitel 12 (se Tabelldelen, tabell 12.5).

Tabell 6.3
Driftkostnader för vissa verksamheter 1997. Procent av den egentliga verksamheten samt i miljoner kronor

Verksamhetsområde	1997	
	Procent	Milj. Kr
Infrastruktur, skydd m.m.	8	22 371
Fritid och kultur	6	16 579
Barnomsorg	15	42 278
Utbildning	29	79 768
därav Grundskola		50 662
Gymnasieskola		19 905
Vård och omsorg om äldre- och funktionshindrade	28	78 667
Individ och familjeomsorg exkl. flyktingmottagande	8	23 370
Särskilt riktade insatser	3	8 897
Övrig verksamhet	2	5 056
Totalt	100	276 986

6.4.1 Driftkostnader för vissa verksamheter

De till största delen åldersberoende verksamheterna för vård och omsorg, barnomsorg samt utbildning utgör de områden som kostnadsmässigt väger tyngst i den kommunala verksamheten. Tillsammans uppgick de till 224 miljarder kronor vilket motsvarade drygt 80 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 1997.

Kostnaderna för *vård och omsorg*, som omfattar omsorg om äldre- och funktionshindrade samt individ- och familjeomsorg, har stigit för varje år under 1990-talet och 1997 uppgick de till 102 miljarder kronor. Speciellt utmärkande är ökningen 1992 då vissa delar av omsorgen om äldre- och funktionshindrade överfördes från landstingen till kommunerna (ÄDEL-reformen). Kostnaderna steg då med 25 miljarder kronor eller 54 procent. Därav svarade omsorgen om äldre- och funktionshindrade för 23 miljarder kronor. Själva ÄDEL-reformen stod för ca 20 miljarder kronor.

Diagram 6.2
Kommunernas driftkostnader för vård och omsorg 1993-1997. Miljarder kronor i löpande priser

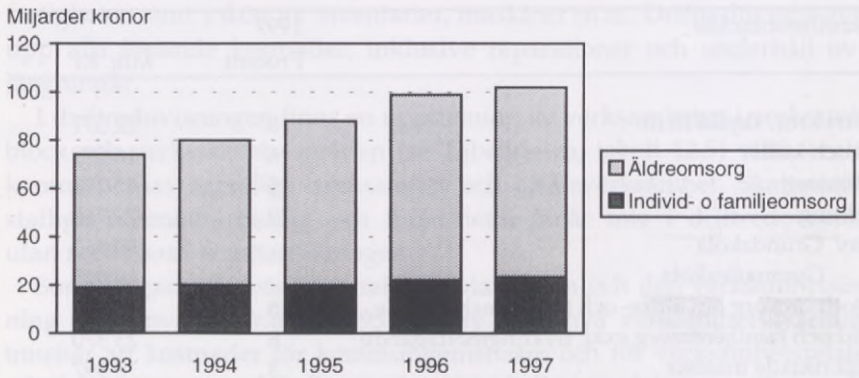

Efter 1993 har kostnaderna fortsatt att stiga främst inom omsorgen om äldre- och funktionshindrade. Framförallt märks det under 1995 och 1996 då kommunerna tog över omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda från landstingen. Det motsvarade t.ex. en kostnad på 7 miljarder kronor eller 78 procent av hela ökningen av vård- och omsorg av äldre- och funktionshindrade 1996.

Inom individ- och familjeomsorgen har det inte skett någon utökning av verksamheten och detta i kombination med rationaliseringar och nedskärningar har bidragit till en måttlig kostnadsutveckling. Den ökning som dock förekommit, mellan 1993 och 1997, har huvudsakligen berott på en vikande konjunktur med stigande arbetslöshet och ett ökat antal socialbidragstagare.

Kommunernas driftkostnader för *pedagogisk verksamhet*, som förutom utbildning också omfattar barnomsorg, utgjorde 44 procent av kommunernas totala kostnad för den egentliga verksamheten 1997. Det motsvarade 122 miljarder kronor. I löpande priser har kostnaderna stigit med 16 procent eller med ca 17 miljarder kronor mellan 1993 och 1997. Av denna ökning utgjordes nästan 60 procent eller 10 miljarder kronor av barnomsorgen och grundskolan, som är de dominerande områdena inom den pedagogiska verksamheten. Totalt uppgick 1997 års kostnader för barnomsorgen, grundskolan, gymnasieskolan samt den övriga utbildningen, som huvudsakligen utgörs av vuxenutbildning, till 42, 51, 20 respektive 9 miljarder kronor .

Kommunernas allt kärvare ekonomi har tvingat dem till omprövningar och rationaliseringar vilket bl.a. märkts inom barnomsorgen där kostnaderna minskade med ca 1,4 miljarder kronor eller 4 procent under 1993. Därefter har de årliga ökningarna varit måttliga fram till 1997 då utfallet blev detsamma som 1996. Totalt har barnomsorgens kostnader stigit med 13 procent eller i genomsnitt 2,6 procent per år i löpande priser mellan 1993 och 1997. Det är en marginell ökning om man tar hänsyn till att barnomsorgen har byggts ut kraftigt under 1990-talet.

Diagram 6.3
Kommunernas driftkostnader för pedagogisk verksamhet 1993-1997. Miljarder kronor i löpande priser

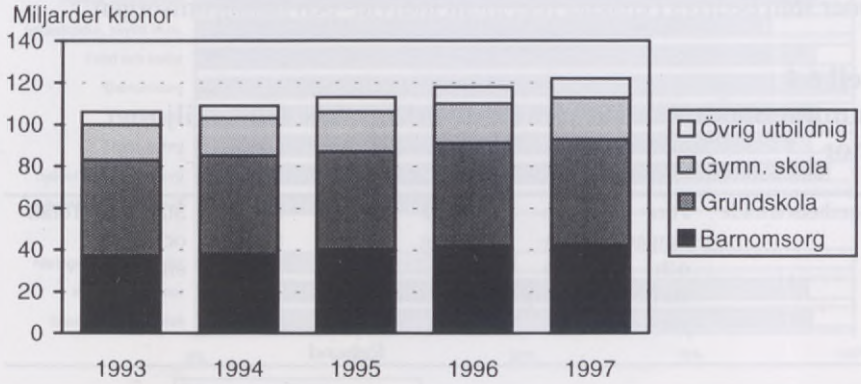

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det relativt sett finns betydande skillnader när kostnadsutvecklingen jämförs för de olika områdena inom den pedagogiska verksamheten. Mellan 1993 och 1997 har barnomsorgen och grundskolan ökat sina kostnader med 6 respektive 7 miljarder kronor samtidigt som gymnasieskolan och den övriga utbildningen ökat sina kostnader med vardera 3 miljarder kronor i löpande priser. I procent motsvarade det 13, 11, 18 respektive 50 procent. Kostnadsökningen inom barnomsorgen och grundskolan har, relativt sett, varit liten och det förefaller som om besparingar och rationaliseringar i första hand har inriktats på dessa områden.

6.5 Entreprenader

Kommunerna bedriver sin verksamhet i stor utsträckning i egen regi. Av de totala driftkostnaderna på 277 miljarder kronor så utfördes bara 12 procent av olika entreprenörer. Det är en ökning med 2 procentenheter sedan 1996. Av Tabell 6.4 framgår det att entreprenadverksamheten motsvarade 30 miljarder kronor av den egentliga verksamheten och att 2 miljarder av affärsverksamheten lades ut på entreprenad.

Tabellen är hämtad från en avdelning i räkenskapssammandraget som beskriver kommunernas entreprenader och köp av verksamhet. Definitionsmässigt skall följande fyra villkor vara uppfyllda:

Villkor för entreprenader

- Kommunen har ett huvudansvar för att verksamheten erbjuds kommuninvånarna.
- Verksamheten skulle annars ha utförts i egen regi.
- Det är en verksamhet eller delverksamhet av större omfattning.
- Avtal eller liknande överenskommelse finns med den externa producenten.

Som köp av verksamhet räknas t.ex. köp av gymnasieplatser från annan kommun, köp av omsorgs-/vårdplatser från landsting eller staten, betalningar till fristående skolor och till icke-kommunal barnomsorg. Hit räknas även kommunens kostnader för placering av vuxna missbrukare på institutioner som bedrivs i enskild regi inom individ- och familjeomsorgen.

Tabell 6.4
Kommunernas köp av kommunal verksamhet 1997, miljoner kronor

Verksamhetsområde	Föreningar och stiftelser	Kommunägda företag	Övriga företag	Andra kommuner o. kommunalförbund	Landsting	Staten och enskilda	Totalt
Barnomsorg	1 630	33	931	107	6	102	2 809
Utbildning	864	299	1 778	5 981	700	218	9 840
Vård och omsorg om äldre- och funktionshindrade	610	222	4 059	889	924	465	7 169
Individ och familjeomsorg	275	72	1 554	231	261	968	3 361
Övrig verksamhet	238	755	1 239	4 440	339	170	7 181
Summa egentlig verksamhet	3 617	1 381	9 561	11 648	2 230	1 923	30 360
Affärsverksamhet	6	700	1 107	157	2	41	2 013
Totalsumma	3 623	2 081	10 668	11 805	2 232	1 964	32 373

6.6 Finansiering av verksamheterna

Det finns stora variationer när det gäller finansieringen av den kommunala verksamheten.

Kommunernas utbildningsverksamhet, fritid och kultur samt vård och omsorgsverksamhet är nästan helt finansierade med skattemedel medan driftskostnaderna för de affärsmässiga verksamheterna energiförsörjning, vatten och avfallshantering täcks nästan helt med avgifter. Finansiering med hjälp av externa bostads- och lokalhyror är vanligast inom verksamheten näringsliv och bostäder, medan övriga externa intäkter har störst betydelse inom särskilt riktade insatser. Exempel på sådana insatser är flyktingmottagning och arbetsmarknadsåtgärder som till stor del finansieras med statsbidrag.

Diagram 6.4
Finansiering av kommunernas driftkostnader 1997. Procent

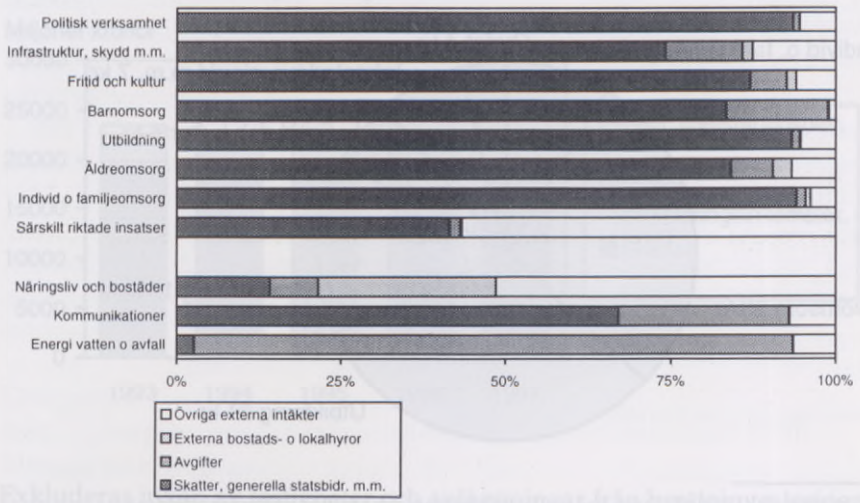

När avgifter, externa bostads- och lokalhyror samt övriga externa intäkter har exkluderats från driftkostnaderna återstår kommunens nettokostnader för verksamheten. Dessa nettokostnader finansieras med kommunalskatt, generella statsbidrag och utjämningsbidrag - medel som inte är knutna till någon viss verksamhet. Totalt uppgick de till 237 miljarder kronor och huvuddelen, 31, 28 respektive 15 procent av skatteintäkterna, förbrukades inom verksamheterna utbildning, omsorg om äldre- och funktionshindrade samt barnomsorg. Det kan också uttryckas som att i genomsnitt gick 31 kronor av varje hundralapp, som kommuninvånarna betalade i kommunalskatt (inklusive generella statsbidrag och statliga utjämningsbidrag), till utbildning.

Intäkterna i form av avgifter avser endast kommunernas externt erhållna avgifter och ersättningar för olika tjänster.

Diagram 6.5
Hur stor del av 100 kr i kommunalskatt[1] som går till olika verksamheter

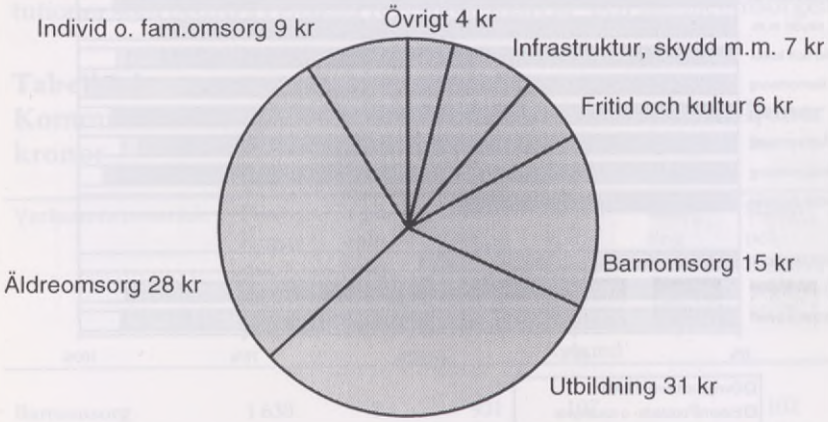

1) I kommunalskatt ingår även generella statsbidrag och statliga utjämningsbidrag.

6.7 Kommunernas investeringar

Kommunernas investeringsutgifter eller ***bruttoinvesteringar*** omfattar inköp av fastigheter och anläggningar, utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m. Mellan 1993 och 1997 minskade de med 15 procent eller 3,5 miljarder till ca 20 miljarder kronor.

Huvuddelen av bruttoinvesteringarna betalas med skattemedel och nyupplåning. Skattemedel som finansieringsform har minskat i betydelse och dess andel av investeringarna har sjunkit från 84 procent 1993 till 81 procent 1997. Samtidigt har andelen statliga investeringsbidrag i stort sett varit konstant medan övriga investeringsbidrag, som utgörs av försäljning av anläggningstillgångar, ökat med 3 procentenheter till 15 procent.

Diagram 6.6

Finansiering av kommunernas investeringar 1993-1997. Miljoner kronor i löpande priser

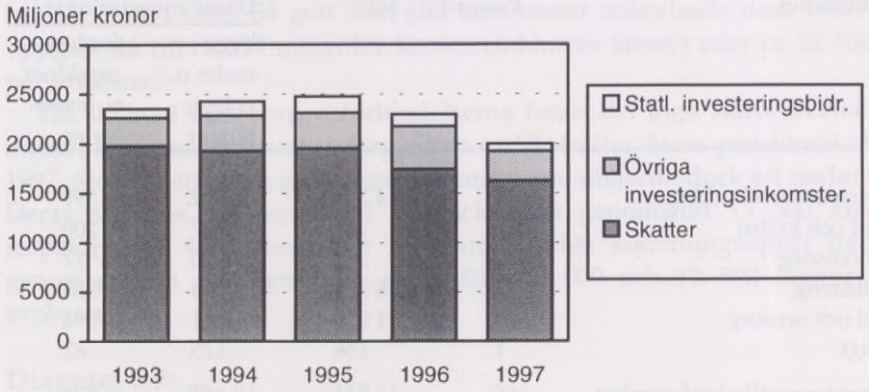

Exkluderas inköp av fastigheter och anläggningar från bruttoinvesteringarna återstår investeringar som syftar till att öka samhällets realkapital. De uppgick till ca 17 miljarder kronor 1997 eller 85 procent av bruttoinvesteringarna. Under 1990-talet har kommunernas realkapitalökningar i löpande priser successivt minskat.

Fördelat på olika verksamheter framgår det att 1997 gjordes de största investeringarna inom utbildning samt infrastruktur, skydd m.m. Utbildning är en verksamhet där investeringarna har ökat relativt mycket under 1990-talet.

Utvecklingen inom verksamheten energi samt vatten och avfall bör också uppmärksammas. De kommunala investeringarna har minskat där under 1990-talet. Denna utveckling speglar dock inte den totala kommunala realkapitalförändringen på ett helt riktigt sätt utan mer att verksamheten inom energi samt vatten och avfall successivt har förts över till kommunägda- och privata bolag.

Byggnads- och anläggningsinvesteringarna bestod 1997 till 63 procent av ersättningar till byggnadsentreprenörer, medan resterande 37 procent utgjordes av kommunens byggnadsverksamhet i egen regi.

Tabell 6.5
Kommunernas bruttoinvesteringar 1997.
Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Verksamhet	Procent	Mkr	Därav investeringar i	
			byggnader o. anläggningar	fordon, maskiner o. inventarier
Infrastruktur, skydd m.m.	22	4 301	3 902	399
Fritid och kultur	5	933	727	206
Barnomsorg	2	387	310	77
Utbildning	27	5 371	3 984	1 388
Vård och omsorg	9	1 835	1 441	394
Övrigt	1	186	125	62
Summa egentlig verksamhet	66	13 014	10 487	2 526
Näringsliv och bostäder	16	3 163	3 047	116
Kommunikationer	1	219	214	5
Energi vatten och avfall	18	3 592	3 311	281
Summa affärsverksamhet	35	6 974	6 572	402
Totalsumma	100	19 988	17 060	2 928

6.8 Kommunernas borgensförbindelser och pensionsskuld

Kommunernas borgensförbindelser har ökat kraftigt under 1990-talet. Under 1995 bryts emellertid utvecklingen då de sjönk med 3 miljarder. Denna utveckling har fortsatt och 1997 minskade de med 15 miljarder kronor till 193 miljarder. I jämförelse med 1991, som var det första året som borgensförbindelserna redovisades, har åtagandena fram t.o.m. 1997 stigit med 23 procent i löpande priser. Uttryckt i kronor per invånare motsvarade det en ökning från 18 200 kronor till 21 800 kronor. Den största delen, 94 procent, avsåg borgen för lån till kommunala bolag inklusive kommunägda bostadsföretag medan 4 procent utgjorde borgensförbindelser för statliga bostadslån.

Spridningen mellan kommunernas åtaganden är mycket stor och 1997 varierade kommungruppernas genomsnittliga borgensförbindelser mellan 14 000 och 27 000 kronor per invånare. Den viktigaste orsaken till variationen mellan kommunerna är skillnaden i ägande av kommunägda företag som t.ex. bostadsföretag. Även ett omfattande bostadsbyggande i början av 1990-talet med höga byggkostnader har bidragit till att borgensåtagandena ökat.

De kommungrupper som har högst borgensförbindelser per invånare är förortskommuner och större städer. Det beror på ett expansivt bostadsbyggande under 1980-talet. Landsbygdskommunerna har låga borgensåtaganden beroende på att där är den verksamhet som bedrivs i kommunägda företag av mindre omfattning.

De som arbetar inom den kommunala sektorn erhåller vid pensioneringen ett tillägg utöver den statliga allmänna tilläggspensionen. Tillägget kallas kommunal kompletteringspension (KP). Fr.o.m. 1989 finns pensionsskulder upptagna i kommunernas balansräkningar och antalet som redovisar dem har successivt ökat. Så gott som alla kommuner redovisade dem 1997. De uppgick då till ca 114 miljarder kronor (inklusive lärare) eller ca 12 500 kr per invånare.

Till skillnad från borgensförbindelserna fanns det inga större avvikelser mellan kommungruppernas åtaganden vad beträffar deras pensionsskulder 1997. Storstäderna och glesbyggdskommunerna utgjorde dock ett undantag. Deras samlade pensionsskuld uppgick till i genomsnitt 13 500 kronor respektive 14 400 kronor per invånare. Övriga kommungrupper hade i genomsnitt en pensionsskuld på mellan 10 000 och 12 500 kronor per invånare.

Diagram 6.7
Kommunernas borgensförbindelser och pensionsskuld 1997. Kronor per invånare

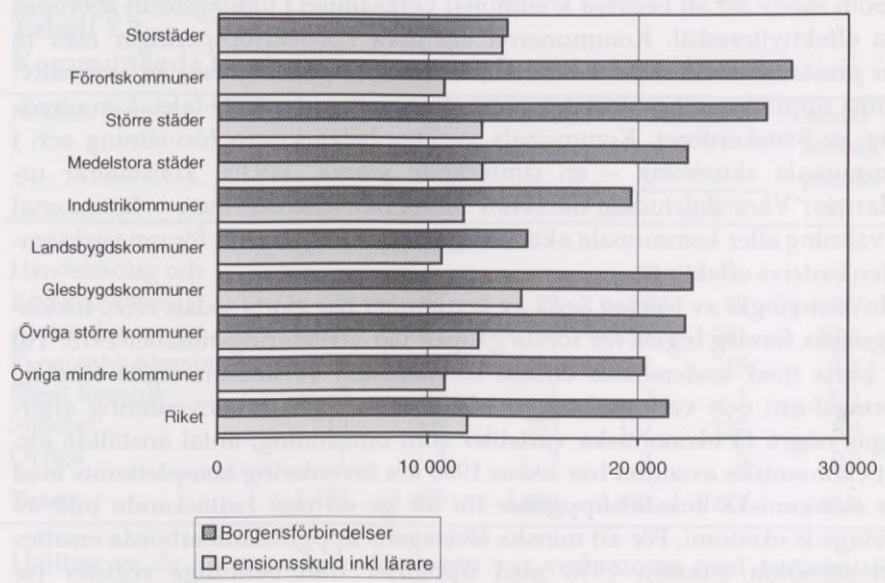

7 Kommunägda företag

Med kommunägda företag avses företag där en eller flera kommuner har ett avgörande inflytande, dvs äger minst 50 procent av det röstetal som grundas på innehav av aktier, andelar e.d. Företag där staten har övriga 50 % av röstetalet räknas dock som statliga. På motsvarande sätt betecknas företag som landstingsägda, då minst 50 procent av röstetalet innehas av landsting.

Förutsättningarna för att bedriva kommunal verksamhet i bolagsform bestäms dels av innehållet i gällande lagar och rekommendationer, dels av innebörden av "god redovisningssed". I den nya kommunallagen 1992–01–01 infördes grundläggande regler för kommunala företag. En ytterligare skärpning av reglerna trädde i kraft i och med att riksdagen antog nya regler som gällde handlingsoffentlighet i kommunala företag. Ändringarna innebär att reglerna i tryckfrihetsförordningen om handlingsoffentlighet, sekretesslagen och arkivlagen blir tillämpliga på företag (ej ideella föreningar) där kommuner eller landsting utövar ett rättsligt bestämmande eller inflytande. För vidare läsning se Svenska Kommunförbundets cirkulär 1994:91.

Som motiv för att bedriva kommunal verksamhet i företagsform åberopas ofta effektivitetsskäl. Kommunerna vill göra kostnadsbesparingar eller få mer prestationer till samma kostnad, då kan bolagisering vara ett alternativ. Denna uppfattning har dock börjat bli ifrågasatt under 1990-talet. I en utredning av Statskontoret, Kommunala verksamheter i egen förvaltning och i kommunala aktiebolag – en jämförande studie, 1993:9, konstaterar utredarna: "Våra delstudier har visat att organisationsformen – kommunal förvaltning eller kommunala aktiebolag – inte är avgörande för om verksamheten bedrivs effektivt".

Inventeringar av företag ägda av kommuner har gjorts sedan 1966. Landstingsägda företag ingick för första gången vid inventeringstillfället 1975. Till att börja med undersöktes endast förekomsten av kommunägda företag, företagsform och verksamhetsområde. Fr.o.m. 1980 års inventering efterfrågas några få ekonomiska variabler som omsättning, antal anställda etc. Det ekonomiska avsnittet har sedan 1988 års inventering kompletterats med fler ekonomiska bokslutsuppgifter för att ge en mer heltäckande bild av företagens ekonomi. För att minska företagens uppgiftslämnarbörda ersattes den särskilda enkäten 1996 med uppgifter från befintliga register (se kommunägda företag, kapitel 3).

I de tabeller som redovisas ingår endast rörelsedrivande (verksamma) kommunägda företag. Från och med 1980 års undersökning inventeras dock även de vilande kommun- och landstingsägda företagen. De uppgick till 305 stycken år 1997.

Mellan 1996 och 1997 har antalet kommunägda företag minskat med 11 st till 1 471 företag. De största förändringarna har skett inom branscherna fastighetsförvaltning samt bland företag som tillhandahåller andra samhälls- och personliga tjänster. De har minskat med 12 respektive ökat med 6 st företag. Samtidigt har de landstingsägda företagen minskat med 9 företag till 105 st.

Omsättningen för kommunägda och landstingsägda företag minskade med 4 procent under 1997 till 129 miljarder kronor.

Tabell 7.1
Kommunägda och landstingsägda företag

Ägare	Antal företag den 31 dec. resp. år					Omsättning, miljoner kr		
	1993	1994	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Kommun	1 455	1 459	1 450	1 482	1 471	109 062	117 197	113 402
Landsting	121	120	126	114	105	14 902	17 399	15 595
Totalt	1 576	1 579	1 576	1 596	1 576	123 964	134 596	128 997

Av företagen var 87 procent verksamma som aktiebolag medan den näst största gruppen stiftelser endast utgjorde 9 procent. Det innebar att denna företagsform minskat som andel med 13 procentenheter sedan 1993. Totalt var det 186 stiftelser som försvann under denna period varav huvuddelen försvann under 1996.

Verksamma som ekonomiska eller ideella föreningar var endast ett fåtal av de kommunägda företagen.

Tabell 7.2
Kommunägda företag efter juridisk form

Juridisk form	Antal företag					Andel företag, procent
	1993	1994	1995	1996	1997	1997
Handelsbolag och Kommanditbolag	25	31	29	35	39	2,7
Aktiebolag	1 087	1 092	1 138	1 278	1 281	87,1
Ekonomisk förening	24	23	23	21	18	1,2
Ideell förening	5	5	4	7	1	0,1
Stiftelse	313	305	253	137	127	8,6
Övriga	1	3	3	4	5	0,3
Totalt	1 455	1 459	1 450	1 482	1 471	100,0

Hälften av de kommunägda företagen var verksamma med fastighetsförvaltning. Det näst största verksamhetsområdet var energi, vatten och avlopp med ca 23 procent.

Rangordnas företagen efter antal anställda så dominerade även här verksamhetsområdena fastighetsförvaltning och energi, vatten och avlopp. Där fanns 38 respektive 27 procent av de anställda i kommunägda företag 1997. Transporter och kommunikationer svarade för 17 procent av de anställda.

Bäst årsresultat i tkr per anställd hade fastighetsbolagen och energibolagen. Energibolagen försämrade dock sitt resultat med 58 procent till 57 000 kronor per anställd under 1997.

Tabell 7.3
Antal kommunägda företag samt några ekonomiska mått, miljoner kronor

	Antal företag	Omsättning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vattenförsörjning	339	48 037	672	14 489	82 915
Hotell- och restaurangverksamhet	35	446	-29	41	509
Transport, magasinering, kommunikation	120	5 881	84	2 006	8 767
Fastighets- och uthyrningsverksamhet	717	52 542	5 580	36 147	271 573
Andra samhälls- och personliga tjänster	126	3 518	-161	872	5 442
Övriga	134	2 979	-11	1 856	8 742
Total	1 471	113 403	6 135	55 411	377 948

Tabell 7.4
Antal anställda inom kommunägda företag samt några ekonomiska mått, tkr / anställd

	Antal anställda	Omsättning	Årets resultat	Eget kapital	Summa tillgångar
El-, gas-, värme- och vattenförsörjning	11 886	4 041	57	1 219	6 976
Hotell- och restaurangverksamhet	685	651	-42	60	742
Transport, magasinering, kommunikation	7 357	799	11	273	1 192
Fastighets- och uthyrningsverksamhet	16 800	3 127	332	2 152	16 165
Andra samhälls- och personliga tjänster	4 489	784	-36	194	1 212
Övriga	2 806	1 062	-4	662	3 115
Total	44 023	2 576	139	1 259	8 585

Antalet anställda i kommunägda företag uppgick till 44 000 1997. Det innebar en liten fortsatt ökning till skillnad från åren 1993-1995 då antalet anställda minskade.

8 Kommunal koncernredovisning

Enligt 1992 års kommunallag skall kommunerna i sin årsredovisning även upprätta en koncernredovisning. Syftet med koncernredovisningen är att få en helhetsbild av kommunens ekonomi och åtaganden. Samtidigt möjliggör den relevanta jämförelser mellan kommunerna eftersom det förekommer olika organisationsformer för verksamheten. Koncernredovisningen är därför den naturliga och riktiga jämförelsenivån eftersom den eliminerar de skillnader som finns beroende på om t.ex. den affärsmässiga verksamheten bedrivs i förvaltnings- eller bolagsform.

Antalet kommuner som sammanställer koncernredovisningar har ökat mycket snabbt, från 18 st 1988 till samtliga 1997, dvs 288 st. Den ekonomiska statistiken på koncernnivå har SCB publicerat sedan verksamhetsåret 1992 och fr.o.m. verksamhetsåret 1994 ingår dessa uppgifter i publikationen, Vad kostar verksamheten i din kommun.

Den del av kommunkoncernens verksamhet som bedrivs i företagsform var densamma 1996 och 1997, 15 procent. I första hand är det frågan om affärsmässig verksamhet med full avgiftstäckning som bedrivs i företagsform. Huvuddelen av företagen finns inom fastighetsbranschen.

8.1 Verksamhetens resultat i koncern och kommun

Kommunkoncernernas resultat efter skatteintäkter och finansnetto (Resultat 2) uppgick till ca. 27 miljarder kronor 1997. Det var nästan tre gånger så mycket som för kommunerna. Att Resultat 2 på koncernnivå är högre beror framförallt på att verksamheternas intäkter i förhållande till kostnaderna är betydligt större än motsvarande förhållande för kommunerna. Koncernernas resultat efter skatteintäkter och finansnetto skall räcka till att täcka avskrivningarna, vilka är dubbelt så höga som kommunernas.

Resultat 2 som andel av skatteintäkterna har utvecklats negativt under 1990-talet (se diagram 8.1). Undantag är år 1995 då utfallet ökade med 2 procentenheter både för koncerner och kommuner till 16 respektive 8 procent. Därefter har andelen minskar igen till en nivå som stabiliserats under 1997. Koncernernas och kommunernas Resultat 2 som andelar av skatteintäkterna uppgick då till 14 respektive 5 procent.

Diagram 8.1
Resultat 2 som andelar av skatteintäkterna för koncerner och kommuner 1993-1997. Procent

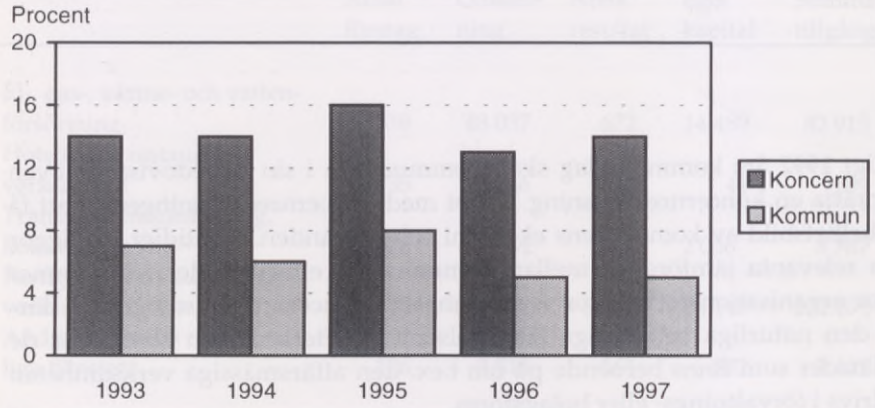

Jämförs olika kommungrupper visar det sig att skillnaderna mellan resultaten på koncern- respektive kommunnivå är stora. Ju större kommuner desto större är skillnaderna. Det beror på att stora kommuner, som regel, har en mer omfattande koncernverksamhet och att den verksamhet som man hittills valt att bolagisera har en högre avgiftsfinansieringsgrad än de verksamheter som bedrivs i förvaltningsform. På koncernnivå uppgick t.ex. Resultat 2 för kommungruppen större städer till 3 600 kronor per invånare 1997. Det var mer än dubbelt så mycket som motsvarande resultat på kommunnivå. För gruppen landsbygdskommuner var skillnaden på koncern- respektive kommunnivå relativt sett obetydlig.

Diagram 8.2
Resultat 2 för kommungruppen större städer och landsbygdskommuner 1997. Kronor per invånare

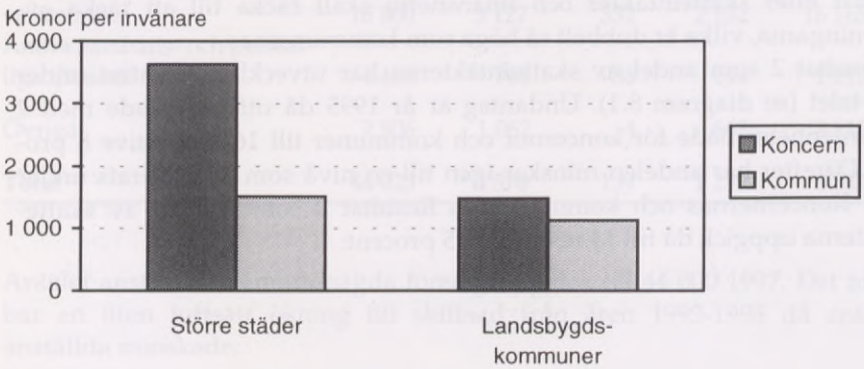

Resultatet av den kommunala verksamheten påverkas också av avskrivningar, förändring av pensionsskulden och extraordinära poster. När hänsyn tas till dessa poster framgår det hur det egna kapitalet har förändrats (Resultat 3). Detta mått har, under den senaste tiden, fått en viss uppmärksamhet i den ekonomiska debatten. Anledningen är statsmakternas strävan att begränsa den offentliga skulden genom ett lagförslag om krav på balanserade kommunala budgetar. Enligt förslaget skall det inte vara möjligt att budgetera ett negativt Resultat 3. Om utfallet enligt bokslutet ändå skulle bli negativt ska kommunen täcka underskottet med ett motsvarande överskott senast det andra året därefter.

Bland enskilda koncerner var det 70 procent som inte klarade ett balanserat Resultat 3 1997. Motsvarande andel bland kommunerna var 74 procent. På riksnivå visade bokslutet positiva Resultat 3 både för koncerner och kommuner. Utfallet för koncerner, 1,7 miljarder kronor, motsvarade 60 procent av kommunernas resultat.

Tabell 8.1
Resultat 2 och Resultat 3 1994-1997. Miljoner kronor i löpande priser

Resultat	Koncern				Kommun			
	1994	1995	1996	1997	1994	1995	1996	1997
Resultat 2	23 851	29 673	24 917	26 903	10 462	14 714	9 297	11 926
Planenliga avskrivningar	-18 684	-19 861	-20 558	-21 669	-9 345	-10 046	-10 180	-10 721
Kommunernas förändring av pensionsskuld[1]	-4 450	-5 329	-5 630	-6 101	-4 450	-5 329	- 5 630	-6 101
Extraordinära intäkter	1 557	2 690	3 109	5 130	5 884	6 717	10 812	9 286
Extraordinära kostnader	-1 490	-2 393	-1 300	-1 557	-1 443	-3 200	-1 788	-1 498
Skattekostnader	..	-980	-1 080	-961	-	-	-	-
Resultat 3	**784**	**3 800**	**-542**	**1 744**	**1 108**	**2 856**	**2 512**	**2 892**

1) Förändringen av pensionsskulden enligt beräkningar från KPA och kommunens förändring redovisas för både koncernen och kommunen.

Under de senaste åren har förändringarna av det egna kapitalet varit mycket skiftande. På koncernnivå ökade t.ex. det egna kapitalet med nästan 4 miljarder kronor 1995 varefter det nästföljande år minskade med 0,5 miljarder kronor. De kraftiga fluktuationerna berodde på stora variationer i de extraordinära posterna, som var speciellt påfallande för kommunerna 1996 då deras extraordinära intäkter ökade med 4 miljarder kronor.

8.2 Likviditet och soliditet i koncern och kommun

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har stadigt sjunkit för koncerner mellan 1993 och 1997. Utvecklingen har varit densamma för kommuner med undantag för år 1997 då den ökade med 7 procentenheter till 84 procent. Betraktas hela perioden har dock likviditeten sjunkit med 15 procentenheter. Motsvarande resultat för koncerner har inneburit en minskning med 31 procentenheter.

Båda verksamhetsformerna har emellertid nått en nivå som ligger under 100 procent, vilket betyder att rörelsekapitalet var negativt. De kortfristiga skulderna översteg omsättningstillgångarna 1997.

Diagram 8.3
Likviditet 1993-1997

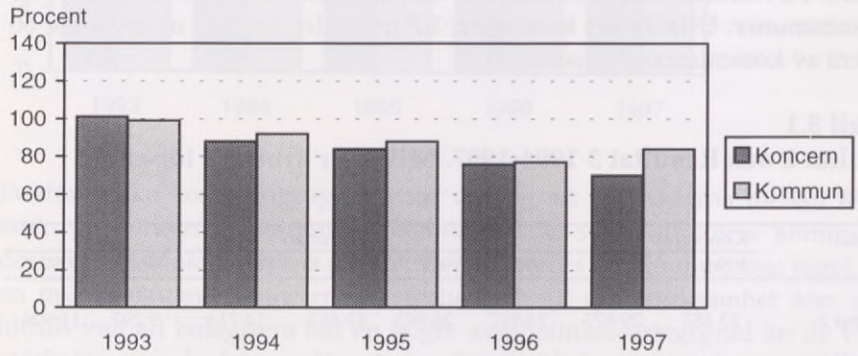

Skillnaden i soliditeten på koncern- respektive kommunnivå har minskat med 4 procentenheter mellan 1993 och 1997. En differens som minskat främst beroende på att kommunernas soliditet successivt försämrats samtidigt som koncernernas soliditet varit relativt konstant. År 1997 uppgick koncernernas soliditet till 22 procent vilket var 11 procentenheter lägre än kommunernas. Det är alltså betydligt vanligare att koncernernas tillgångar är lånefinansierade. En finansieringsform som också blivit vanligare i kommunerna.

Diagram 8.4
Soliditet 1993-1997

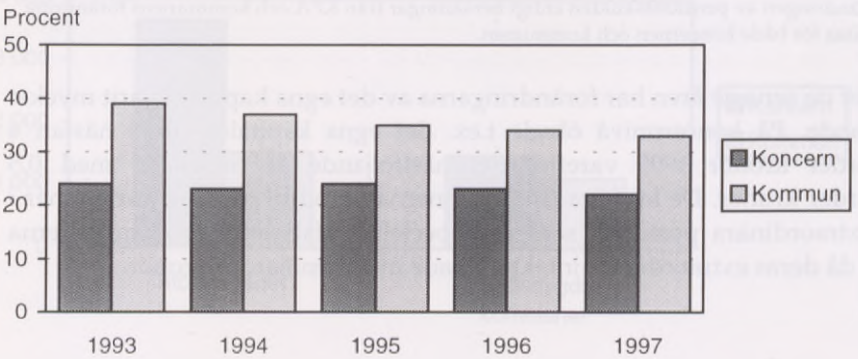

9 Kommunalförbund

Kommunalförbund bildas för att sköta en eller flera angelägenheter som är gemensamma för de kommuner och/eller landsting som ingår i förbundet.

För att underlätta ett fastare organiserat samarbete stiftades lagen om kommunalförbund 1919. Behovet av samverkan mellan kommunerna var stort före kommunsammanslagningarna 1952, 1970 och 1974. Fram till 1951 ökade antalet kommunalförbund ständigt och då uppgick de till som mest 935 stycken. Under 1960-talet fanns ca 200 förbund, men sedan 1970-talets början har antalet i stort sett varit oförändrat.

Antalet verksamma kommunalförbund uppgick till 39 stycken år 1997. Av dem finns det flera som är verksamma inom flera områden. De vanligaste verksamheterna är:

- energi, vatten och avfall
- utbildning
- vård och omsorg
- räddningstjänst (ingår i verksamheten infrastruktur)
- kommunikation

För den kommunala sektorns totala ekonomi är kommunalförbundens betydelse relativt liten. Av den kommunala sektorns totala utgifter 1997 svarade kommunalförbunden bara för 0,6 procent.

9.1 Verksamhetens resultat, likviditet och soliditet

Resultat 2, före avskrivningar och efter finansnetto, uppvisade ett underskott på 486 miljoner kronor 1997. Det motsvarade -4,5 procent av rörelsens intäkter. Det stora underskottet och avsaknaden av tillräckliga reserver har tvingat kommunalförbund att öka upplåningen för att klara den löpande driften. Generellt har utvecklingen varit nedåtgående efter 1993 då resultatet motsvarade 12,1 procent av rörelsens intäkter (se diagram 9.1).

Diagram 9.1
Resultat 2 som andel av rörelsens intäkter 1993-1997. Procent

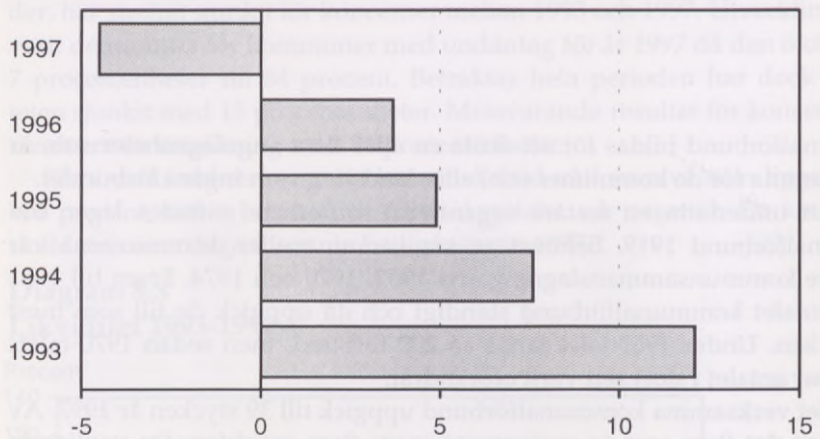

Likviditeten, uttryckt som omsättningstillgångar i relation till kortfristiga skulder, har ökat successivt från fram till 1994. Från en låg nivå, under 100 procent, nådde den upp till 159 procent 1994. Efter 1994 har likviditeten försämrats och 1996 uppgick den till 100 procent. Utfallet 1997 resulterade i en förbättring till 108 procent vilket innebar att omsättningstillgångarna blev något större än de kortfristiga skulderna.

Diagram 9.2
Likviditet 1993-1997. Procent

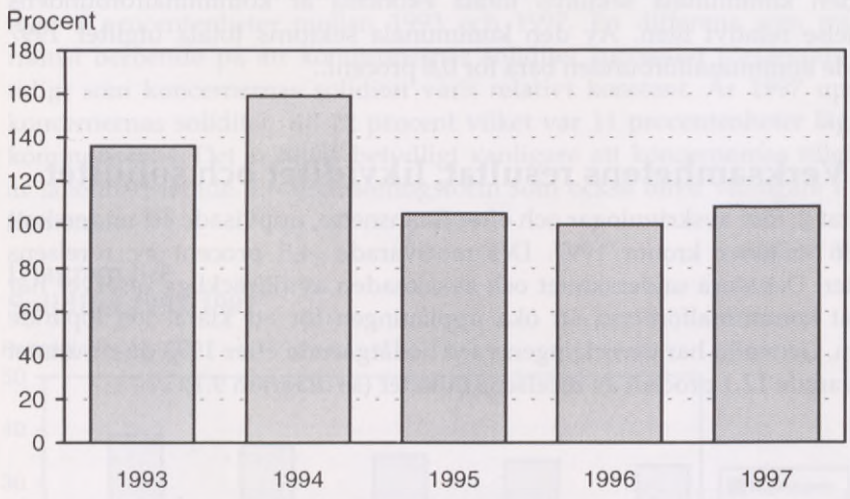

Soliditeten har liksom likviditeten ökat gradvis fram till 1994. Kommunalförbundens tillgångar som var finansierade med eget kapital uppgick då till 36 procent. Därefter har soliditeten sjunkit och 1997 var den negativ, 0,5 procent. Det egna kapitalet var förbrukat och de totala skulderna översteg de samlade tillgångarna.

10 Landsting

Sverige är indelat i 23 landsting med i regel samma geografiska omfattning som ett län. Tre kommuner, Gotland, Malmö och Göteborg, står utanför indelningen i landsting. De uppgifter som annars utförs av landsting, sköts där av kommunerna själva. I den här publikationen redovisas dessa tre kommuners hela verksamhet, dvs. även sjukvården, i kommunkapitlet.

Landstingens historia sträcker sig tillbaka till 1862, då en förordning om landsting infördes i kommunalförfattningarna. Landstingens verksamhet har under åren förändrats och utvecklats dels genom ändringar i förordningar som reglerar landstingens obligatoriska verksamhet, dels genom landstingens egna åtaganden. Den dominerande verksamheten för dem har alltid varit sjukvården. Till en början var ansvaret begränsat till lasarettvård och viss annan sjukvård. Fr.o.m. 1950-talet har skyldigheterna efter hand kraftigt utökats och omfattar nu praktiskt taget all slags hälso- och sjukvård. Den 1 januari 1992 flyttades emellertid ansvaret för äldreomsorgen enligt den s.k. ÄDEL-reformen över från landstingen till kommunerna. Detta berörde ca 58 000 landstingsanställda som då gick över till primärkommunal verksamhet. Landstingen lämnade bl.a. över ansvaret för vissa sjukhem och andra vårdinrättningar för somatisk långtidssjukvård.

10.1 Landstingens externa utgifter

I och med verksamhetsåret 1993 bröts en expansiv period som pågått under lång tid. Den minskning av de externa utgifterna som då skedde var betydande och motsvarade 9,3 procent, vilket reducerade de totala utgifterna till ca 126 miljarder kronor i löpande priser. Nedgången berodde huvudsakligen på ÄDEL-reformen som innebar att personal och verksamhet som rörde äldreomsorgen flyttades över till kommunerna. I löpande priser har utgifterna i stort sett legat kvar på 1993 års nivå till 1996 då de redovisade utgifterna steg till 134 miljarder kronor. En kraftig ökning som motsvarade 7 procent eller 8 miljarder kronor.

Det var framförallt de regler för kommunal kostnads- och inkomstutjämning som infördes 1996 som bidrog till att avgifter och ersättningar till staten blev betydligt större. Syftet var att utjämna de ekonomiska villkoren för landstingen genom att staten tog in avgifter som de sedan fördelade för att utjämna strukturella skillnader. På samma sätt har mevärdesskatteavgifterna fungerat. Dels som utgift när staten samlat in dem, dels som inkomst bland de externa inkomsterna när de fördelats.

För att få en mer riktig uppfattning om landstingens faktiska utgifter bör externa utgifter som återkommer som inkomster bland de externa inkomsterna elimineras. Om utjämnings- och mervärdesskatteavgifterna räknas bort 1996 reduceras de redovisade externa utgifterna till ca 122 miljarder

kronor. En sådan räkneoperation möjliggör en mer riktig jämförelse med utfallen bakåt i tiden. Det skulle innebära att utgifterna har sjunkit med ca 2 procent 1996. En fortsatt nedåtgående trend förefaller rimlig mot bakgrund att kommunerna tog över omsorgen om psykiskt utvecklingsstörda motsvarande en kostnad på ca 7 miljarder kronor. De ekonomiska konsekvenserna av denna förändring har reglerats genom att det skett en skatteväxling mellan landstingen och kommunerna.

År 1997 minskade de redovisade utgifterna till 123 miljarder kronor. Utfallet är inte jämförbart med 1996 års uppgifter därför att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997. Det innebär att 1997 års intäkter och kostnader blir lägre samtidigt som de på ett bättre sätt speglar de faktiska utfallen. I tabell 10.1 på nästa sida nettoredovisas därför också 1996 års utgifter för att det skall vara möjligt att följa den faktiska förändringen mellan 1996 och 1997.

Landstingens totala externa utgifter på 123 miljarder kronor 1997 utgjorde drygt en fjärdedel av den totala kommunala sektorns utgifter. Relateras utgifterna till den totala svenska ekonomin uppgick de till 7 procent i förhållande till BNP.

Diagram 10.1
Landstingens externa utgifter fördelade på olika utgiftsslag 1993-1997. Miljarder kronor i löpande priser

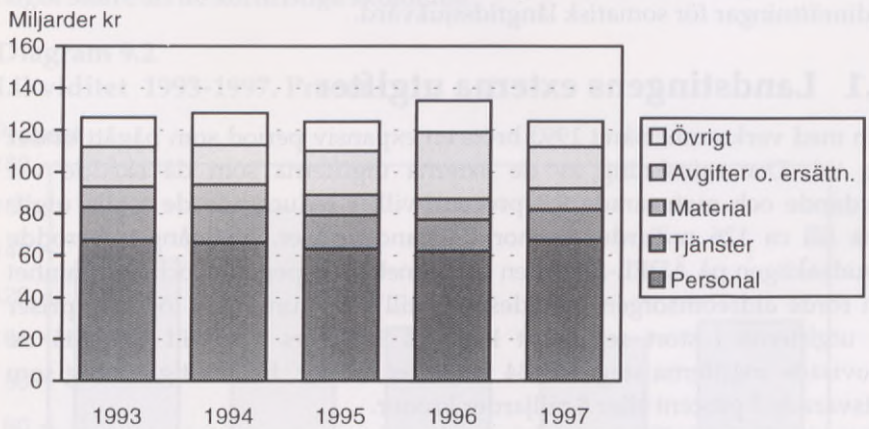

Av sammanställningen på nästa sida framgår att förändringarna mellan 1996 och 1997 var obetydliga. Relativt sett är det endast utgiftsslagen Tjänster och Avgifter och ersättningar till privata vårdgivare som förändrats. De har minskat respektive ökat sina andelar med 1 procentenhet var. I kronor motsvarade det 479 miljoner och 779 miljoner.

Det helt dominerande utgiftsslaget, Löner och arbetsgivaravgifter, utgjorde 54 procent eller 67 miljarder kronor.

Tabell 10.1
Vissa utgiftsslag för landstingen 1996 och 1997. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Utgiftsslag	1996		1997	
	Procent	Milj. kr	Procent	Milj. kr
Löner och arbetsgivaravgifter	54	65 159	54	66 655
Material	8	9 905	8	9 930
Tjänster	13	15 374	12	14 895
Avgifter och ersättn. till kommuner	2	1 950	1	1 299
Avgifter och ersättn. till landsting	4	5 412	4	5 259
Avgifter och ersättn. till reg. organ[1]	7	7 911	7	8 648
Avgifter och ersättn. till priv. vårdg.	3	4 208	4	4 987
Avgifter och ersättningar till staten				
därav utjämningsavgift				
mervärdesskatteavgift				
Räntor	0	348	0	271
Övriga utgifter	9	10 983	9	11 401
Summa utgifter	**100**	**121 250**	**100**	**123 345**

1) Med regionala organ avses främst trafikföretag.

10.2 Landstingens externa inkomster

Landstingens externa inkomster har legat på en relativt konstant nivå fram till 1996. Då ökade de redovisade inkomsterna med 7,6 miljarder till 129 miljarder kronor. Den kraftiga ökningen berodde på det tidigare omnämnda kommunala kostnads- och inkomstutjämningssystemet som infördes 1996 (se 10.1 Landstingens externa utgifter).

De statliga bidragen, utjämningsbidrag och ersättning för mervärdesskatt, som uppgick till ca 12 miljarder 1996 motsvaras av avgifter som finns redovisade bland de externa utgifterna. För att få en bättre uppfattning om den faktiska inkomstutvecklingen bör de nämnda statliga bidragen elimineras. Det skulle innebära att inkomsterna har minskat med ca. 3 procent. Med hänsyn till att verksamhet och skatteintäkter motsvarande ca. 7 miljarder kronor har förts över till kommunerna förefaller en fortsatt försvagning av inkomsterna sannolik (skatteväxling, se 10.1 Landstingens externa utgifter).

Utfallet 1997, en minskning av de redovisade externa inkomsterna till 118 miljarder kronor är inte jämförbart med tidigare redovisade uppgifter från 1996. Det beror på att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997. Det betyder lägre redovisade inkomster och utgifter samt bättre överensstämmelse med det faktiska utfallet (se externa utgifter). Därför nettoredovisas också 1996 års utgifter i tabell 10.2 för att det skall vara möjligt att följa den faktiska förändringen mellan 1996 och 1997.

Diagram 10.2
Landstingens externa inkomster fördelade på olika inkomstslag 1993-1997. Miljarder kronor i löpande priser

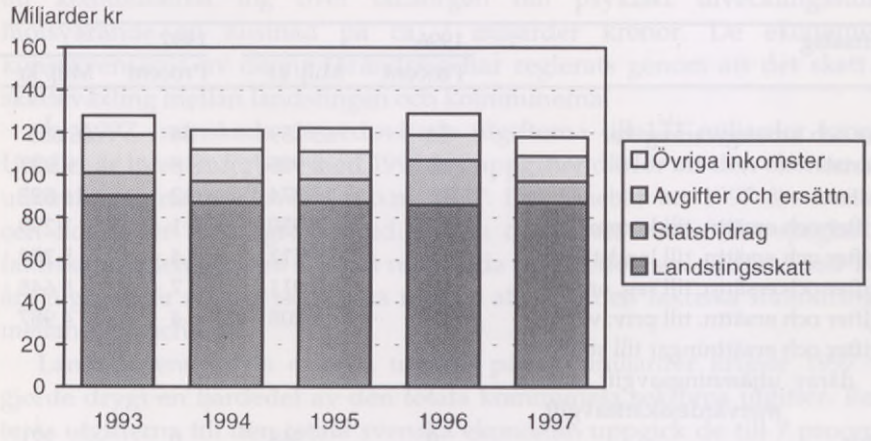

Av tabell 10.2 framgår det att de olika inkomstslagen förändrats marginellt mellan 1996 och 1997. T.ex. har den helt dominerande inkomstkällan, Landstingsskatten, ökat sin andel med 1 procentenhet till 87 miljarder kronor. Generella statsbidrag och Övriga inkomster har ökat respektive minskat sina andelar med 1 procentenhet vardera. I absoluta tal betydde det 1,6 miljarder och 1,5 miljarder kronor .

Tabell 10.2
Vissa inkomstslag för landstingen 1996 och 1997. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Inkomstslag	1996		1997	
	Procent	Milj. kr	Procent	Milj. kr
Landstingsskatt	73	85 738	74	86 738
Skatteutjämningsbidrag				
Generella statsbidrag	4	5 187	5	6 799
därav utjämningsbidrag				
införandetillägg				
ersättning för mervärdesskatt				
övriga				
Specialdestinerade statsbidrag	3	3 428	3	3 167
Ersättningar från sjukförsäkringen	0	92	0	92
Erhållna avgifter m.m.	10	11 809	10	11 709
Övriga inkomster	9	10 448	8	8 994
Summa inkomster	**100**	**116 702**	**100**	**117 499**

10.3 Finansiellt sparande

Skillnaden mellan externa inkomster och utgifter används ibland för att få en uppfattning om det finansiella sparandet. Det har med ett undantag varit negativt under 1990-talet. Undantaget var 1993 då sparandet uppgick till 1,6 miljarder kronor. Landstingets ackumulerade finansiella sparande, under 1990-talet, uppgick 1997 till 29 miljarder kronor. Det innebär att i genomsnitt har underskottet i sparandet legat på 3,6 miljarder kronor per år.

Diagram 10.3
Landstingens finansiella sparande. Miljoner kronor i löpande priser 1993-1997

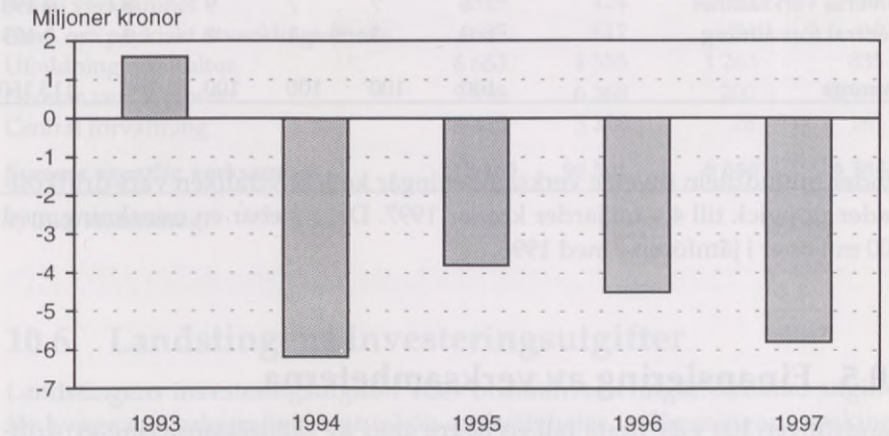

10.4 Landstingens verksamheter

Landstingen delar för budget- och bokslutsändamål in sin verksamhet i åtta verksamhetsområden, s.k. huvudtitlar. På sju av huvudtitlarna redovisas landstingens egentliga verksamheter.

Verksamheternas totala driftkostnader uppgick till 113 miljarder kronor 1997. Den helt dominerande verksamheten hälso- och sjukvård ökade under detta år sin andel av de totala kostnaderna med 1 procentenhet till 82 procent. Denna ökning innebar att andelen hälso- och sjukvård passerade den nivå som gällde innan ÄDEL-reformen genomfördes 1992. Driftkostnadernas fördelning på de övriga verksamheterna har dock förändrats marginellt.

Tabell 10.3
Landstingens driftkostnader, 1993-1997. Procent av respektive års kostnader

Verksamhet	Procent					Milj. kr
	1993	1994	1995	1996	1997	
Driftkostnader						
Hälso- och sjukvård	73	74	77	81	82	92 404
Social verksamhet	1	1	1	1	0	515
Oms. om psykiskt utveckl.störda	10	10	7	1	1	685
Utbildning och kultur	5	5	6	6	6	6 653
Diverse verksamhet	8	7	7	9	8	9 498
Central förvaltning	3	3	2	2	3	3 405
Summa	100	100	100	100	100	113 160

Under huvudtiteln diverse verksamhet ingår kollektivtrafiken vars driftkostnader uppgick till 4,4 miljarder kronor 1997. Det innebar en minskning med 200 miljoner i jämförelse med 1996.

10.5 Finansiering av verksamheterna

Landstingen har i de flesta fall en högre grad av skattefinansiering av driftkostnaderna än kommunerna. I skatter m.m. ingår förutom landstingsskatt också skatteutjämningsbidrag och de fr.o.m. 1994 kraftigt reducerade ersättningarna från sjukförsäkringen.

Vårdavgifter, bidrag och ersättningar utgörs till största delen av patientavgifter samt ersättningar för köpta tjänster från bl.a. landsting och kommuner. Här spelar de statliga driftbidragen en mindre roll än vad de gör för kommunerna.

I gruppen övrigt ingår som de största posterna interna intäkter, försäljningsintäkter och ersättningar för lämnade tjänster.

Tabell 10.4
Landstingens finansiering av driftkostnaderna 1997. Miljoner kronor

Verksamhet	Drift-kost-nader	Betalas med		
		Skatter m.m.	Vårdavg., bidrag, ersättn.[1]	Övrigt
Läns- och regionsjukvård	67 651	62 963	2 877	1 811
Primärvård	24 753	20 421	3 603	729
därav tandvård	4 998	2 930	1 999	69
Social verksamhet	515	424	22	69
Oms. om psykiskt utvecklingsstörda	685	612	54	19
Utbildning och kultur	6 653	4 555	1 263	835
Diverse verksamheter	9 498	6 368	200	2 960
Central förvaltning	3 405	3 218	26	161
Summa egentlig verksamhet	**113 160**	**98 561**	**8 045**	**6 584**

1) Inkl. statsbidrag.

10.6 Landstingens investeringsutgifter

Landstingens investeringsutgifter eller bruttoinvesteringar omfattar utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av fastigheter, anläggningar, maskiner, inventarier, utrustning, fordon m.m. Till landstingens investeringar i inventarier räknas bl.a. all anskaffning av teknisk utrustning till sjukhusen. Denna typ av inköp är omfattande och motsvarade 39 procent av bruttoinvesteringarna i verksamheten hälso- och sjukvård för år 1997. Landstingen skiljer sig från kommunerna när det gäller investeringarnas fördelning på inköp av inventarier m.m. respektive på byggnader. Motsvarande andel för kommunernas investeringar i inköp av inventarier uppgick till 15 procent 1997.

Uppgifter om investeringarna erhålls från landstingens investeringsredovisningar. Därifrån beräknas också nettoinvesteringarna som används i finansieringsanalysen (Tabelldelen, tabell 12.7). Bruttoinvesteringarna inklusive finansiering uppgick till 6 627 miljoner kronor 1997. Skillnaden mellan brutto- och nettoinvesteringarna utgörs av investeringsinkomster som var 82 miljoner 1997. Av dessa utgjorde de statliga investeringsbidragen 85 procent eller 70 miljoner kronor.

Tabell 10.5
Landstingens bruttoinvesteringar 1993-1997. Andelar och belopp i miljoner kronor, löpande priser

Verksamhet	Procent					Mkr		
	1993	1994	1995	1996	1997	1997	Därav investeringar i	
							mark och byggnader	inventarier
Hälso- och sjukvård	74	67	67	76	64	4 269	2 618	1 651
Social verksamhet	1	1	1	1	0	25	1	24
Omsorger om psykiskt utvecklingsstörda	4	2	1	0	0	7	5	2
Utbildning och kultur	7	8	6	4	3	197	100	97
Diverse verksamheter	10	18	21	16	18	1 227	958	226
Central förvaltning	4	4	4	3	2	104	13	91
Finansiering	0	0	0	7	13	879	1	5
Totalt miljoner kronor	**4 456**	**5 084**	**5 679**	**5 418**	**6 709**	**6 709**	**3 696**	**2 096**

I löpande priser har landstingens investeringsutgifter varierat relativt mycket under de senaste åren. Mellan 1993 och 1995 ökade de t.ex. med drygt 1 miljard kronor eller 27 procent. Därefter minskade de något för att åter öka 1997 med yttreligare 1 miljard kronor till 6,7 miljarder.

Huvuddelen av investeringarna går till verksamheten hälso- och sjukvård. Dess relativa betydelse minskade till två tredjedelar 1997 beroende på den kraftiga ökningen av finansieringsutgifterna. Andelen finansiering steg nämligen med 6 procentenheter till 13 procent samtidigt som den näst största utgiftsposten diverse verksamheter ökade sin andel med 2 procentenheter.

11 Kyrkokommuner

Under 1997 fanns det i Sverige 1 661 kyrkokommuner på lokal nivå med egen ekonomisk redovisning. Av dessa hade 935 arbetsgivaransvar.

En kyrkokommun med arbetsgivaransvar kan antingen utgöras av ett pastorat bestående av en eller flera församlingar eller av en kyrklig samfällighet bestående av ett eller flera pastorat. En kyrklig samfällighet kan omfatta hela den ekonomiska verksamheten (total samfällighet) eller vissa verksamhetsområden (partiell samfällighet).

Kyrkokommuner utan arbetsgivaransvar ingår som församlingar i flerförsamlingspastorat och har lämnat ifrån sig ansvaret för all kyrkokommunalt anställd personal samt för begravningsväsendet och fastighetsförvaltningen. Totalt fanns det 2 544 församlingar och 1 098 pastorat i Sverige under 1997. Ett pastorat är tjänstgöringsområde för en kyrkoherde.

Den 1 juli 1989 bildades stiftssamfälligheter i de tretton stiften. De har till uppgift att främja församlingslivets utveckling inom stiften. I de redovisade uppgifterna i detta kapitel ingår stiftssamfälligheterna.

11.1 Kyrkokommunernas externa utgifter

Kyrkokommunernas utgifter har ökat varje år fram till 1994 under 1990-talet. Ökningstakten har avtagit successivt och 1995 vändes trenden då utgifterna minskade med 2,6 procent. År 1996 steg utgifterna igen och den utvecklingen fortsatte 1997 då de ökade med 350 miljoner kronor till 11 900 miljoner. Utfallet är inte jämförbart med 1996 p.g.a. att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997 med anledning av att då infördes ett nytt utjämningssystem. Det innebär att både intäkter och kostnader avseende den ekonomiska utjämningen blir något lägre men att nettot blir jämförbart. För 1997 uppgick nettot till en kostnad på 618 miljoner kronor och motsvarande uppgift för 1996 uppgick till 633 miljoner kronor.

Diagram 11.1
Kyrkokommunernas utgifter fördelade efter utgiftsslag 1993-1997. Miljoner kronor i löpande priser

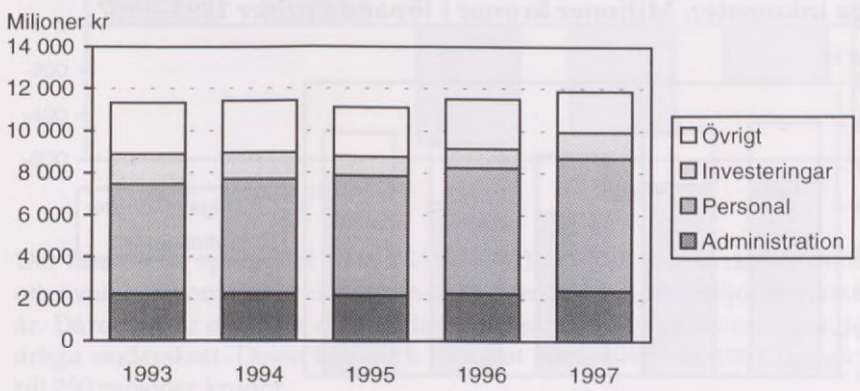

Fördelningen mellan de olika utgiftsslagen har förändrats något mellan 1993 och 1997. Personalkostnaderna har sedan 1993 stigit med 7 procentenheter samtidigt som investeringarna har sjunkit med 2 procentenheter trots en relativt kraftig ökning under 1997. Administrationen har i stort sett varit oförändrad. Den största utgiftsposten, personal, svarade för 53 procent av de totala utgifterna 1997.

Tabell 11.1
Kyrkokommunernas utgifter fördelade efter utgiftsslag 1997

Utgiftsslag	Procent	Miljoner kr
Investeringar	11	1232
Personal	53	6 316
Material	5	630
Administration	20	2 401
Bidrag	2	279
Räntor, försäkringar m.m.	2	203
Ekonomisk utjämning	7	793
Extraordinära kostnader	0	11
Summa utgifter[1]	**100**	**11 865**

1) Summa utgifter är inte jämförbart med tidigare år. Den ekonomiska utjämningen mellan kyrkokommunerna nettoredovisas fr.o.m. 1997

11.2 Kyrkokommunernas externa inkomster

Kyrkokommunernas inkomster har under 1990-talet stigit fram till 1993. Liksom utgifterna har ökningstakten avtagit successivt, men en skillnad är att trendbrottet för inkomstökningarna skedde 1994 medan motsvarande förändring för kyrkokommunernas utgifter inträffade 1995. Utvecklingen med minskade inkomster förstärktes 1995 då dessa reducerades med 10 procent främst beroende på sjunkande skatteintäkter. År 1996 och 1997 ökade inkomsterna igen och totalt uppgick de till ca 11 600 miljoner kronor 1997.

Utfallet 1997 är inte jämförbart med motsvarande externa inkomster som redovisats tidigare år. Det beror på att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997. Det innebär något lägre redovisade inkomster och utgifter (se externa utgifter).

Diagram 11.2
Kyrkokommunernas inkomster fördelade på skatteintäkter och övriga inkomster. Miljoner kronor i löpande priser 1993–1997

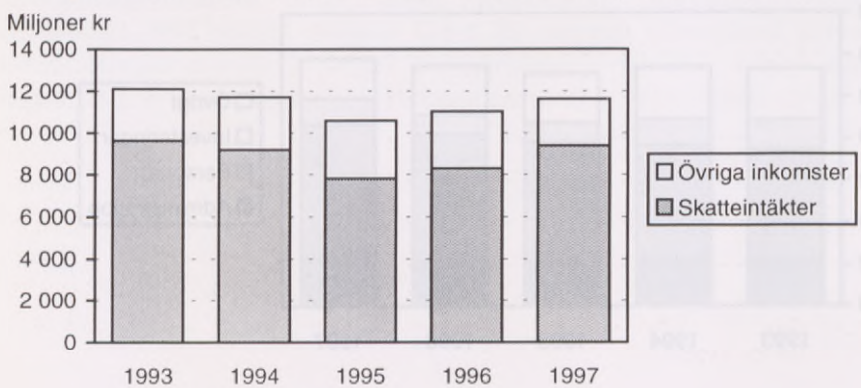

Skatteintäkterna är kyrkokommunernas helt dominerande inkomstkälla. Dess betydelse har, under den redovisade perioden 1993-1997, varierat mellan 74 procent och 81 procent. Andelen skatteintäkter var lägst 1995 och högst 1997 då den uppgick till 9 400 miljoner kronor. En ökning med drygt 1 000 miljoner kronor eller 6 procentenheter i jämförelse med 1996.

Tabell 11.2
Kyrkokommunernas inkomster fördelade efter inkomstslag 1997

Inkomstslag	Procent	Miljoner kronor
Försäljningsmedel	6	650
Hyror	2	189
Arrenden	0	7
Utd. på andelar i Egendomsnämnden	1	174
Bidrag m.m.	3	398
Generella intäkter	88	10 197
därav skatteintäkter	81	9 389
Summa inkomster[1]	**100**	**11 615**

1) Summa inkomster är inte jämförbart med tidigare år. Den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997

Skillnaden mellan inkomster och utgifter ger en uppfattning om det finansiella sparandet. Det är ett ekonomiskt mått som belyser möjligheten att låna ut pengar när det är positivt och behovet av att låna upp pengar när det är negativt.

Diagram 11.3
Kyrkokommunernas finansiella sparande. Miljoner kronor i löpande priser 1993-1997

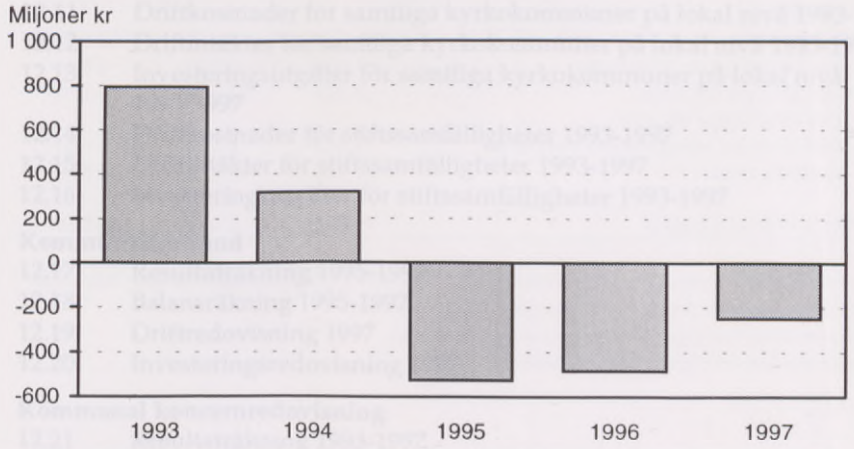

Det finansiella sparandet under 1993 och 1994 har gett kyrkokommunerna ett överskott som stärkt ekonomin med i genomsnitt 560 miljoner kronor per år. Därefter har det skett en betydande försämring av ekonomin som lett till årliga underskott. Dessa har dock minskat successivt och 1997 uppgick det till 250 miljoner kronor.

Andra ekonomiska mått/nyckeltal, som verksamhetens resultat och soliditet, visar också att ekonomin har försämrats under 1990-talet. Verksamhetens resultat efter skatteintäkter och finansnetto som andel av skatteintäkterna låg t.ex. som mest på 23 procent 1992. Därefter har andelen sjunkit till 10 procent vilket motsvarade ett resultat efter skatteintäkter och finansnetto på 900 miljoner kronor 1997.

Soliditeten, som beskrivs i avsnitt 5, Den kommunala sektorn, visar samma trend. Förändringen är dock relativt liten och soliditeten ligger fortfarande på en betryggande nivå. Man bör emellertid beakta att det finns dolda skulder som ännu inte redovisats och påverkat soliditeten. Det gäller t.ex. pensionsskulden och gravskötselskulden (framtida gravskötselåtaganden) vilkas storlek är svåra att uppskatta.

12 Tabelldel

Tabelldelen omfattar i huvudsak de olika kommuntypernas resultaträkningar, finansieringsanalyser och balansräkningar. Därutöver finns i vissa fall sammanställningar över driftkostnader, driftintäkter och investeringsutgifter. Det gäller framför allt kyrkokommuner och kommunalförbund som i textavsnittet redovisas mer översiktligt än övriga kommuntyper.
Samtliga uppgifter i sammanställningarna avser löpande priser.

Den kommunala sektorn
12.1 Resultaträkning och finansieringsanalys 1993-1997
12.2 Balansräkning 1993-1997

Kommunerna
12.3 Resultaträkning och finansieringsanalys 1993-1997
12.4 Balansräkning 1993-1997
12.5 Finansiering av kommunernas driftkostnader 1997
12.6 Finansiering av kommunernas investeringsutgifter 1997

Landstingen
12.7 Resultaträkning och finansieringsanalys 1993-1997
12.8 Balansräkning 1993-1997

Kyrkokommuner
12.9 Resultaträkning och finansieringsanalys för samtliga kyrkokommuner (inkl. stiftssamfälligheter) 1993-1997
12.10 Balansräkning för samtliga kyrkokommuner (inkl. stiftssamfälligheter) 1993-1997
12.11 Driftkostnader för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1993-1997
12.12 Driftintäkter för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1993-1997
12.13 Investeringsutgifter för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1993-1997
12.14 Driftkostnader för stiftssamfälligheter 1993-1997
12.15 Driftintäkter för stiftssamfälligheter 1993-1997
12.16 Investeringsutgifter för stiftssamfälligheter 1993-1997

Kommunalförbund
12.17 Resultaträkning 1995-1997
12.18 Balansräkning 1995-1997
12.19 Driftredovisning 1997
12.20 Investeringsredovisning 1997

Kommunal koncernredovisning
12.21 Resultaträkning 1993-1997

12.22 Balansräkning 1993-1997

Kommunägda företag
12.23 Resultaträkning 1993-1997
12.24 Balansräkning 1993-1997

Tabell 12.1
Resultaträkning och finansieringsanalys för den kommunala sektorn 1994–1997. Miljoner kronor i löpande priser

	1994	1995	1996	1997
Resultaträkning				
Verksamhetens intäkter	107 310	107 181	102 224	107 642
Verksamhetens kostnader	–396 467	–401 904	–413 560	429 994
Verksamhetens nettokostnader	**–289 157**	**–294 723**	**–311 336**	**–322 352**
Skatteintäkter	265 472	274 840	285 995	292 845
Generella statsbidrag/utjämningsbidrag	39 752	39 369	38 110	43 760
Finansiella intäkter	7 750	10 085	10 954	10 150
Finansiella kostnader	–8 331	–9 542	–9 496	–8 695
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	**15 486**	**20 029**	**14 227**	**15 708**
Avskrivningar[1]	–22 929	–23 656	24 471	24 993
Extraordinära intäkter[1]	6 389	6 799	10 910	9 345
Extraordinära kostnader[1]	–1 641	–3 244	–2 090	–1 603
Förändring av eget kapital	**–2 695**	**–72**	**–1 424**	**–1 543**
Finansieringsanalys[2]				
Tillförda medel				
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	15 402	19 937	14 148	16 194
Justering reavinst/reaförlust	..	–997	–882	–1 042
Försäljning av anläggningstillgångar	7 078	8 736	13 748	13 460
Minskning av långfristiga fordringar				3 830
Ökning av långfristiga skulder	1 404	8 553	9 850	16 852
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära intäkter	1 959	4 483	3 723	825
Summa tillförda medel	**25 843**	**40 712**	**40 587**	**50 119**
Använda medel				
Nettoinvesteringar	25 348	25 770	23 605	24 026
Övrig ökning av anläggningstillgångar	1 551	2 899	3 225	5 879
Ökning av långfristiga fordringar	3 322	11 270	17 919	12 289
Minskning av långfristiga skulder				6 699
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära kostnader	1 520	3 252	1 890[3]	949
Summa använda medel	**31 741**	**43 191**	**46 639**	**49 842**
Förändring av rörelsekapital	**–5 898**	**–2 479**	**–6 052**	**277**

1) Avskrivningar inkl. förändring av pensionsskuld. För 1994 ingår inte avskrivningar, extraordinära intäkter och extraordinära kostnader för kyrkokommuner.
2) Kommunalförbunden ingår inte i finansieringsanalysen.
3) Här ingår för kommunerna ferielöneskuld med 621.

Tabell 12.2
Balansräkning för den kommunala sektorn 1994–1997. Miljoner kronor i löpande priser

	1994	1995	1996	1997
Omsättningstillgångar				
Likvida medel	33 155	31 763	30 916	32 096
Statsbidragsfordringar	2 414	2 443	1 258	1 762
Övriga kortfristiga fordringar[1]	48 409	44 648	33 910	44 576
Summa omsättningstillgångar	**83 978**	**78 854**	**72 084**	**78 434**
Anläggningstillgångar				
Fastigheter och anläggningar	258 728	259 674	264 289	269 500
Fordon, maskiner och inventarier	25 399	25 562	24 613	25 241
Övriga anläggningstillgångar	58 735	72 830	93 407	106 129
Summa anläggningstillgångar	**342 863**	**358 066**	**382 309**	**400 870**
Summa tillgångar	**426 841**	**436 920**	**454 393**	**479 304**
Kortfristiga skulder	77 863	76 595	76 745	81 893
Långfristiga skulder	210 518	228 355	249 542	269 915
Eget kapital	138 460	139 971	128 106	127 496
Summa skulder och eget kapital	**426 841**	**436 920**	**454 393**	**479 304**

1) Obligationer och värdepapper ingår i övriga kortfristiga fordringar.

Tabell 12.3
Resultaträkning och finansieringsanalys för kommuner 1993–1997. Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	81 763	81 714	80 058	75 620	74 759
Verksamhetens kostnader	–264 025	–269 482	–275 504	–290 848	–297 684
Verksamhetens nettokostnader	**–182 262**	**–187 768**	**–195 446**	**–215 228**	**–222 925**
Skatteintäkter	160 567	168 795	179 881	191 956	197 174
Generella statsbidrag/Utjämningsbidrag	35 928	31 250	31 263	32 698	37 384
Finansiella intäkter	5 359	5 716	7 793	8 744	8 390
Finansiella kostnader	–8 718	–7 531	–8 778	–8 873	–8 097
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	**10 874**	**10 462**	**14 714**	**9 297**	**11 926**
Avskrivningar	–8 773	–9 345	–10 046	–10 180	–10 721
Förändring av pensionsskuld	–7 043[1]	–4 450[1]	–5 329[1]	–5 630[1]	–6 101[2]
Extraordinära intäkter	3 062	5 884	6 717	10 812	9 286
Extraordinära kostnader	–3 976	–1 443	–3 200	–1 788	–1 498
Förändring av eget kapital[3]	**–5 470**	**1 108**	**2 856**	**2 511**	**2 892**
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	10 874	10 464	14 714	9 297	11 926
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	..	..	–1 072	–829	-1 021
Försäljning av anläggningstillgångar	5 038	4 927	7 365	12 557	12 419
därav finansiella anläggningstillgångar	..	..	..	..	8 793
därav övriga anläggningstillgångar	..	..	..	..	3 626
Minskning av långfristiga fordringar	1 145	2 820	1 162	2 916	3 365
Ökning av långfristiga skulder	8 340	8 092	14 795	16 490	16 204
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära intäkter	1 338	1 569	4 440	3 482	774
Summa tillförda medel	**26 735**	**27 872**	**41 404**	**43 913**	**43 667**
Använda medel					
Nettoinvesteringar	19 691	19 207	19 529	17 434	16 237
Övrig ökning av anläggningstillgångar	1 154	1 551	2 899	3 225	5 879
Ökning av långfristiga fordringar	5 538	6 521	11 932	20 490	11 091
Minskning av långfristiga skulder	6 508	4 910	5 079	7 241	6 314
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära kostnader	2 312	1 315	2 935	1 000	837
Ferielöneskuld	..	..	..	621	..
Summa använda medel	**35 203**	**33 504**	**42 374**	**50 011**	**40 359**
Förändring av rörelsekapital	**–8 468**	**–5 632**	**–970**	**–6 098**	**3 308**

1) Exkl. lärare.
2) Inkl. lärare
3) Kan ej jämföras mot det egna kapitalets förändring i balansräkningen, dels på grund av att vissa fastighetsuppskrivningar ej redovisats i resultaträkningen, dels på grund av förändringar av pensionsskulden.

Tabell 12.4
Balansräkning för kommuner 1993–1997.
Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	17 631	16 394	14 785	13 693	16 319
Statsbidragsfordringar	5 200	2 187	2 194	995	1222
Utlåning till kommunala bolag	8 485	12 274	11 095	10 245	10 672
Övriga kortfristiga fordringar	18 651	20 482	20 058	18 784	20 217
Förråd	771	666	1 140	1009	1233
Summa omsättningstillgångar	**50 738**	**52 003**	**49 272**	**44 726**	**49 663**
Anläggningstillgångar					
Värdepapper, andelar och bostadsrätter	17 527	18 886	18 545	20 062	21 602
Långfristig utlåning	23 271	32 341	45 854	62 215	71 658
Övriga långfristiga fordringar	2 148	1 601	588	1 574	824
Inventarier	13 893	14 172	14 667	14 532	15 163
Fastigheter	189 294	195 889	201 575	206 851	211 382
Summa anläggningstillgångar	**246 133**	**262 889**	**281 229**	**305 234**	**320 629**
Summa tillgångar	**296 871**	**314 893**	**330 501**	**349 960**	**370 292**
Kortfristiga skulder					
Skulder till kommunala bolag	4 194	4 162	4 510	4 267	3 849
Semesterlöneskuld	5 119	6 700	6 820	8 684	9 636
Övriga kortfristiga skulder	41 960	45 905	44 521	44 867	45 505
Summa kortfristiga skulder	**51 273**	**56 767**	**55 851**	**57 818**	**58 990**
Långfristiga skulder					
Lån i banker och kreditinstitut	63 976	69 200	73 673	82 797	92 866
Redovisad pensionsskuld	62 454	70 052	76 740	84 536	89 653
Övriga långfristiga skulder	1 816	3 172	7 085	6 380	6 350
Summa långfristiga skulder	**128 246**	**142 424**	**157 498**	**173 713**	**188 869**
Summa skulder	**179 519**	**199 191**	**213 349**	**231 531**	**247 859**
Eget kapital					
Rörelsekapital	-534	-4 764	-6 579	-13 092	-9 327
Anläggningskapital	117 887	120 465	123 731	131 521	131 760
Summa eget kapital	**117 353**	**115 702**	**117 152**	**118 429**	**122 433**
Summa skulder och eget kapital	**296 871**	**314 893**	**330 501**	**349 960**	**370 292**

Tabell 12.5
Finansiering av kommunernas driftkostnader 1997. Miljoner kronor i löpande priser

	Driftkost-nader	Finansiering			Netto-kost-nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Politisk verksamhet					
Nämnd- och styrelseverksamhet	2 383	16	1	79	2 288
Stöd till politiska partier	317	1	0	0	317
Revision	228	0	0	2	226
Övrig verksamhet	1 793	27	2	178	1 586
Summa	**4 721**	**44**	**3**	**259**	**4 417**
Infrastruktur skydd m.m.					
Fysisk och teknisk planering	3 885	685	204	758	2 238
Bostadsförbättring	351	33	5	41	273
Näringslivsfrämjande åtgärder	1 228	22	18	223	965
Turistverksamhet	624	82	40	113	389
Gator och vägar	7 528	225	9	731	6 562
Parkering	562	1 039	5	46	-528
Parker	2 010	77	9	170	1 754
Miljöskydd	766	102	0	152	511
Alkoholtillstånd	525	119	0	54	352
Hälsoskydd	36	25	0	9	1
Räddningstjänst	4 692	210	55	393	4 033
Totalförsvar och samhällsskydd	165	5	1	124	36
Summa	**22 371**	**2 622**	**348**	**2 815**	**16 586**
Fritid och kultur					
Allmän fritidsverksamhet	2 136	37	26	78	1 996
Stöd till studieorganisationer	575	1	1	2	572
Allmän kulturverksamhet, övrigt	2 732	102	29	234	2 368
Bibliotek	2 933	78	5	156	2 694
Musikskola / kulturskola	1 347	169	1	37	1 139
Idrotts- och fritidsanläggningar	5 486	508	170	414	4 394
Fritidsgårdar	1 370	26	7	70	1 267
Summa	**16 579**	**920**	**239**	**991**	**14 429**
Barnomsorg	**42 278**	**6 508**	**82**	**417**	**35 271**
Därav familjedaghem	5 752	1 039	7	16	4 691
Utbildning					
Grundskola	50 662	209	38	921	49 494
Gymnasieskola	19 905	441	69	384	19 011
Kommunal vuxenutbildning	4 521	97	16	2 052	2 356
Övrig utbildning inkl. särskola	4 680	212	12	867	3 590
Summa	**79 768**	**958**	**135**	**4 223**	**74 451**
Sjukvård landstingsfria kommuner	**9 615**	**659**	**13**	**1 248**	**7 695**
Primärvård	**335**	**22**	**1**	**226**	**86**

Tabell 12.5 (forts)
Finansiering av kommunernas driftkostnader 1997.
Miljoner kronor i löpande priser

	Driftkost-nader	Finansiering			Netto-kost-nader
		Avgifter	Externa bostads- o lokalhyror	Övriga externa intäkter	
Vård och omsorg om äldre- och funktionshindrade	**78 667**	**4 966**	**2 259**	**5 266**	**66 176**
Därav Färdtjänst	1 323	156	0	16	1 151
Individ och familjeomsorg					
Vård och behandling	9 535	207	93	507	8 729
Råd och stöd	1 035	23	8	73	931
Enskilt bistånd	12 801	85	74	317	12 325
Summa	**23 370**	**314**	**176**	**896**	**21 985**
Särskilt riktade insatser					
Flyktingmottagande	2 925	61	19	2 541	305
Arbetsmarknadsåtgärder	5 972	82	4	2 499	3 387
Summa	**8 897**	**143**	**23**	**5 040**	**3 692**
Summa egentlig verksamhet	**286 601**	**17 156**	**3 278**	**21 380**	**244 787**
Näringsliv och bostäder					
Arbetsområden och lokaler	2 293	22	978	1 202	91
Hamnverksamhet	660	353	33	228	46
Kommersiell verksamhet	671	47	53	586	-15
Bostadsverksamhet	2 666	41	636	1 216	773
Summa	**6 290**	**463**	**1 700**	**3 233**	**894**
Kommunikationer					
Flygtrafik	203	40	1	15	147
Buss, bil och spårbunden trafik	3 427	892	3	153	2 380
Sjötrafik	211	62	0	101	48
Summa	**3 842**	**993**	**4**	**269**	**2 575**
Energi vatten och avfall					
Gasförsörjning	1	0	0	1	0
Elförsörjning	544	457	0	192	-105
Fjärrvärmeförsörjning	511	402	1	91	18
Vattenförsörjning och avloppsh.	8 221	7 693	3	202	323
Avfallshantering	3 093	2 682	5	314	92
Summa	**12 371**	**11 234**	**9**	**800**	**328**
Summa affärsverksamhet	**22 503**	**12 690**	**1 714**	**4 302**	**3 797**
Summa driftverksamhet	**309 104**	**29 846**	**4 992**	**25 682**	**248 584**

Tabell 12.6
Investeringsredovisning för kommuner 1997. Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhetsblock/-områden	Investeringsutgifter	Därav		Investeringsinkomster	Därav
		Entreprenader	Inköp av maskiner o inventarier		Statliga investeringsb.
Politisk verksamhet	**104**	**4**	**35**	**91**	**1**
Infrastruktur skydd m.m.					
Fysisk och teknisk planering	1 061	386	74	495	54
Bostadsförbättring	85	10	3	17	0
Näringslivsfrämjande åtg och turistverksamhet	74	33	9	9	5
Gator, vägar och parkering	1563	1082	69	269	124
Parker	229	92	17	26	7
Miljö- och hälsoskydd	15	4	6	5	0
Räddningstjänst	252	85	125	66	43
Totalförsvar och samhällsskydd	21	11	8	10	8
Summa	**3 300**	**1 703**	**311**	**897**	**241**
Fritid och kultur	**716**	**389**	**160**	**101**	**29**
Barnomsorg	**297**	**124**	**60**	**10**	**7**
Utbildning					
Grundskola inkl. obligatorisk särskola	2 836	1 828	510	115	73
Gymnasieskola inkl gymnasiesärskola	1 108	474	462	48	25
Övrig utbildning	177	39	106	26	13
Summa	**4 121**	**2 341**	**1 078**	**189**	**111**
Sjukvård landstingsfria kommuner	**205**	**83**	**43**	**28**	**13**
Primärvård	**8**	**2**	**3**	**0**	**0**
Vård och omsorg om äldre- och funktionshindrade	**1 115**	**547**	**234**	**107**	**87**
Individ- och familjeomsorg	**80**	**32**	**26**	**3**	**3**
Särskilt riktade insatser	**39**	**8**	**13**	**4**	**3**
Summa egentlig verksamhet	**9 985**	**5 233**	**1 963**	**1 430**	**495**

Tabell 12.6 (forts)
Investeringsredovisning för kommuner 1997.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhetsblock/-områden	Investeringsutgifter	Därav		Investeringsinkomster	Därav
		Entreprenader	Inköp av maskiner o inventarier		Statliga investeringsb.
Näringsliv och bostader					
Arbetsområden och lokaler	1 194	739	17	902	17
Hamnverksamhet	177	127	6	13	7
Kommersiell verksamhet	128	41	60	29	1
Bostadsverksamhet	929	330	7	577	14
Summa	**2 428**	**1 237**	**90**	**1 521**	**39**
Kommunikationer					
Flygtrafik	27	18	1	22	12
Buss, bil och spårbunden trafik	136	61	2	50	12
Sjötrafik	5	5	0	0	0
Summa	**168**	**84**	**3**	**72**	**24**
Energi vatten och avfall					
Gasförsörjning	1	0	0	0	0
Elförsörjning	118	6	6	5	0
Fjärrvärmeförsörjning	458	90	5	19	4
Vattenförsörjning och avloppshantering	1935	1093	110	244	21
	0	0	0	0	0
Avfallshantering	245	65	97	21	4
Summa	**2 757**	**1 254**	**218**	**289**	**29**
Summa affärsverksamhet	**5 353**	**2 575**	**311**	**1 882**	**92**
Gemensamma lokaler	3 457	2 609	210	321	159
Gemensamma verksamheter	1 195	337	446	106	27
Totalsumma	**19 990**	**10 754**	**2 930**	**3 739**	**773**
Därav: Inköp av anläggningstillgångar	2 722				
Försäljning av anläggningstillgångar				1 916	

Tabell 12.7
Resultaträkning och finansieringsanalys för landsting 1993–1997. Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	23 559	23 310	23 998	23 204	22 454
Verksamhetens kostnader	–111 836	–117 176	–115 815	–111 487	–113 094
Verksamhetens nettokostnader	**–88 277**	**–93 866**	**–91 817**	**–88 283**	**–90 640**
Skatteintäkter	90 097	87 485	87 149	85 738	86 282
Generella statsbidrag[1]	9 282	8 991	8 518	5 843	6 799
Finansiella intäkter	1 387	1 462	1 673	1 669	1 291
Finansiella kostnader	–1 300	–633	–584	–442	–372
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	**11 189**	**3 439**	**4 939**	**4 525**	**3 360**
Avskrivningar	–4 567	–4 309	–4 428	–4 387	–4 336
Förändring av pensionsskuld	–4 635	–4 772	–3 204	–3 594	–3 016
Extraordinära intäkter	188	502	63	49	43
Extraordinära kostnader	–651	–194	–28	–279	–89
Förändring av eget kapital	**1 524**	**–5 334**	**–2 659**	**–3 686**	**–4 038**
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	11 189	3 439	4 939	4 525	3 360
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	..	..	75	–78	–19
Försäljning av anläggningstillgångar	876	2 111	1 333	1 142	951
Minskning av långfristiga fordringar	61	1 322	248	408	465
Ökning av långfristiga skulder	452	601	301	911	347
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära intäkter	119	381	28	213	36
Summa tillförda medel	**12 697**	**7 854**	**6 924**	**7 121**	**5 138**
Använda medel					
Nettoinvesteringar	4 350	4 905	5 425	5 342	6 627
Ökning av långfristiga fordringar	217	943	707	594	1 178
Minskning av långfristiga skulder	1 902	2235	1 630	565	385
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära kostnader	552	193	308	261	101
Summa använda medel	**7 021**	**8 276**	**8 070**	**6 762**	**8 291**
Förändring av rörelsekapital	**5 676**	**–422**	**–1 146**	**359**	**–3 153**

1) Här ingår skatteutjämningsbidraget netto och ersättningar från sjukförsäkringen.

Tabell 12.8
Balansräkning för landsting 1993–1997.
Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	10 754	11 111	11 728	12 121	10 206
Kundfordringar och övr. fordringar	10 542	11 531	8 875	6 478	7 990
Statsbidragsfordringar	227	227	249	263	540
Förråd	841	874	875	893	888
Summa omsättningstillgångar	**22 364**	**23 743**	**21 727**	**19 755**	**19 624**
Anläggningstillgångar					
Värdepapper, andelar, bostadsrätter	456	464	451	1 907	3 203
Långfristiga fordringar	5 198	4 816	5 269	4 991	5 251
Inventarier	9 979	9 574	9 338	8 523	8 201
Fastigheter och mark	47 354	46 392	45 184	45 090	45 691
Övriga anläggningstillgångar	73	47	1 234	1 326	1 406
Summa anläggningstillgångar	**63 059**	**61 293**	**61 475**	**61 837**	**63 752**
Summa tillgångar	**85 423**	**85 036**	**83 202**	**81 592**	**83 376**
Kortfristiga skulder					
Leverantörsskulder	..	..	..	4 407	4 810
Skatteskulder	..	..	..	678	831
Upplupna kostnader och förutbetalda int	..	..	..	3 776	4 735
Semesterlöneskulder	4 476	4 261	4 331	3 950	4 023
Övriga kortfristiga skulder	..	..	..	4 243	5 379
Summa kortfristiga skulder	**17 712**	**19 516**	**19 000**	**17 054**	**19 779**
Långfristiga skulder					
Redovisad pensionsskuld[1]	52 747	59 556	62 606	66 199	69 737
Lån i banker och kreditinstitut	..	..	..	1 709	2 072
Lån i utländsk valuta	..	..	..	663	337
Övriga långfristiga skulder	..	..	..	1 777	1 661
Summa långfristiga skulder	**59 106**	**64 296**	**66 226**	**70 348**	**73 807**
Summa skulder	**76 818**	**83 812**	**85 226**	**87 402**	**93 585**
Eget kapital					
Rörelsekapital	4 652	4 226	2 727	2 701	-155
Anläggningskapital	3 953	–3 002	-4 750	-8 711	-10 055
Summa	**8 605**	**1 224**	**-2 023**	**-5 810**	**-10 210**
Summa skulder och eget kapital	**85 423**	**85 036**	**83 202**	**81 592**	**83 376**

1) Landstingen redovisade inte hela pensionsskulden 1991. Beräknad pensionsskuld för landsting som ej tagit upp skulden som långfristig, uppgick till 1 300 miljoner kronor år 1993.

Tabell 12.9
Resultaträkning och finansieringsanalys för samtliga kyrkokommuner 1993–1997 (inkl. stiftssamfälligheter). Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Resultaträkning					
Verksamhetens intäkter	1 058	1 153	1 305	1 282	1 348
Verksamhetens kostnader	–8 527	–8 763	–8 870	–9 223	–9 728
Verksamhetens nettokostnader	**–7 469**	**–7 610**	**–7 565**	**–7 941**	**–8 380**
Skatteintäkter	9 634	9 192	7 810	8 301	9 389
Ekonomisk utjämning (Avräkn med Kyrkofonden)	–452	–489	–412	–431	–423
Finansiella intäkter	592	544	593	520	423
Finansiella kostnader	–161	–138	–142	–123	–101
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	**2 144**	**1 499**	**284**	**326**	**908**
Avskrivningar	..	..	576	593	620
Extraordinära intäkter	..	..	15	28	15
Extraordinära kostnader	..	..	9	8	11
Förändring av eget kapital	**..**	**..**	**–286**	**–247**	**292**
Finansieringsanalys					
Tillförda medel					
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	2 144	1 499	284	326	908
Justering reavinst/reaförlust m.m.	..	..	..	25	–2
Försäljning av anläggningstillgångar	49	40	38	49	90
Minskning av långfristiga fordringar					
Ökning av långfristiga skulder	28		166	255	301
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära intäkter	5	9	15	28	15
Summa tillförda medel	**2 226**	**1 548**	**503**	**683**	**1 312**
Använda medel					
Nettoinvesteringar	1 390	1 236	816	829	1 162
Ökning av långfristiga fordringar	33	0	41	159	20
Minskning av långfristiga skulder		144			
Övr. rörelsekapitalpåv. extraordinära kostnader	18	12	9	8	11
Summa använda medel	**1 441**	**1 392**	**866**	**996**	**1 193**
Förändring av rörelsekapital	**785**	**156**	**–363**	**–313**	**119**

Tabell 12.10
Balansräkning för samtliga kyrkokommuner 1993–1997 (inkl. stiftssamfälligheter). Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Omsättningstillgångar					
Kassa, bank, postgiro	5 484	5 177	4 884	4 771	4 643
Värdepapper	969	1 243	1 175	1 201	1 750
Obligationer	110	427	605	566	496
Förråd	5	5	5	5	5
Övriga omsättningstillgångar	643	771	634	456	379
Summa omsättningstillgångar	**7 211**	**7 623**	**7 303**	**6 999**	**7 273**
Anläggningstillgångar					
Fastigheter	16 042	16 075	12 571	11 976	12 051
Maskiner, inventarier	1 553	1 553	1 369	1 294	1 263
Värdepapper, andelar, bostadsrätter	165	238	253	322	596
Övriga långfristiga fordringar	176	179	217	324	344
Summa anläggningstillgångar	**17 936**	**18 045**	**14 410**	**13 916**	**14 254**
Summa tillgångar	**25 147**	**25 668**	**21 713**	**20 915**	**21 527**
Kortfristiga skulder					
Tillfälliga lån	34	35	47	31	36
Övriga kortfristiga skulder	1 083	1 162	1 172	1 241	1 351
Summa kortfristiga skulder	**1 117**	**1 197**	**1 219**	**1 272**	**1 387**
Långfristiga skulder					
Lån i banker, kreditinstitut	1 143	1 087	1 061	999	987
Pensionsskuld inkl. särskild löneskatt	1 129	1 486	1 918	2 331	2 681
Gravskötselskuld	..	557	864	1 007	1 076
Övriga långfristiga skulder	448	255	132	138	103
Summa långfristiga skulder	**2 720**	**3 385**	**3 975**	**4 475**	**4 847**
Summa skulder	**3 837**	**4 582**	**5 194**	**5 747**	**6 234**
Eget kapital					
Anläggningskapital	..	14 660	10 435	9 441	9 407
Rörelsekapital	..	6 426	6 084	5 727	5 886
Summa eget kapital	**21 310**	**21 086**	**16 519**	**15 168**	**15 293**
Summa skulder och eget kapital	**25 147**	**25 668**	**21 713**	**20 915**	**21 527**

Tabell 12.11
Driftkostnader för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1993–1997. Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1993	1994	1995	1996	1997
Gemensam administration					
Förtroendevalda	195	201	189	187	197
Central kansli- och ekonomifunktion	528	534	518	545	579
Informationsverksamhet	..	..	108	119	128
Övrig gemensam administration	..	..	224	218	239
Summa gemensam administration	**999**	**1 028**	**1 039**	**1 069**	**1 143**
Kyrklig jord					
Prästgårdar	121	119	98	101	101
Församlingskyrkas fastighet	..	..	16	15	14
Summa kyrklig jord	**..**	**..**	**114**	**116**	**115**
Fastighetsförvaltning					
Administration	..	..	113	117	126
Kyrkor och kapell	893	850	759	786	845
Församlingshem och övr. församl. lokaler	554	593	508	535	554
Övriga fastigheter och lokaler	85	90	125	139	133
Summa fastighetsförvaltning	**1 532**	**1 534**	**1 505**	**1 577**	**1 658**
Kyrkogårdsförvaltning					
Administration	..	..	152	169	180
Kyrkogårdar och begravningsplatser	1 657	1 717	1 504	1 554	1 600
Krematorier	..	..	61	62	68
Begravningsclearing	..	..	35	39	41
Summa kyrkogårdsförvaltning	**1 657**	**1 717**	**1 752**	**1 824**	**1 889**
Församlingsverksamhet					
Församlingsexpedition inkl. kyrkobokföring	202	320	321	327	346
Präster	894	908	941	994	1 062
Gudtjänster och förättningar	229	246	236	243	255
Kyrkomusikalisk verksamhet	689	713	681	722	767
Konfirmandverksamhet	94	92	99	100	114
Barn- och ungdomsverksamhet	592	651	696	737	759
Vuxenverksamhet	119	117	92	98	100
Diakoni	273	295	323	345	363
Övrig församlingsverksamhet	..	..	292	290	321
Summa församlingsverksamhet	**3 460**	**3 611**	**3 681**	**3 856**	**4 087**
Summa egentliga verksamheter	**7 818**	**8 045**	**8 091**	**8 442**	**8 892**
Generellt					
Utbetalda pensioner inkl. särskild löneskatt	70	86	98	111	120
Ekonomisk utjämning	1 200	1 247	1 177	1 231	793[1]
Finansiella kostnader	159	134	138	120	96
Extraordinära poster	..	..	9	4	11
Summa generellt	**..**	**..**	**1 422**	**1 466**	**1 020**
Summa	**9 262**	**9 515**	**9 513**	**9 908**	**9 912**

1) Observera att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997.

Tabell 12.12
Driftintäkter för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1993–1997. Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1993	1994	1995	1996	1997
Gemensam administration					
Förtroendevalda	1	1	1	1	2
Central kansli - och ekonomifunktion	9	12	16	15	18
Informationsverksamhet	..	..	2	2	1
Övrig gemensam admininstration	..	..	19	16	18
Summa gemensam administration	**35**	**35**	**38**	**34**	**39**
Kyrklig Jord					
Prästgårdar	65	69	64	65	64
Utdelning på andelar i Egendomsnämndens förvaltning av kyrklig jord	..	..	185	145	174
Församlingskyrkas fastighet	..	..	19	15	16
Summa kyrklig jord	**..**	**..**	**268**	**225**	**254**
Fastighetsförvaltning					
Administration	..	..	5	4	4
Kyrkor och kapell	29	38	43	32	24
Församlingshem och övr. församl. lokaler	66	79	76	77	77
Övriga fastigheter och lokaler	72	74	96	94	90
Erhållet kyrkobyggnadsbidrag	..	..	29	35	37
Summa fastighetsförvaltning	**166**	**191**	**249**	**242**	**232**
Kyrkogårdsförvaltning					
Administration	..	..	7	5	7
Kyrkogårdar och begravningsplatser	262	280	226	232	241
Krematorier	..	..	20	25	28
Begravningsclearing	..	..	34	39	42
Summa kyrkogårdsförvaltning	**262**	**280**	**287**	**301**	**318**
Församlingsverksamhet					
Församlingsexpedition inkl. kyrkobokföring	1	9	8	6	7
Präster	21	23	28	32	31
Gudstjänster och förättningar	10	10	11	13	13
Kyrkomusikalisk verksamhet	13	16	17	20	23
Konfirmandverksamhet	9	8	10	10	11
Barn- och ungdomsverksamhet	61	79	90	98	96
Vuxenverksamhet	20	22	19	20	18
Diakoni	21	27	28	32	30
Övrig församlingsverksamhet	..	..	87	83	99
Summa församlingsverksamhet	**230**	**270**	**298**	**314**	**328**
Summa egentliga verksamheter	**906**	**1 013**	**1 140**	**1 116**	**1 171**
Generellt					
Skatteintäkter	9 295	8 858	7 511	7 988	9 047
Ekonomisk utjämning	530	551	563	598	175[1]
Finansiella intäkter	565	518	560	491	405
Extraordinära poster	..	..	13	23	15
Summa generellt	**..**	**..**	**8 647**	**9 100**	**9 642**
Summa	**11 315**	**10 953**	**9 787**	**10 216**	**10 813**

1) Observera att den ekonomiska utjämningen nettoredovisas fr.o.m. 1997.

Tabell 12.13
Investeringsredovisning för samtliga kyrkokommuner på lokal nivå 1995–1997. Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	Utgifter			Inkomster		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Gemensam administration	**35**	**25**	**38**	**0**	**0**	**0**
Kyrklig jord						
Prästgårdar	14	10	11	2	1	0
Församlingskyrkas fastighet	14	4	2	2	0	0
Summa kyrklig jord	**28**	**14**	**13**	**4**	**1**	**0**
Fastighetsförvaltning						
Kyrkor som omfattas av kulturminneslagens bestämmelser – Underhållsinvestering	153	173	197	47	37	43
Kyrkor som omfattas av kulturminneslagens bestämmelser – Nyinvestering	61	59	31	4	4	4
Övriga kyrkor och kapell	110	154	139	24	31	9
Församlingshem och övr. församlingslokaler	134	160	161	5	9	6
Övriga fastigheter och lokaler	52	25	40	3	12	5
Summa fastighetsförvaltning	**510**	**571**	**568**	**83**	**93**	**67**
Kyrkogårdsförvaltning						
Administration	9	6	10	0	0	0
Kyrkogårdar och begravningsplatser	204	146	212	6	2	1
Krematorier	19	16	20	0	–	–
Summa kyrkogårdsförvaltning	**232**	**168**	**242**	**6**	**2**	**1**
Församlingsverksamhet						
Församlingsexpedition inkl. kyrkobokföring	15	18	25	0	0	0
Gudstjänster och förrättningar	3	3	3	0	0	1
Kyrkomusikalisk verksamhet	13	8	18	1	1	1
Konfirmandverksamhet	0	0	0	0	–	–
Barn- och ungdomsverksamhet	2	2	3	0	–	0
Vuxenverksamhet	1	0	1	–	–	–
Diakoni	0	0	0	–	–	–
Övrig församlingsverksamhet	4	4	6	0	–	0
Summa församlingsverksamhet	**38**	**35**	**56**	**1**	**1**	**2**
Generellt						
Aktier och andelar	**13**	**63**	**237**			
Summa	**856**	**876**	**1 154**	**94**	**97**	**70**
Summa nettoinvesteringar	**762**	**779**	**1 084**			

Tabell 12.14
Driftkostnader för stiftssamfälligheter 1993–1997.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1993	1994	1995	1996	1997
Stiftsfullmäktige och valda organ	20	20	41	19	19
Gemensam administration	..	..	180	181	204
Främjande av församlingslivet	..	..	346	353	379
Förmedlade strukturbidrag	86	75	94	94	94
Fastighetsförvaltning	54	34	17	21	16
Begravningsplatser	..	..	1	1	2
Generellt					
Utbetalda pensioner inkl. särskild löneskatt	..	..	2	2	2
Finansiella kostnader	2	4	4	3	5
Extraordinära poster	4	1	–	4	–
Summa generellt	..	..	6	9	7
Summa	630	634	685	678	721

Tabell 12.15
Driftintäkter för stiftssamfälligheter 1993-1997.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	1993	1994	1995	1996	1997
Stiftsfullmäktige och valda organ	0	0	0	1	0
Gemensam administration	..	..	27	21	31
Främjande av församlingslivet	..	..	38	39	43
Förmedlade strukturbidrag	70	66	94	94	94
Fastighetsförvaltning	12	8	6	11	9
Begravningsplatser	..	..	–	–	–
Generellt					
Skatteintäkter	339	334	299	313	342
Stiftsbidrag	..	..	183	181	194
Allmänt o extra utjämningsbidrag	..	..	19	21	1[1]
Finansiella intäkter	27	26	33	29	18
Extraordinära poster	1	2	2	5	–
Summa generellt	..	..	536	549	555
Summa	709	696	701	715	732

1) T.o.m. 1996 ingår Allmänt utjämningsbidrag.

Tabell 12.16
Investeringsredovisning för stiftssamfälligheter 1995–1997.
Miljoner kronor i löpande priser

Verksamhet	Utgifter			Inkomster		
	1995	1996	1997	1995	1996	1997
Fastighetsförvaltning	37	24	22	5	0	–
Begravningsplatser	–	–	–	–	–	–
Övriga investeringar	7	20	10	–	0	0
Generellt						
Aktier och andelar	15	6	46	–	–	–
Summa	59	50	78	5	0	0
Summa nettoinvesteringar	54	50	78			

Tabell 12.17
Resultaträkning för kommunalförbund 1994–1997. Miljoner kronor i löpande priser

	1994	1995	1996	1997
Resultaträkning				
Rörelsens intäkter	1 133	1 820	2 118	9 081
Rörelsens kostnader	–1 046	–1 715	–2 002	–9 488
Rörelseresultat före avskrivningar	**87**	**105**	**116**	**–407**
Avskrivningar	–53	–73	–87	–199
Rörelseresultat efter avskrivningar	**34**	**32**	**29**	**–606**
Finansiella intäkter	28	26	21	46
Finansiella kostnader	–29	–38	–58	–125
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	**33**	**20**	**–8**	**-685**
Extraordinära intäkter	3	4	21	1
Extraordinära kostnader	–4	–7	–15	–5
Resultat före bokslutsdispositioner o skatt	32	17	–2	–689
Bokslutsdispositioner	–2	0	–2	–3
Skatt	0	0	0	0
Årets resultat	**30**	**17**	**–4**	**–692**

Tabell 12.18
Balansräkning för kommunalförbund 1994-1997. Miljoner kronor i löpande priser

	1994	1995	1996	1997
Omsättningstillgångar				
Likvida medel	473	366	331	928
Kortfristiga fordringar	135	181	262	921
Förråd	1	5	11	25
Summa omsättningstillgångar	**609**	**552**	**604**	**1 874**
Anläggningstillgångar				
Långfristiga fordringar	50	86	93	105
Maskiner och inventarier	100	188	264	614
Fastigheter	372	344	372	376
Övriga anlägg.tillgångar	113	333	593	1140
Summa anläggningstillgångar	**635**	**951**	**1 322**	**2 235**
Summa tillgångar	**1 244**	**1 503**	**1 926**	**4 109**
Skulder				
Kortfristiga skulder	383	525	601	1737
Långfristiga skulder	413	655	1 006	2 392
Summa skulder	**796**	**1 180**	**1 607**	**4 129**
Eget kapital				
Anläggningskapital	184	286	227	228
Rörelsekapital	264	37	92	-248
Summa eget kapital	**448**	**323**	**319**	**-20**
Summa skulder o eget kapital	**1 244**	**1 503**	**1 926**	**4 109**

Tabell 12.19
Driftredovisning för kommunalförbund 1997. Miljoner kronor

Verksamhet	Driftkost-nader	Därav Löner	Drift-intäkter	Därav Externa avgifter	Medlems-avgifter	Förs. av verksamh
Infrastruktur	813	456	795	94	283	464
Utbildning	960	347	980	162	530	255
Äldre och funktionshindr.	17	8	16	0	15	1
Individ och familj	62	33	56	1	1	25
Kommunikationer	160	4	162	0	59	0
Energi, vatten och avfall	184	30	238	106	113	19
Gemensam verksamhet	15	1	15	5	2	4
Totalt	**2 211**	**879**	**2 262**	**368**	**1 003**	**768**

Tabell 12.20
Investeringsredovisning för kommunalförbund 1997. Miljoner kronor

Verksamhet	Byggn. o anläggningar	Inköp av mask. o inventarier	Övriga investeringar	Summa invest.-utgifter
Infrastruktur	2	30	1	33
Utbildning	1	23	4	28
Äldre och funktionshindr.	0	0	0	0
Individ och familj	0	0	0	0
Kommunikationer	0	1	0	1
Energi, vatten och avfall	13	13	497	523
Gemensam verksamhet	0	0	0	0
Totalt	**16**	**67**	**502**	**585**

Tabell 12.21
Resultaträkning för kommunala koncerner 1993–1997. Miljoner kronor i löpande priser

	Koncern					Kommun
	1993	1994	1995	1996	1997	1997
Resultaträkning						
Verksamhetens intäkter	155 757	157 198	158 767	161 283	160 456	74 759
Verksamhetens kostnader	–307 940	–314 487	–321 236	–342 599	–350 288	–297 684
Verksamhetens nettokostnader	**–152 183**	**–157 289**	**–162 469**	**–181 316**	**–189 832**	**–222 925**
Skatteintäkter	160 567	168 795	179 881	191 956	197 174	197 174
Statsbidrag	35 928	31 250	31 263	32 698	37 384	37 384
Finansiella intäkter	6 478	7 811	8 456	8 309	6 653	8 390
Finansiella kostnader	–28 226	–26 716	–27 458	–26 730	–24 476	–8 097
Resultat efter skatteintäkter och finansnetto	**22 564**	**23 851**	**29 673**	**24 917**	**26 903**	**11 926**
Planenliga avskrivningar	–16 850	–18 684	–19 861	–20 558	–21 669	–10 721
Förändring av pensionsskuld	–7 043	–4 450	–5 329	–5 630	–6 101	–6 101
Extraordinära intäkter	2 819	1 557	2 690	3 109	5 130	9 286
Extraordinära kostnader	–3 508	–1 490	–2 393	–1 300	–1 557	–1 498
Skattekostnader	..	..	–980	–1 080	–961	..
Förändring av eget kapital	**–2 018**	**784**	**3 800**	**–542**	**1 744**	**2 892**

Tabell 12.22
Balansräkning för kommunala koncerner 1993–1997.
Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997	Kommun 1997
Omsättningstillgångar						
Likvida medel	30 861	27 726	25 253	24 202	26 203	16 319
Kortfristiga fordringar	35 999	35 346	37 190	33 885	34 398	32 111
Övriga omsättningstillgångar	4 591	3 839	3 550	3 690	4 011	1 233
Summa omsättningstillgångar	**71 451**	**66 911**	**65 993**	**61 777**	**64 612**	**49 663**
Anläggningstillgångar						
Andelar, värdepapper, bostadsr,	8 446	9 411	6 784	5 681	6 887	21 602
Långfristiga fordringar	5 304	6 195	6 045	6 275	5 983	71 658
Fastigheter	433 903	464 879	489 027	502 670	516 431	211 382
Övriga anläggningstillgångar	64 380	55 110	51 913	57 970	56 858	15 987
Summa anläggningstillgångar	**512 033**	**535 595**	**553 769**	**572 596**	**586 159**	**320 629**
Summa tillgångar	**583 484**	**602 506**	**619 762**	**634 373**	**650 771**	**370 292**
Kortfristiga skulder	**70 564**	**75 981**	**78 498**	**81 295**	**91 944**	**58 990**
Långfristiga skulder						
Långfristiga lån i utländska valuta	..	..	18 781	14 234	12 544	11 355
Pensionsskuld	66 568	73 345	81 378	87 915	93 584	89 653
Övriga långfristiga skulder	277 938	304 842	293 241	306 515	306 376	87 861
Summa långfristiga skulder	**372 202**	**386 549**	**393 400**	**408 664**	**412 504**	**188 869**
Summa skulder	**442 766**	**462 530**	**471 898**	**489 959**	**504 448**	**247 859**
Eget kapital	**140 718**	**139 976**	**147 864**	**144 414**	**146 323**	**122 433**
Summa skulder och eget kapital	**583 484**	**602 506**	**619 762**	**634 373**	**650 771**	**370 292**

Tabell 12.23
Resultaträkning för kommunägda företag 1993–1997.
Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Resultaträkning					
Omsättning	116 711	106 364	112 369	117 197	113 402
Kostnader	-82 687	-75 609	-77 533	-83 877	-80 924
Resultat före avskrivningar	**34 023**	**30 755**	**34 836**	**33 320**	**32 478**
Avskrivningar	-9 881	-9 670	-10 937	-13 604	-10 086
Resultat efter avskrivningar	**24 142**	**21 085**	**23 899**	**19 716**	**22 392**
Finansiella intäkter	7 704	8 105	7 927	10 870	6 987
Finansiella kostnader	-26 242	-24 212	-24 655	-23 509	-22 232
Resultat efter finansiella intäkter o kostnader	**5 605**	**4 978**	**7 170**	**7 078**	**7 147**
Extraordinära intäkter	4 334	1 123	1 839	1 139	3 951
Extraordinära kostnader	-1 860	-715	-971	-210	-1 176
Resultat före bokslutsdispositioner	**8 079**	**5 385**	**8 038**	**8 006**	**9 922**
Bokslutsdispositioner	-1 674	-1 625	-3 721	-3 500	-3 214
Därav koncernbidrag	923	1 056	3 301	..	
Skatt	-601	-440	-617	-603	-573
Redovisat årsresultat	**5 803**	**3 320**	**3 700**	**3 903**	**6 135**

Tabell 12.24
Balansräkning för kommunägda företag 1993-1997.
Miljoner kronor i löpande priser

	1993	1994	1995	1996	1997
Omsättningstillgångar					
Likvida medel	14 155	12 265	11 462	10 482	9 067
Lager	5 368	2 122	2 470	3 353	2 345
Övriga kortfristiga fordringar	38 801	30 813	29 372	36 988	27 759
Summa omsättningstillgångar	**51 143**	**45 200**	**43 305**	**50 822**	**39 171**
Spärrkonton	522	428	293	1	1
Anläggningstillgångar					
Aktier och andelar	..	..	..	24 785	26 742
Långfristiga fordringar	..	..	..	16 061	15 032
Maskiner och inventarier	..	..	..	39 843	42 814
Fastigheter	..	..	..	246 189	227 050
Övriga anläggningstillgångar	..	..	..	28 603	27 138
Summa anläggningstillgångar	**366 528**	**351 492**	**362 269**	**355 483**	**338 776**
Summa tillgångar	**418 193**	**397 121**	**405 838**	**406 306**	**377 948**
Kortfristiga skulder					
Utlandslån	1 485	1 112	862	..	
Leverantörsskuld	..	..	..	10 613	9 390
Upplupna löner och semesterlöner	..	..	..	954	..
Övriga kortfristiga skulder	44 101	44 259	44 355	34 564	16 555
Summa kortfristiga skulder	**45 587**	**45 371**	**45 212**	**46 131**	**25 945**
Långfristiga skulder					
Utlandslån	23 247	18 689	20 914	..	..
Pensionsskuld	3 145	3 496	4 134	3 740	3 413
Lån från aktieägarna	..	..	..	19 968	27 674
Övriga långfristiga skulder	281 192	274 795	272 371	260 761	246 428
Summa långfristiga skulder	**307 584**	**296 980**	**297 415**	**284 469**	**277 515**
Obeskattade reserver	24 257	13 299	15 903	16 880	19 067
Eget kapital	**40 766**	**41 471**	**47 343**	**58 826**	**55 421**
Summa skulder och eget kapital	**418 193**	**397 121**	**405 878**	**406 306**	**377 948**

13 Begreppsförklaringar

Affärsmässig verksamhet – verksamhet som kommunerna bedriver och som till stor del finansieras genom avgifter. De verksamheter som ingår är gas-, el- och fjärrvärmeförsörjning, vatten-, avlopps- och avfallshantering, hamnverksamhet, kommersiell service, tillhandahållande av bostäder samt trafikverksamhet. I nationalräkenskaperna räknas den affärsmässiga verksamheten till företagssektorn.

Anläggningskapital – skillnaden mellan anläggningstillgångar och långfristiga skulder. Kapital som är avsett att behållas en längre tid eller för all framtid.

Anläggningstillgångar – all fast egendom samt lös egendom som är avsedd att stadigvarande innehas.

Arbetsgivaravgifter – avgifter till allmän sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring, ATP, grupplivförsäkring m.m.

Avskrivningar – planmässig värdenedsättning av anläggningstillgångar. Bokförs som driftkostnad för den löpande verksamheten och som inkomst på kapitalsidan där den bidrar till återinvesteringar.

Bidrag till enskilda och företag – socialbidrag, bostadsbidrag m.m. samt driftbidrag till kommun- och landstingsägda aktiebolag, föreningar och stiftelser.

Bruttoinvesteringar – utgifter för byggnadsverksamhet, inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m. Bruttoinvesteringar inkluderar också köp av fastigheter och anläggningar.

Bruttokostnader – kostnader för den löpande verksamheten. Bland driftkostnaderna märks löner, räntor, avskrivningar, köpta tjänster m.m.

Bruttonationalprodukten (BNP) – utgörs av värdet av alla varor och tjänster som framställs i Sverige under en given period.

Byggnader och anläggningar – investeringar i nybyggnader och nyanläggningar samt sådana förbättringsarbeten som väsentligt höjer byggnadens standard och livslängd.

Driftintäkter – intäkter från den löpande verksamheten.

Driftkostnader – bruttokostnader minskat med interna intäkter och försäljning till andra kommuner och landsting.

Driftredovisningen – beskriver verksamheternas redovisade intäkter och kostnader.

Driftöverskott – driftintäkter minus driftkostnader exkl avskrivningar.

Eget kapital – skillnaden mellan tillgångar och skulder. Kan delas upp i anläggningskapital och rörelsekapital.

Erhållna avgifter – driftintäkter för lämnade tjänster. T.ex. olika vårdavgifter, daghemsavgifter, vatten- och avloppstaxor m.m.

Externa inkomster – summa externa driftintäkter och investeringsinkomster.

Externa utgifter – summa externa driftkostnader och investeringsutgifter.

Finansiellt sparande – skillnaden mellan externa utgifter och inkomster. Definitionen som förekommer i publikationen är en förenkling i jämförelse med den som används i nationalräkenskaperna.

Finansieringsanalysen – beskriver och förklarar finansieringen av investeringarna och förändringarna av rörelsekapitalet.

Försäljningsinkomster (försäljningsmedel) – driftintäkter från försäljning av material, skog m.m.

Förändring av rörelsekapitalet – skillnaden mellan tillförda medel och använda medel.

Interna poster – avskrivningar, interna ränteersättningar och andra interna transaktioner mellan olika förvaltningar.

Investeringar – som investeringar räknas utgifter för byggnadsverksamhet samt inköp av maskiner, inventarier, fordon m.m. Fastighetsinköp räknas inte som investering.

Investeringsredovisningen – beskriver hur investeringsutgifterna fördelar sig på olika verksamhetsområden och specificerar större investeringsobjekt.

Investeringsutgifter – se bruttoinvesteringar.

Kommunal konsumtion – kommunernas kostnader för att tillhandahålla tjänster åt hushåll och företag utan avgift eller mot avgifter som är väsentligt lägre än kommunernas självkostnader. De största konsumtionsutgifterna är löner, arbetsgivaravgifter, reparationer och löpande förbrukning av material.

Kommunala sektorn består av kommuner, landsting, kyrkokommuner och kommunalförbund. Kommunägda och landstingsägda företag ingår inte i den kommunala sektorn utan i företagssektorn. Till företagssektorn räknas också kommunernas s.k. affärsmässiga verksamhet (t.ex. el- och vattenförsörjning, fastighetsförvaltning och kommunikationer) enligt nationalräkenskapernas definition.

Denna definition används i avsnitt 4, Den offentliga sektorn. Det bör uppmärksammas att i de fortsatta avsnitten ingår den kommunala affärsmässiga verksamheten i den kommunala sektorn.

Kommunalskatt – allmän kommunalskatt, hundskatt och sjömansskatt.

Kortfristiga skulder – tillfälliga lån samt diverse andra skulder, t.ex. leverantörsskulder och interimsskulder.

Köpta tjänster – administrativa främmande tjänster (telefon, porto m.m.) och diverse främmande tjänster (husbyggnads- och anläggningsentreprenader m.m.).

Landstingsfria kommuner – Göteborg, Malmö och Gotland. Dessa bedriver själva den verksamhet som normalt ankommer på landstingen, dvs. Sjukvård m.m.

Likvida medel – summan av kassa, bank och postgiro.

Långfristiga skulder – summan av obligationslån och övriga långfristiga skulder (anläggningslån).

Nettoinvesteringar – investeringsutgifter med avdrag för investeringsinkomster som t ex investeringsbidrag från staten och vissa försäljningsinkomster.

Nya lån – bruttoupplåning för att finansiera anläggningstillgångar.

Offentlig konsumtion – betecknar den offentliga sektorns kostnader för att tillhandahålla tjänster utan avgift eller till en avgift väsentligt under självkostnadspris.

Offentliga sektorn – omfattar förutom den kommunala sektorn den statliga sektorn (statlig verksamhet utom verksamhet som bedrivs i affärs- eller företagsform) och socialförsäkringssektorn.

Omsättning – verksamhetens externa intäkter

Omsättningstillgångar – tillgångar som kortfristigt omsätts eller förbrukas. Kassa, bank, postgiro, förråd m.m.

Resultaträkning – beskriver och förklarar det ekonomiska resultatet av verksamheten under redovisningsåret. Det ekonomiska resultatet redovisas på tre nivåer, verksamhetens nettokostnader, resultat efter skatteintäkter och finansnetto samt förändring av eget kapital.

Rörelsekapital – den rörliga delen av det egna kapitalet. Omsättningstillgångar minus kortfristiga skulder.

Skattefinansiering av driftkostnaderna – den del av driftkostnaderna som finansieras med medel som inte är knutna till en viss verksamhet, huvudsakligen kommunalskatt och generella statsbidrag.

Specialdestinerade statsbidrag – statliga drift- och investeringsbidrag till viss verksamhet.

Transfereringsinkomster – inkomstöverföringar till kommunerna från andra sektorer i samhället, t.ex. kommunalskatt, statsbidrag och räntor.

Transfereringsutgifter – Inkomstöverföringar från kommunerna till andra sektorer i samhället, t.ex. bostadsbidrag och socialbidrag, avgifter till staten och landsting, bidrag till föreningar och företag.

Övriga investeringsbidrag – avser bl.a. anslutningsavgifter och inkomster i samband med försäljning av fastigheter.

Tecken och förkortningar
Mkr = Miljoner kronor

14 Summary

Local Government Finance includes financial data on municipalities, county councils, parishes and ecclesiastical associations, municipal associations and enterprises owned by municipalities. The data presented are primarily from the surveys of local government finance in 1997. Comparisons with previous surveys are also given.

The local government sector

During the period 1960-1990 the county councils have expanded their range of activities faster than the municipalities and increased their share of the local government sector. In the beginning of 1990 this trend has changed and the municipalities have increased their share of the local gouvernment sector. In 1997 the total expenditure of the local government sector amounted to 462 milliard SEK, about half of which was personnel expenditure. The total income was 463 milliard SEK, more than 50 per cent was income tax and about 15 per cent was government grants.

Municipalities

Sweden was in 1997 divided into 288 municipalities. They cover a wide range of activities, e.g. education, social welfare, supply of water and electricity, maintenance of streets and roads.

The total expenditure of the Swedish municipalities in 1997 was 327 milliard Sw. kronor, which amounts to approx. 2/3 of the expenditure of the local government sector, or 22 per cent of the Swedish GDP (in market prices).

The statistics on municipality finances are assembled in abstracts of the accounts of municipalities. The used form is adapted to the standard municipality accounting system.

County councils

There are 23 county council districts in Sweden. Their main task is to provide public health services. Three municipalities, Gotland, Malmö and Göteborg, do not belong to any county council district. They provide those services themselves.

The 1997 county council expenditure amounted to 123 milliard SEK, or 27 per cent of the total expenditure of the local government sector.

The schedule used when assembling statistics on county council finances is adapted to the standard accounting system of county councils. Gathering and examining the data are done in co-operation between Statistics Sweden and the Association of Swedish County Councils.

Parishes and ecclesiastical associations

In 1997 there were 1 661 parishes and ecclesiastical associations in Sweden with an economic responsibility of their own. They administrate churches, cemetaries, vicarages etc., wages of clergymen and church musicians, burial services and parochial matters. Their total expenditure in 1997 was 12 milliard SEK.

Municipal associations

Municipal associations are formed to administer matters common to several municipalities and/or county councils. In 1997 there were 39 municipal associations.

Några andra årliga publikationer som redovisar uppgifter om kommunerna:

- **Vad kostar verksamheten i Din kommun? Bokslut 1997** I boken Vad kostar verksamheten i Din kommun? beskrivs 1997 års kommunala bokslut med 140 olika nyckeltal. De jämförelsetal som presenteras i rapporten är avsedda att bidra till det förändrings- och utvecklingsarbete som pågår i kommunerna.

  Rapporten gör det möjligt att göra jämförelser av både det finansiella resultatet och av olika verksamheter. Förhoppningen är att detta skall kunna ge uppslag till en fortsatt analys och impulser att lära av varandra.

- I boken **Nyckeln till Svenska Kyrkans verksamhet och finanser** beskrivs det kyrkokommunala verksamhetsåret 1997 med hjälp av olika nyckeltal. Tanken är att denna bok skall fungera som ett hjälpmedel för planering, uppföljning och utvärdering av verksamheten.

  Rapporten inleds med en analysdel där nyckeltalen beskrivs, förklaras och kommenteras. I tabellerna redovisas finansiella och verksamhetsrelaterade nyckeltal för pastorat, samfälligheter, stiftssamfälligheter och egendomsnämnder. Nyckeltalen gör det möjligt att göra jämförelser av olika slag avseende verksamheten och den finansiella ställningen. Förhoppningen är att jämförelsetalen också ska ge impulser till fortsatt analys av den egna verksamheten.

- I rapporten **Ekonomisk redogörelse för kyrkokommuner 1997** presenteras uppgifter om Sveriges kyrkokommuner. Här redovisas bl.a. resultaträkning, finansieringsanalys och balansräkning för kyrkokommuner på lokal nivå samt för stiftssamfälligheter och egendomsnämnder. Rapporten innehåller också i förekommande fall jämförelser mellan verksamhetsåren 1994-1997.

- I **Årsbok för Sveriges kommuner** presenteras ett antal uppgifter om kommuner, landsting och församlingar. Uppgifterna är huvudsakligen av ekonomisk art, t.ex. skatteunderlag, skattesatser, utgifter och inkomster, men även andra uppgifter av mer allmän karaktär ingår. Vissa data ges också i tidsserier. För att underlätta jämförelser redovisas många av uppgifterna som relationstal.

- I **Taxeringsutfallet** redovisas uppgifter avseende taxering till statlig och kommunal inkomstskatt med fördelning på olika kategorier av inkomsttagare och olika inkomstkällor.

- **Rikets indelningar** innehåller förteckningar med postadresser, telefonnummer och regionala koder över samtliga kommuner, församlingar, länsstyrelser, polismyndigheter, åklagarmyndigheter, kronofogdmyndigheter, domstolar och landsting. Dessutom ingår uppgifter om A-regioner, kommunalförbund, skattekraftsklasser, inskrivningsområden och postnummerområden samt karta över Sveriges kommuner enligt indelningen den 1 januari.

Kommunernas finanser innehåller bokslutsuppgifter för de olika kommuntyperna. För kommuner och landsting finns en detaljerad redovisning på riksnivå av utgifter efter ändamål och kostnadsslag, inkomster ur olika källor samt tillgångar och skulder m.m. Dessutom ingår tidsserier och jämförelser mellan olika kommungrupper.

Kyrkokommunernas och kommunalförbundens finanser liksom vissa uppgifter om de kommunägda företagen redovisas på riksnivå med fördelning på verksamhetsområden.

I kommunernas finanser redovisas ekonomisk statistik på koncernnivå. Koncernredovisningen omfattar kommunernas resultat- och balansräkning.

Vill Du veta mera?

Har Du frågor eller vill Du beställa publikationer eller egna bearbetningar.

Ring

Leif Heinstedt	019-17 65 44	Ansvarig för publikationen
Leif Heinstedt	019-17 65 44	Landsting
Alf Pettersson	019-17 63 32	Kommuner, Kommunägda företag, Kommunalförbund
Pia Järnkvist	019-17 69 43	Kyrkokommuner
Elisabeth Bergius	019-17 63 09	Kommunkoncerner

eller faxa **019-17 63 05**

eller skriv **Statistiska centralbyrån**
Offentlig ekonomi
701 89 ÖREBRO

GÖTEBORGS
UNIVERSITETSBIBLIOTEK
1999 -01- 08
CENTRALBIBLIOTEKET

ISSN 0347-7290
ISBN 91-618-0947-3

Statistikpublikationer kan beställas från **SCB, Publikationstjänsten**, 701 89 ÖREBRO, telefon: 019-17 68 00, fax: 019-17 64 44, e-post: publ@scb.se. De kan också beställas i bokhandeln eller köpas i **SCB:s statistikbutiker**, Karlavägen 100 i Stockholm och Klostergatan 23 i Örebro. Aktuell publicering redovisas i SCB:s publikationskatalog, som kan beställas gratis. Ytterligare hjälp ges av SCB:s **Informationsservice**, telefon: 08-783 48 01 eller 019-17 62 00 (fax: 08-783 48 99 eller 019-17 64 44).

This Statistical Report and other publications in the series Official Statistics of Sweden can be ordered from Statistics Sweden, **Publication Services**, SE-701 89 ÖREBRO, Sweden (phone: +46 19 17 68 00, fax: +46 19 17 64 44, e-mail: publ@scb.se). If you don't find the data you need in the publications, please contact Statistics Sweden, **Information Services**, Box 24 300, SE-104 51 STOCKHOLM, Sweden (phone: +46 8 783 48 01, fax: +46 8 783 48 99).